

**Høgskolen
i Innlandet**

Ida Lang Haugen

Masteroppgave

Barnevernets arbeid med lavinntektsfamilier

- Med fokus på hvordan og i hvilken grad familiens økonomi inkluderes i barnevernets arbeid med undersøkelser og hjelpetiltak

Fakultetet for helse- og sosialvitenskap
Master i sosialfaglig arbeid med barn og unge

2021

Norsk sammendrag

Denne masteroppgaven handler om barnevernsarbeideres arbeid med barn og familier som lever i lavinntektshusholdninger, med fokus på hvordan og i hvilken grad familiens økonomi inkluderes i arbeidet. Det har blitt benyttet en kvalitativ metode i studien, og datamateriale ble samlet inn gjennom individuelle intervjuer. Utvalget består av seks saksbehandlere som arbeider med undersøkelse og hjelpetiltak i barnevernets førstelinje barnevern.

Saksbehandlerne arbeider i seks ulike kommuner av ulik størrelse. I analysen av datamateriale er det benyttet tematisk analyse.

Teorigrunnlaget i oppgaven omhandler barnevernets grunnleggende prinsipper, barnevernets verdigrunnlag og faglige prioriteringer, kartlegging av risikofaktorer, makt, marginalisering og økonomisk-, sosial- og kulturell kapital. Gjennom drøftingen knyttes tidligere forskning på feltet sammen med teorigrunnlaget og funnene i analysen.

Resultatene av studien viser at barnevernsarbeiderne har god kjennskap til hva fattigdom er, og hvilke konsekvenser en oppvekst i fattigdom kan medføre for barna. Samtidig tyder det på at barnevernsarbeiderne har et *her og nå- perspektiv* på fattigdom. Barnevernet skal bidra til å gi barn gode levekår og utviklingsmuligheter (Barnevernloven, 1992, § 4-4), men det virker til at barnevernsarbeiderne har fokus på dagens situasjon og ikke knytter fattigdom opp mot noe som kan skade barnets utvikling og fremtidsmuligheter.

Videre viser funnene at familiens økonomi inkluderes i barnevernets arbeid i noe grad gjennom standardiserte spørsmål og innhenting av opplysninger av undersøkelsesfasen, samt ved iverksetting av hjelpetiltak. I tillegg fremgår det av studien at bekymringsmeldingen skal ta utgangspunkt i undersøkelsen, og dermed er det ikke gitt at familiens økonomi en naturlig del av kartleggingen med mindre meldingen omhandler økonomi som en konkret bekymring. Familiens økonomi er ikke barnevernets primæroppgave, men de kan iverksette hjelpetiltak knyttet til tematikken der det er forhold i hjemmet som gir barnet særskilte behov eller det vurderes å være til barnets beste. Familiens økonomi ligger til NAVs kjerneoppgaver, og at familiene på bakgrunn av dette henvises til NAV for deres økonomiske situasjon. Videre viser funn at det er gråsoner i samarbeidet mellom barnevernet og NAV, og at det er mangel på nasjonale retningslinjer for deres ansvarsfordeling og samarbeid.

Avslutningsvis har jeg knyttet min oppgave til Regjeringens to strategier for bekjempelse av barnefattigdom, hvor jeg belyser hvorvidt barnevernet og deres samarbeid med NAV inkluderes i strategiene. Selv om tidligere forskning har vist at barnevernets klientell ofte er fra lavinntektshusholdninger, blir barnevernet i liten grad inkludert som en relevant instans under bekjempelsen av barnefattigdom. Jeg ønsker gjennom min studie å belyse hvilken viktig kunnskap og erfaring som går tapt dersom ikke praksis endres.

Engelsk sammendrag

This master's thesis seeks to provide insight into how The Norwegian Child Welfare Services' works with children and families from lower income households. The study's primary focus is to identify how, and to what degree, the family's status of income is included in their work. The study utilizes a qualitative research design where the data has been collected through individual, semi-structured interviews. The interview sample consists of six case workers who all work with investigations and support measures in the Child Welfare Services in Norway. The case workers are employed in six different Norwegian municipalities of varying size. To analyze the data from these interviews, a thematic analysis has been performed.

The theoretical background in this study provides knowledge of the Child Welfare Services' basic principles, their values and academic priorities, assessment of risk factors, power, marginalization and economic, social, and cultural capital. Through discussion, already existing research on the field is linked to the theoretical knowledge and the findings of the analysis.

The results of this study present how the case workers have comprehensive knowledge about the concept of 'poverty' and the consequences of growing up in a low-income household for children. This suggests that the case workers have a 'here and now' perspective on poverty. The Child Welfare Services shall contribute to providing children with high quality living conditions and developmental opportunities (Barnevernloven, 1992, §4-4), but this study provides insight into how the case workers focus on poverty as a day-to-day issue, without making a connection between poverty and how this might cause harm to children's development and their future opportunities.

Additionally, this study presents how family income status is included in the Child Welfare Services work to some degree, through standardized questions and gathering of information during the first phase of investigation, alongside other helping measures for the families. This study also presents how a 'letter of concern' shall always be the baseline of an investigation and it is therefore not a given that family economy is a natural part of the assessment process if this is not specifically mentioned in the letter of concern. Family economy is not the primary

task of The Child Welfare Services, but they are able to implement some specific assistance measures in regards to economy if it is evaluated to be in the best interest of the children. Family economy is one of the core tasks of NAV (Norwegian Labor and Welfare Administration) and families are often referred to NAV if they are in need of economic support. This indicates that there is a grey zone between the Child Welfare Services and NAV in regard to family economy and highlights the need for new National guidelines on how The Child Welfare Services and NAV might share this responsibility and cooperate better.

Finally, the findings of this study are contextualized with regard to the Norwegian Government's two strategies for combating poverty with children and whether The Child Welfare Services and NAV are included in these strategies to a satisfactory degree. While prior studies prove that the families in need of support from The Child Welfare Services are often in low income homes, The Child Welfare services are rarely included as a relevant authority when combating child poverty. This study aims to shed light on the important knowledge and experience that is lost if these customs are not changed.

Forord

Etter to år hvor utallige timer er brukt på dette prosjektet, er jeg nå ferdig med mitt største prosjekt noensinne. Et prosjekt som har tatt flere timer og krevd mer av meg enn noe annet jeg har gjort tidligere, men som har vært ekstremt lærerikt. Jeg har blitt mer bevisst på fattigdom, hvilke konsekvenser det har for barn og deres familier, og hvordan barnevernet kan arbeide med det. Gjennom prosessen har jeg også blitt en mer stødig fagperson, og jeg har tilegnet meg veldig viktig kunnskap som jeg skal ta med meg inn i arbeidet med familier i barnevernet.

Å skrive en masteroppgave ved siden av fulltidsjobb i barnevernet har vært krevende, og derfor har jeg vært svært takknemlig for min veileder Astrid Halså som hele tiden har vært tilgjengelig. Hun har kommet med konstruktive tilbakemeldinger, vært kritisk og reflektert med meg. Samtidig har kombinasjonen av jobb og studier gitt meg mulighet til å bruke min nye kunnskap daglig på jobb.

En spesiell takk til min gode kollega Merete som har tenkt høyt med meg, gjort meg mer kritisk og som har lest igjennom korrektur på oppgaven. Tusen takk til familien som hele veien har heiet på meg, og som har hatt forståelse for alle invitasjonene jeg har takket nei til de to siste årene. Til slutt vil jeg rette en stor takk til min samboer Marcus som har motivert meg på de mest demotiverende dagene og som hele tiden har lagt til rette for at jeg skal klare å fullføre. Tusen, tusen takk.

Prolog: Bakgrunn for oppgaven

Valg av tema og problemstilling for oppgaven kommer fra min erfaring som saksbehandler i førstelinje barnevern, samt mitt engasjement for barns oppvekstvilkår og at forelderens utgangspunkt ikke skal gå på bekostning av barna. Gjennom jobben som saksbehandler i barnevernet og flere år som medarbeider på fritidsklubb, har jeg møtt barn og unge med svært ulike utgangspunkt. Jeg fikk tidlig opp øynene for betydningen av barns deltakelse i samfunnet, for å føle en tilhørighet, skape relasjoner og tilegne seg sosial kompetanse.

Gjennom min nåværende jobb som saksbehandler i barnevernet, i en kommune hvor andelen fattige barn er høy, har mitt engasjement for familier med vanskelig levekår økt ytterligere. Jeg møter barn og deres familier fra alle klassesamfunn, men i et rikt land som Norge gjør det ekstra inntrykk å møte de familiene med lav inntekt og lav kapital som påvirker barnets situasjon. Det er på bakgrunn av dette jeg har valgt å skrive min masteroppgave om barnevernets arbeid med lavinntektsfamilier.

Innholdsfortegnelse

Norsk sammendrag	2
Engelsk sammendrag.....	4
Forord.....	6
Prolog: Bakgrunn for oppgaven.....	7
1. Innledning.....	4
1.1 Problemstilling.....	6
1.2 Oppgavens struktur.....	7
2 Rammene rundt barnevernets arbeid.....	10
2.1 Barnevernet.....	10
2.2 Undersøkelser etter barnevernloven § 4-3.....	11
2.3 Frivillige hjelpetiltak etter barnevernloven § 4-4.....	13
2.4 Ansvarsfordeling mellom NAV og barnevern.....	15
3 Kunnskapsstatus: Fattigdom og barnevern.....	17
3.1 Fattigdom i Norge.....	17
3.1.1 Hvordan måle fattigdom?.....	18
3.1.2 Hvem er de fattige barna i Norge?.....	19
3.1.3 Hvordan påvirker fattigdom barna i familien?.....	19
3.2 Hva vektlegger barnevernet i sine vurderinger?.....	20
3.3 Barnevernets klientell.....	23
4 Teoretisk referanseramme.....	25
4.1 Grunnleggende prinsipper i barnevernet.....	25
4.2 Barnevernets verdigrunnlag og faglige prioriteringer.....	27
4.3 Kartlegging av risikofaktorer.....	28
4.4 Makt.....	29
4.5 Marginalisering.....	30
4.6 Økonomisk-, sosial- og kulturell kapital.....	32

---

5 Metode og datainnsamling	35
5.1 Intervju som datainnsamlingsmetode.....	35
5.2 Vitenskapsteoretisk tilnærming.....	36
5.3 Utvalg og rekruttering.....	37
5.4 Informert samtykke og intervjuguide	38
5.5 Gjennomføring av intervjuer	39
5.6 Forskningsetisk vurdering.....	41
5.7 Analytisk tilnærming.....	42
5.7.1 Fremgangsmåte i analysen	43
5.8 Metodekritikk	44
6 Presentasjon av funn	47
6.1 Forståelse av fattigdom og konsekvensene av det.....	47
6.1.1 Mangel på opplevelser	49
6.1.2 Saksbehandlere forstår fattigdom som noe tabubelagt og skamfull.....	50
6.1.3 Å vokse opp i et forbrukersamfunn med forventninger til materiell standard.....	51
6.1.4 Foreldrenes omsorgsevne påvirkes av fattigdom	54
6.1.5 Fattigdom kan påvirke foreldrenes evne til endring	55
6.2 Hvordan inkluderer og arbeider barnevernet med familiens økonomi?	56
6.2.1 Barnevernet har fokuset rettet mot andre tematikker	56
6.2.2 Familiens økonomi inkluderes og arbeides med i noe grad.....	58
6.2.3 Hva hindrer barneverntjenesten i å inkludere og arbeide med familiens økonomi?	61
6.2.4 Det er behov for hjelpetiltak knyttet til å bedre den økonomiske situasjonen til familien.....	64
6.3 I hvilken grad er fattigdomsproblematikk barnevernets oppgave?.....	65
6.3.1 Barnevernet arbeider med et vidt spekter av familier	65
6.3.2 Familiens økonomi er ikke barnevernets primære oppgave.....	66
6.3.3 Barnevernet har behov for mer kunnskap om NAV og deres tilbud	68
6.4 Oppsummering av funnene	69
7 Drøfting av funn	71
7.1 Barnevernsarbeidere har god kjennskap til fattigdom og har fokus på barnets mangel på aktiviteter og opplevelser.....	71
7.1.1 Barnevernsarbeidere ser på fattigdom med et «her og nå» perspektiv.....	74
7.2 Gråsoner i samarbeidet mellom NAV og barnevern.....	76

7.3 Barnevernet og deres samarbeid med NAV har liten plass i den politiske forståelsen av barnefattigdom i Norge	79
8 Avslutning.....	84
Litteraturliste.....	86

Vedlegg 1 – kvittering fra NSD

Vedlegg 2 – informasjonsskriv fra NSD

Vedlegg 3 – intervjuguide

---

1. Innledning

Velferdsstaten Norge har et stigende skattesystem og velferdsordninger som gir alle like rettigheter uavhengig av inntekt. Som resultat er den generelle levestandarden høy (FN, 2021). Unicef (2020, s. 54) mener seks faktorer er avgjørende for barns livskvalitet og måler levestandarden ut fra disse: *sosiale velferdsordninger, utdanning, helse, økonomi, samfunn og miljø*. En ny rapport viser at Norge scorer høyest på disse, og det eneste landet som rangeres i det øverste siktet for alle seks faktorene (Unicef, 2020, s. 54). Selv om rapporten viser at de fleste barn i Norge vokser opp med gode levekår i trygge omgivelser der de har mulighet til å utvikle seg hjemme, på skolen og på fritiden, viser tall fra Statistisk sentralbyrå (SSB) at andelen fattige barn i Norge øker. Med fattige menes husholdninger som lever under lavinntektsgrensen som er 60 % av medianinntekten (Grødem, 2017, s. 188; Meld. St. 13 (2018-2019), s. 42). Fra 2017 til 2018 økte andelen med 0,6 %, noe som tilsvarte 111 000 barn som levde i husholdninger med vedvarende lavinntekt i Norge. Året etter økte andelen ytterligere, og i 2019 levde hele 115 000 barn i husholdninger under denne grensen (SSB, 2020a; SSB, 2021). Konsekvensene av å vokse opp under slike forhold kan blant annet være at barnet havner utenfor det sosiale fellesskapet. I tillegg viser forskning at barn som vokser opp i lavinntekts familier blant annet har dårligere somatisk- og psykisk helse, samt at det er sammenheng mellom levekår og utsatthet for grov vold og seksuell vold (Stefansen og Løvgren, 2016, s. 49; Løvgren et al., 2016, s. 83; Trommald, 2017).

Barn som lever i fattigdom har kommet mer på dagsordenen de siste årene, og fattigdom er et tema som gjentar seg i nasjonale og internasjonale dokumenter. I 2015 ble Norges første strategi for barn som lever i fattigdom lansert. Strategien inneholdt tiltak for å forebygge at barnefattigdom gikk i arv og det ble lagt frem tiltak for å dempe de negative konsekvensene av å vokse opp i en familie med vedvarende lavinntekt (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2015, s. 12). I oktober 2020 la regjeringen frem en ny samarbeidsstrategi som legger stor vekt på økt deltakelse og styrket sosial mobilitet (Barne- og familiedepartementet, 2020). Strategien inneholder 65 tiltak innunder ulike kategorier. For eksempel tar kapittel to for seg at familien skal ha en stabil bosituasjon og et trygt nabolag. Der fremgår det blant annet tiltak for at flere vanskeligstilte barnefamilier skal eie bolig (Barne- og familiedirektoratet, 2020, s. 46). Kapittel fire omhandler økt deltakelse og inkludering i fritidsaktiviteter, hvorav et tiltak er å videreføre prøveprosjektet om nasjonal fritidskortordning til flere kommuner. Fritidskortordningen gjelder barn fra seks til fylte

---

atten år og kan benyttes til å dekke deltakeravgift til faste, organiserte fritidsaktiviteter (Barne- og familiedirektoratet, 2020, s. 73). I tillegg til prøveprosjektet om nasjonal fritidskortordning, finnes det en nasjonal tilskuddordning for å inkludere barn og unge som forvaltes av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). Tilskuddsordningen er et virkemiddel for å motvirke og/eller dempe konsekvensene av fattigdom blant barn og unge, samt bedre mulighetene for at flere skal få delta på viktige sosiale arenaer, uavhengig av foreldrenes inntekt og sosiale situasjon (2020, s. 3). I tillegg til de ovennevnte tilbudene, finnes det ytterligere lavterskeltilbud, for eksempel har Coop Norge og Røde kors inngått et samarbeid der de har startet Coop-dugnaden. Prosjektet gir barn og unge som vokser opp i familier med lavinntekt, mulighet til å delta i fritidsaktiviteter (Røde kors, u.å). Instansene rundt familien, som for eksempel barnevernet, NAV og Home-start kan søke om støtte, slik at familiene kommer i kontakt med aktuelle lag og foreninger.

Alle barn har som utgangspunkt like rettigheter, og det er flere konvensjoner og lovverk som står sentralt for å sikre deres levekår. I Norge er Grunnloven § 104 overordnet. Den slår fast at «statens myndigheter skal legge forholdene til rette for barnets utvikling, herunder sikre at barnet får den nødvendige økonomiske, sosiale og helsemessige trygghet, fortrinnsvis i egen familie» (Grunnlova, 1814, § 104). FNs konvensjon om barns rettigheter (barnekonvensjonen) av 20. november 1989, ble ratifisert av Norge 8. januar 1991 (Regjeringen, 2003). Ifølge menneskerettsloven § 2 gjelder denne konvensjonen som norsk lov, og menneskerettsloven § 3 bestemmer at konvensjonen har en spesiell forrang og da går foran andre norske lover dersom det er motstrid (Menneskerettsloven, 1999). Ifølge barnekonvensjonen artikkel 24, 26, 27, 28 og 31 har barn rett til god helse, sosiale trygdeytelser, en trygg oppvekst og tilstrekkelig levestandard, utdanning og fritid. Menneskerettserklæringen (1984), den internasjonale konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (1976), lov om barn og foreldre (Barnelova, 1981), lov om barneverntjenester (Barnevernloven, 1992) og lov om sosiale tjenester (Sosialtjenesteloven, 2009) står også svært sentralt i forhold til barns rettigheter og levekår.

En av samfunnsinstitusjonene som arbeider for barns levekår er barnevernet, og det er denne instansen som er utgangspunkt for dette masteroppgaveprosjektet. Barnevernet skal ha barnet i fokus. Instansen har et bredt mandat gjennom Lov om barneverntjenester, der formålet er å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid, jf. formålsparagrafen i lov om barneverntjenester (senere barnevernloven.) § 1-1. Videre skal loven bidra til at alle barn

---

og unge vokser opp i gode og trygge oppvekstvilkår (Barnevernloven, 1992, §1-1). Instansen har endret seg mye siden loven kom. Ifølge Christiansen og Kojan (2016, s. 20) har barnevernet har gått fra å kun skulle beskytte barn mot skadelige omsorgssituasjoner, til et barnevern som støtter familier i et vidt spekter av livssituasjoner. Statistisk sentralbyrå viser at i løpet av året 2019 hadde 54 592 barn barnevernstiltaket (SSB, 2020b). Ved utgangen av samme år hadde 4411 barn hjelpetiltak i form av dekning av barnehage eller SFO/aktivitetsskole, 2016 barn fikk dekket fritidsaktiviteter og 7840 barn hadde hjelpetiltak om generell økonomisk hjelp. I lys av antall barn som vokser opp i lavinntektsfamilier, samt forskningen som viser hvilke konsekvenser dette har for barna, ønsker jeg å rette søkelyset mot hvordan barnevernet arbeider med- og inkluderer familiens økonomi i deres arbeid for å kartlegge barnets behov for hjelpetiltak. Oppdatert kunnskap på området vil for barnevernet være hensiktsmessig i deres arbeid, samt at det kan være med å forhindre at andel barn som vokser opp i lavinntekt øker ytterligere.

Videre grenser barnevernets formål og oppgaver mot oppgavene til Arbeids- og velferdsforvaltningen (NAV), og ofte forholder disse instansene seg til de samme familiene. Det fremgår av formålsparagrafen til sosialtjenesteloven at Arbeids- og velferdsforvaltningen skal bedre levekårene for vanskeligstilte, bidra til sosial og økonomisk trygghet, og fremme overgang til arbeid, sosial inkludering og deltakelse i samfunnet. I tillegg skal loven bidra til at utsatte barn, unge og deres familier får et helhetlig og samordnet tjenestetilbud (Sosialtjenesteloven, 2009, §1-1). Instansenes oppgaver står sentralt i forhold til barns oppvekstvilkår og ettersom deres oppgaver grenser mot hverandre, vil jeg også komme inn på ansvarsfordelingen mellom disse to instansene i oppgaven.

1.1 Problemstilling

Det er et stort fokus rettet mot at barn og unge som vokser opp i Norge skal ha de samme mulighetene og privilegiet til å forme sin egen fremtid (Barne- og familiedirektoratet, 2020, s. 4). Barnevernet er en av instansene som arbeider for barns oppvekstvilkår. Forskning viser at barnevernets klientell har lave husholdningsinntekter sammenlignet med den øvrige befolkningen, samt at inntektene til familiene i stor grad kommer fra statlige ytelser (Clifford, Fauske, Lichtwarck og Marthinsen, 2015, s. 63; Christiansen, 2015, s. 72). I lys av denne forskningen og kunnskapen om at andelen barn som vokser opp i fattigdom i Norge

---

øker, vurderes det som svært relevant å fremme tematikken om hvordan barnevernet arbeider med dette i min masteroppgave.

Oppgaven vil derfor omhandle barnevernsarbeideres arbeid med barn og familier som lever i lavinntektshusholdninger, med spesielt fokus på hvordan familiens økonomi inkluderes i arbeidet. På nåværende tidspunkt finnes det lite forskning om hvordan barnevernet inkluderer og arbeider med familiens økonomi, derfor er hensikten med prosjektet å få kunnskap om nettopp dette. Gjennom jobben som saksbehandler har jeg stått i faglige og etiske dilemmaer og diskusjoner knyttet til familiens økonomiske situasjon, opplevd at jeg ikke har hatt anledning og myndighet til å hjelpe og fått beskjed om å henvise familien til NAV. Derfor vil også ansvarsfordeling mellom barnevernet og NAV inkluderes i prosjektet.

Som nevnt ovenfor vil hensikten med prosjektet være å få kunnskap om barnevernets arbeid med barn og deres familier som lever i lavinntekt, og i hvilken grad barnevernet inkluderer familiens økonomi i deres arbeid. Gjennom prosjektet ønsker jeg å øke kunnskapen om hvordan oppvekst i lavinntekt og fattigdom påvirker barnet på kort og lang sikt, samt øke bevisstheten rundt temaet hos ansatte i barnevernet. Jeg håper at kunnskapen kan åpne for faglige og etiske diskusjoner- og refleksjoner, samt føre til endring i praksis hos instansene der det er behov.

Oppgaven tar utgangspunkt i problemstillingen «hvordan og i hvor stor grad inkluderes familiens økonomi i barnevernets arbeid?». For å svare på denne har jeg fire forskningsspørsmål:

- Hvilken forståelse har barnevernsarbeidere av fattigdom?
- Hvordan plass har familiens økonomi i barnevernets undersøkelser?
- Hvilken plass har familiens økonomi generelt i barnevernet?
- Hvordan er arbeidsfordelingen mellom NAV og barnevern?

1.2 Oppgavens struktur

Denne masteroppgaven er hovedsakelig delt inn i åtte hovedkapitler. Innledning, rammene rundt barnevernets arbeid, kunnskapsstatus om fattigdom og barnevernet, teoretisk tilnærming, metode og datainnsamling, fremleggelse av funn, drøfting og avslutning. Til slutt i oppgaven vil litteraturliste og vedlegg ligge.

I kapitel 1 innledes oppgaven og det gjøres rede for bakgrunnen for prosjektet, problemstilling, forskningsspørsmål og oppgavens struktur.

Kapitel 2 tar for seg rammene rundt barnevernets arbeid ved å gjøre rede for undersøkelser etter Lov om barneverntjenester (1992, § 4-3) og hjelpetiltak etter Lov om barneverntjenester (1992, § 4-4). Kapitlet legger også frem ansvarsfordelingen mellom barnevernet og NAV.

Kunnskapsstatus om fattigdom og barnevern presenteres i *kapitel 3*. Her blir fattigdomsbegrepet i Norge presentert, hvordan fattigdom måles, hvem de fattige barna i Norge er og hvordan det påvirker barn å vokse opp i fattigdom. Videre blir det gjort rede for hvem som er barnevernets klientell, hva barnevernet vektlegger i sine vurderinger, hvordan ulike faktorer som arbeid, økonomi og bolig inkluderes, samt hvorvidt barnevernet inkluderer fattigdom i sitt arbeid.

Kapitel 4 tar for seg den teoretiske tilnærmingen i oppgaven. I dette kapitlet ser jeg nærmere på hva som ligger bak barnevernets vurderinger og teori om hva som kan hjelpe leseren med å forstå hvordan saksbehandleren tenker, vurderer og handler innenfor rammene som gjøres rede for i kapitel 2.

Den metodiske tilnærmingen introduseres i *kapitel 5*. Det gjøres rede for valg av metode som i dette tilfellet er kvalitativt intervju, videre gjøres det rede for den vitenskapelige tilnærmingen, utvalg og rekruttering, informert samtykke og intervjuguide, gjennomføring av intervjuene, forskningsetisk vurdering, analytisk tilnærming og metodekritikk.

I kapitel 6 presenteres funnene som har fremkommet i studien. Kapitlet er delt inn i delkapitlene «forståelse av fattigdom og konsekvensene av det», «hvor stor plass har familiens økonomi i barnevernets undersøkelser og tiltak?» og «i hvilken grad er fattigdomsproblematikk barnevernets oppgave?».

Funnene drøftes i *kapitel 7*. Barnevernsarbeidernes kjennskap til fattigdom og konsekvensene av det drøftes, der barnevernsarbeidernes perspektiv på fattigdom virker til å være et «her og nå» perspektiv. I siste del av kapitlet utvides perspektivet fra eget datamateriale, der Regjeringens to strategier for bekjempelse av fattigdom inkluderes.

Kapitel 8 avslutter oppgaven. Her oppsummeres resultatene fra studien, viktigheten av studien presenteres og en eventuell oppfølging av studien fremlegges.

Etter oppgavens avslutning følger en litteraturliste over alle referansene som er benyttet i oppgaven, samt de aktuelle vedleggene kvittering fra NSD, informasjonsskriv fra NSD og intervjuguide.

---

2 Rammene rundt barnevernets arbeid

Ettersom oppgaven handler om barnevernet og deres arbeid, vil jeg i dette kapitlet vise til rammene denne instansen arbeider etter og gi en kort innføring i disse. Kapitlet starter med å kort gjøre rede for barnevernet som instans, før jeg går grundigere gjennom undersøkelser etter barnevernloven § 4-3 og frivillig hjelpetiltak etter barnevernloven § 4-4. Dette valget tas på bakgrunn av det er disse sidene ved barnevernet oppgaven omhandler. Avslutningsvis vil jeg vie noe oppmerksomhet til ansvarsfordelingen mellom barnevernet og NAV, siden instansenes arbeid og formål grenser mot hverandre.

2.1 Barnevernet

Bernhard Getz var Norges riksadvokat i perioden 1889 til 1901, og var hovedpersonen bak verdens første lov om barnevern, Vergemålsloven, som kom i 1896 (NOU 2012:5, s. 26). Denne loven ga vergerådet mulighet til å gripe inn ovenfor vanskeligstilte barn under 16 år, da med spesielt fokus på kriminelle, forsømte, mishandlete og forkomne barn som hadde behov for beskyttelse. Vergerådets viktigste oppgaver var formaning av foreldre som forsømte barna sine og flytte «særlige forkomne barn» (NOU 2012:5, s. 27). 50 år senere kom det som var starten på en støttende familiepolitikk, nemlig barnetrygden. Den nye Barnevernslov av 1953 satt fokus på familien som et godt nok sted å vokse opp, og loven ga myndighetene lovhjæmmel til å føre kontroll av familien. Dermed ble psykologi og barnepsykiatri relevant for å sette fokus på å gjøre noe med problemene, fremfor å flytte barna ut av hjemmet (NOU 2012:5, s. 4 og 27). Den tredje og nåværende loven, Lov om barneverntjenester, kom i 1992. Denne loven bygger på en videreføring av 1953-loven, men en vesentlig forskjell mellom de to er at i den nåværende loven kan hjelpetiltak settes inn på et tidligere tidspunkt, før problemene har utviklet seg i en altfor uheldig retning (NOU 2000:12, s. 4).

Barnevernet arbeider i dag etter Lov om barneverntjenester (1992) og lovens formålsparagraf lyder slik:

Loven skal sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid. Loven skal bidra

---

til at barn og unge møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse og at alle barn og unge får gode og trygge oppvekstvilkår. (1992, § 1-1)

Barnevernets primæroppgaver er etter formålsparagrafen knyttet til å beskytte barn mot mishandling og overgrep, avdekke omsorgssvikt og atferds-, sosiale- og emosjonelle problemer så tidlig at varige vansker kan unngås (Bufdir, 2018a; Bufdir, u.å). Barnevernet er også en instans med et mektig beslutningsmandat som kan endre livene til barn og deres familier drastisk. For tillegg til å gi hjelp på et frivillig nivå, kan instansen blant annet ta beslutninger om å pålegge familien hjelp, akutt plassere barnet utenfor hjemmet, frata foreldrene omsorgen for barna og sette grenser for kontakt mellom familiemedlemmer (Christiansen og Kojan, 2016, s. 15).

Både stat og kommune har oppgaver og ansvar innenfor barnevernet. Det fremgår av Barnevernloven § 2-1, første ledd at kommunen er særlig ansvarlig for å utføre arbeidet som må gjøres etter loven og oppgavene som barnevernloven ikke har lagt til statlig organ. Statens oppgaver fremgår av barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) som er et fagorgan som skal styrke utviklingen av barnevernet. Bufdir styrer videre Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) som har ansvar for det statlige barnevernet. De skal også yte hjelp til barneverntjenester i kommunene med plassering av barn utenfor hjemmet (Regjeringen, 2020). I kommunalt barnevern er oppgavene blant annet vurdering av bekymringsmeldinger, gjennomføring av undersøkelser, oppfølging av hjelpetiltak, oppfølging av barn i fosterhjem, samt deres biologiske foreldre og adopsjoner.

Siden denne oppgaven retter seg spesifikt mot førstelinje barnevern og deres undersøkelser og hjelpetiltak, vil neste de to neste avsnittene gå nærmere inn på barnevernets undersøkelsesarbeid og frivillige hjelpetiltak.

2.2 Undersøkelser etter barnevernloven § 4-3

Første steg i barnevernets undersøkelser er at de mottar en bekymringsmelding. Offentlige myndigheter og flere yrkesutøvere med profesjonsbestemt taushetsplikt, har plikt til å melde fra til barnevernet hvis de er alvorlig bekymret for et barn. Opplysningsplikten etter barnevernloven § 6-4 innebærer et personlig ansvar for å melde og går foran taushetsplikten etter andre lover. Privatpersoner kan også sende bekymringsmelding til barnevernet, men de

---

har ikke et juridisk ansvar. Det fremkommer at i 2019 kom blant annet 14,5 % av bekymringsmeldingene fra barneverntjenester, 14,4 % fra politi, 12,5 % fra skole, 7,9 % fra foreldrene selv, 7,1 % fra andre privatpersoner, 7,3 % fra lege, sykehus og tannlege, 6,1 % fra barnevernvakt, 5,3 % fra helsestasjon, 4,8 % fra barnehage og de resterende 20 % kommer fra andre offentlige instanser, NAV, psykisk helsevern for voksne, psykisk helsevern for barn og unge, familievernkontor og familie, krisesenter, barnet selv og PPT (SSB, 2019).

Barnevernet skal etter mottatt bekymringsmelding snarest mulig og senest innen en uke (Barnevernloven, 1992, § 4-2), ha vurdert om det er grunnlag for å åpne undersøkelse eller ikke. Vilkårene for iverksettelse av undersøkelse fremgår av barnevernloven § 4-3 hvor det fremgår at det skal være rimelig grunn til å anta at det foreligger forhold som kan gi grunnlag for tiltak. Ofstad og Skar (2015, s. 73) beskriver det slik: *«når barneverntjenesten har «rimelig grunn til å anta» at et barn har et «særskilt behov» for et hjelpetiltak er vilkåret for å foreta en undersøkelse til stede»* (Lov om barneverntjenester § 4-3 og § 4-4).

Vedkommende som har sendt bekymringsmeldingen vil motta en tilbakemelding på at bekymringsmeldingen er mottatt, med unntak av de anonyme melderne. Har bekymringsmeldingen kommet fra det offentlig instans, har de også rett på å vite om det er åpnet undersøkelse eller ikke (Barnevernloven, 1992, § 6-7 a). Når en bekymringsmelding konkluderes med opprettelse av undersøkelse, er selve undersøkelsen i gang.

Barneverntjenesten har både rett og plikt til å foreta undersøkelser (Barnevernloven, 1992, § 4-3), og foreldre eller den barnet bor hos kan ikke motsette seg en undersøkelse (Barnevernloven, 1992, § 4-3 tredje ledd). Ofstad og Skar (2015, s. 353) skriver at etter barnevernloven § 6-9 første ledd skal undersøkelsen gjennomføres snarest, samtidig som den fastsetter en frist på tre måneder. Samme paragraf første ledd annet punktum sier at fristen i særlige tilfeller kan utvides til seks måneder.

I undersøkelsen skal barnevernskonsulentene innhente opplysninger (Barnevernloven, 1992, §6-4) fra de aktuelle instansene rundt familien for å belyse barnets omsorgssituasjon fra flere hold. Opplysningene skal i all hovedsak innhentes med samtykke fra partene i saken, og ifølge Forvaltningsloven (1967, § 2 første ledd bokstav e) defineres part som en person som en avgjørelse retter seg mot eller som saken ellers direkte gjelder. I en barnevernssak er dette foreldre med foreldreansvar og barn som har fylt 15 år og som forstår hva saken gjelder (Barnevernloven, 1992, § 6-3). Hvor omfattende undersøkelsen skal være, avgjøres ut ifra

---

alvorlighetsgraden i bekymringsmeldingen. Barnevernet skal likevel alltid arbeide etter mildeste inngrepsprinsipp og undersøkelsen skal ivareta hensynet til barnets beste (Barne- og likestillingsdepartementet, 2006, s. 42).

I en undersøkelsessak er barnets stemme svært viktig, og barnevernet skal alltid etterstrebe å snakke med barnet. Både Grunnloven, forvaltningsloven, barnevernloven og barneloven er eksempler på lovverk som skal sikre barns medvirkning. Kvello (2019, s. 31) påpeker at tilfredsstillende opplysning om saken er innfridd når barnevernet har grunnlag for å vurdere barnets forutsetninger, barnets behov, kvaliteten på omsorgssituasjonen og om bistand kan bistå til å bedre barnets livskvalitet nå eller på sikt. En undersøkelse er gjennomført når barnevernet har konkludert saken enten med henleggelse, vedtak om hjelpetiltak, pålegg om hjelpetiltak, omsorgsovertakelse eller henleggelse med åpning av ny undersøkelse om seks måneder.

2.3 Frivillige hjelpetiltak etter barnevernloven § 4-4

Som nevnt ovenfor kan en undersøkelse konkluderes med vedtak om hjelpetiltak. Frivillig hjelpetiltak for hjemmeboende barn baserer seg på samtykke fra foreldrene, og denne formen for hjelpetiltak er den vanligste formen. Det fremgår av barnevernloven (1992) § 4-4, første og annet ledd at:

Barneverntjenesten skal bidra til å gi det enkelte barn gode levekår og utviklingsmuligheter ved råd, veiledning og hjelpetiltak. Hjelpetiltak skal ha som formål å bidra til positiv endring hos barnet eller i familien.

Barneverntjenesten skal, når barnet på grunn av forholdene i hjemmet eller av andre grunner har særlig behov for det, sørge for å sette i verk hjelpetiltak for barnet og familien

Som det fremkommer i første ledd, skal barnevernet bidra til å gi barn gode levekår og muligheter for utvikling. For å kunne sikre dette kan barnevernet tilby familiene hjelp i form av hjelpetiltak, og vilkårene for dette fremgår i annet ledd. Slik jeg tolker barnevernloven vil det si at barn som har særlige behov, utover det alminnelige barn har, har krav på hjelpetiltak.

Når barnevernet vurderer at det er grunnlag for å iverksette hjelpetiltak, skilles det mellom hjelpetiltak for å styrke foreldreferdighetene (omsorgsendrende) og tiltak for å styrke utviklingen til barnet (kompenserende). Førstnevnte kan for eksempel være råd og veiledning, miljøarbeider i hjemmet, PMTO, MST, Marte Meo og senter for foreldre og barn. Tiltak for å styrke barnets utvikling kan være økonomisk hjelp for øvrig, besøkshjem, barnegrupper og dekning av barnehageplass, SFO eller fritidsaktiviteter (Bufdir, 2021). Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet påpeker i Prop. 72 L (2014-2015, s. 11) at målet med de kompenserende tiltakene er å redusere belastninger hos barnet og sikre stimulering og deltakelse i aldersadekvate aktiviteter.

Selv om barnevernet rår over økonomiske tiltak, skal disse tiltakene begrunnes. Barnevernet må koble det opp mot ønsket effekt av tiltaket. En vurdering som må tas er for eksempel om en engangsutbetaling i forbindelse med ferie vil endre barnets situasjon, eller er det andre instanser som kan gi bedre bistand (Christiansen og Kojan, 2015, s. 96). Den økonomiske støtten skal ikke gis som en stønad for livsopphold, men det skal komme barnet til gode for eksempel gjennom at det kan delta på fritidsaktiviteter eller ferieopphold (Bufdir, 2021). Tall fra Statistisk sentralbyrå (2020) viser at ved utgangen av 2019 var det 13692 familier som fikk hjelpetiltak i form av råd og veiledning, 8815 familier hadde vedtak om at barneverntjenesten deltar i ansvarsgruppemøter/samarbeidsmøter, 377 familier fikk hjelpetiltak i form av PMTO og 6737 barn var i besøkshjem.

Råd og veiledning er det mest brukte hjelpetiltaket i barnevernet, og Det kongelige barne- og likestillingsdepartementet, idag Barne- og familiedepartementet (2016) beskriver at råd og veiledning kan iverksettes i stedet for eller i tillegg til konkrete hjelpetiltak. Ljosnes (2017) tok utgangspunkt i data fra en nærstudie av hva som skjer når hjelpetiltak er iverksatt (Christiansen, 2015, s. 64). Hun har sett på 99 vedtak om råd og veiledning og deres tilhørende tiltaksplan fra 14 ulike barneverntjenester. Hun viser til at 72 av disse sakene (86 %) har familiesituasjon og miljø som hovedtema for grunnlag for å iverksette tiltaket. Av disse er 26 saker (31 %) begrunnet i økonomi, bolig, jobb og nettverk. Skilbred og Havnen (2015, s. 124) viser til at det foreligger begrenset med forskningslitteratur om innholdet og virkningene av tiltaket, men ettersom Ljosnes (2017) hevder å vite grunnlaget for vedtakene, er det grunn til å tenke at tiltaket kan inneholde råd og veiledning knyttet til familiens økonomi. Derimot er min erfaring at barnevernet henviser familien til å ta kontakt med NAV for å få økonomisk hjelp og rådgivning, dersom det er der hjelpebehovet ligger.

2.4 Ansvarsfordeling mellom NAV og barnevern

En instans som er svært relevant når det kommer til barnevernets arbeid med fattigdom er NAV. Barnevernet møter mange familier med lave husholdningsinntekter (Clifford, Fauske, Lichtwarck og Marthinsen, 2015; Christiansen et al., 2015), og det er grunn til å tro at barnevernet og NAV arbeider med flere av de samme familiene. I tillegg hevder Læret og Skivenes (2016, s. 34) at beslutningene som fattes i barnevernet kan minne mye om beslutningene som fattes i NAV.

Regjeringen (u.å) beskriver at NAV har som formål å bidra til et inkluderende samfunn og arbeidsliv, samt et velfungerende arbeidsmarked. Etaten skal ivareta behovene til vanskeligstilte grupper i samfunnet og sikre inntekt ved arbeidsløshet, svangerskap og fødsel, aleneomsorg for barn, sykdom og skade, uførhet, alderdom og dødsfall. I tillegg skal etaten kjempe mot fattigdom gjennom å stimulere til arbeid og deltakelse.

I 2016 fikk Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og Arbeids- og velferdsdirektoratet i oppdrag fra Barne-, likestilling- og inkluderingsdepartementet og Arbeids- og sosialdepartementet å utarbeide felles retningslinjer for samarbeid og ansvarsfordeling mellom barnevernet og NAV (NAV, 2016). Flere familier har behov for hjelp fra både barnevernet og NAV, og formålet med retningslinjene var å bedre koordineringen og samordningen av tjenestene til barn, unge og deres familier. Et punkt som går igjen gjentatte ganger i retningslinjene, er hvorvidt barnet har særskilte behov eller om problemet er knyttet til familiens økonomiske situasjon. Barnevernet skal begrunne hjelpetiltak ut ifra barnets behov. Dersom barneverntjenesten vurderer at barnet for eksempel har særskilte behov for å delta på fritidsaktiviteter ligger ansvaret for på dekke utgiftene hos barnevernet. Ligger vanskene på at familien ikke har råd, må familien søke om dekning hos NAV-kontoret. Det samme gjelder dekning av barnehage eller SFO. Det er barnevernets ansvar dersom barnet har særskilte behov for å gå i barnehage, og NAV sitt ansvar dersom familien ikke har økonomi til å dekke barnehageutgiftene. Eksempelvis kan barnevernet arbeide med en familie med mor, far, en jente på 2,5 år og en gutt på 11 år. Siden mor ikke har førerkort leier familien en liten leilighet som ligger sentralt i forhold kollektivtransport, og beliggenheten resulterer i at leieprisen er høy. Mor mottar stønad fra NAV siden hun er sykemeldt, har psykiske vansker og er i perioder innlagt på behandlingsinstitusjoner. Far pendler til jobb og arbeider fra syv til fem hver dag for å få det til å gå rundt. Familien har et lite nettverk, og ikke råd til å betale for barnehageplass og fritidsaktivitet til sønnen. I dette tilfellet hadde

---

NAV mest trolig ikke dekket barnehageplass siden mor er hjemmeværende, derimot skal barnevernet se på omsorgssituasjonen til barna. Barnevernet kan i dette tilfellet vurdere at barnets omsorgssituasjon gjør at barnet har behov for å gå i barnehage for å få trygge rammer, regelmessige måltider og for å fremme aldersadekvat utvikling. På lik linje kan barnevernet vurdere at deltakelse i fritidsaktivitet vil fremme guttens utvikling, øke hans sosiale kompetanse og gi han mulighet til å føle en tilhørighet til jevnaldrende.

Ifølge Det kongelige barne- og likestillingsdepartementet (2016, s. 15) skal hjelpetiltak som barnevernet gir i form av økonomisk stønad, ikke gis som erstatning for økonomisk sosialhjelp etter lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen. I Prop 106 L skriver departementet at de er av den oppfatning at å yte økonomisk stønad til utsatte barn, unge og deres familier er en oppgave som først og fremst ligger hos arbeids og velferdsforvaltningen (Prop. 106 L (2012-2013)). Min opplevelse er at det er en svak overlapp mellom lovverkene til barnevernet og NAV, og at etatene legger ansvaret over på den andre etaten i flere tilfeller. Dette er med på å gjøre tematikken og problemstillingen relevant, fordi dette kan medføre flere uheldige konsekvenser for familiene som blir berørt av etatenes manglende samarbeid. For eksempel kan det medføre at familier får ulik hjelp, fordi det ikke er noen klare linjer mellom når etatene bistår eller ikke. Videre kan det i verste fall medføre at familier faller mellom to etater, og ikke får den hjelpen de er i behov av før situasjonen er forverret.

---

3 Kunnskapsstatus: Fattigdom og barnevern

I dette kapitlet skal jeg redegjøre for et utvalg av funn fra relevant forskning for å belyse min oppgave og problemstilling. Kapitlet er delt i to, der den første delen retter seg mot fattigdom, mens del to retter seg mot barnevernet. Jeg vil først ta for meg fattigdom i Norge og hvordan fattigdom måles i Norge, samt hvem de fattige barna i Norge er og hvordan de barna blir påvirket av en oppvekst i fattigdom. Deretter går jeg over til barnevernet og ser nærmere på hvem som er barnevernets klientell og hva barnevernet vektlegger i sine vurderinger. Forskningen jeg her viser til er relevant å ha med seg videre i oppgaven da den understreker viktige poenger.

3.1 Fattigdom i Norge

Denne studien er rettet mot barnet i fattigdom, men jeg vil likevel ikke gjøre rede for begrepet barnefattigdom. Dette handler om at jeg støtter Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (2016, s. 5-6) som påpeker at barn ikke kan forsørge seg selv, og deres mulighet for å endre sin egen situasjon er liten. Barna er dermed uskyldige i form av at de ikke kan klandres for sin sosiale stilling i samfunnet.

Fattigdomsbegrepet var fraværende i den norske sosialpolitiske debatten frem til tusenårsskiftet. Det handler om at det siden tusenårsskiftet har skjedd store forbedringer i befolkningens velstand og levekår, samt at omfattende fordelingspolitikk har medvirket til å jevne ut forskjellene i landet (Barne- og familiedepartementet, 2015, s. 91). Fra midten av 1800- tallet og frem til tusenårsskifte ble det gjennomført studier av forholdene til de fattigste delene av befolkningen, og i Norge kartla Eilert Sundt levekårene til fantefolket og til befolkningen i Pipervika i Christiania (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2015, s. 91; Fløtten, Hansen, Grødem, Grønningsæter og Nielsen, 2011, s. 12).

Begrepet fattigdom skilles videre mellom absolutt- og relativ fattigdom. *Absolutt fattigdom* handler om et fysiologisk eksistensminimum og omfatter fravær av helt nødvendige forbruksgoder som mat, klær og husly. I siste halvdel av 1900- tallet ble en mann ved navn Peter Townsend svært sentral på dette området da han ønsket å redefinere fattigdomsbegrepet. Han var kritisk til at fattigdom kun handlet om mangel på de levekårgodene som er nødvendig for å overleve fysisk, og mente det også burde relateres til

---

mangel på muligheter for å leve et fullverdig sosialt liv (Fløtten et. al, 2011, s. 12; Helgeland, 2008, s. 172; Barne- og likestillingsdepartemenet, 2015, s. 91). I dag er det Townsends (1979) sitt begrep *relativ fattigdom* som brukes som utgangspunkt for fattigdomsbegrepet og som benyttes i politiske dokumenter.

Individuals, families and groups in the population said to be in poverty when they lack the resources to obtain the type of diet, participate in the activities and have the living conditions and amenities which are customary, or at least widely encouraged or approved, in the societies to which they belong. (Townsend, 1979, s. 31).

3.1.1 Hvordan måle fattigdom?

Omfanget av fattigdom kan måles på flere måter. Fløtten et al. (2011, s. 15) skriver at det kan tas utgangspunkt i en direkte indikator eller indirekte indikatorer. Det indirekte kan for eksempel være faktisk forbruk eller faktiske levekår, mens det indirekte kan være inntektsnivå eller totale økonomiske ressurser i en husholdning. Hvordan de fattige og de ikke-fattige avgrenses fra hverandre, henger sammen med hensikten bak fattigdomsdefinisjonen og et bestemt fattigdomsmål. Ifølge Fløtten et al. (2011, s. 15) er målet er å peke ut de personene som har rett på hjelp fra de offentlige systemene. Fløtten, Dahl og Grønningsæter (2001, s. 6) skiller i tillegg mellom objektive og subjektive opplysninger. Et objektivt fattigdomsmål regnes som inntekt og registrering av forbruk og levekår, mens de subjektive fattigdomsmålene er opplysninger som individene selv gir om sin økonomiske situasjon. Ved å beregne fattigdom ut ifra inntektsfordeling, vil det kunne settes en nedre grense for hvor stor inntekt som skal til for å kunne opprettholde en akseptabel levestandard.

Det er vanlig å skille mellom OECD sin lavinntektsgrense som er 50 % av medianinntekt, og EU sin lavinntektsgrense som er 60 % av medianinntekten (Grødem, 2017, s. 188). I Norge er det ingen fastsatt lavinntektsgrense (Meld.St. 13 (2018-2019), s. 42), men siden 2019 er det EUs grense på 60 % av medianinntekten som er utgangspunkt for blant annet levekårsundersøkelser og statistikk fra SSB (SSB, 2021). Videre tar Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet sin monitor for barnefattigdom utgangspunkt i 60 % av medianinntekt.

3.1.2 Hvem er de fattige barna i Norge?

Andelen fattige barn i Norge har økt siden 2000- tallet. I 2017 var det 111 000 fattige barn, mens det i 2019 økte til ytterligere 115 000 barn (SSB, 2021). Forskning viser at det er store forskjeller mellom familier med foreldre med grunnskole utdanning, videregående utdanning og høyere utdanning, og andelen som mener det er vanskelig å få endene til å møtes er redusert for personer med videregående- eller høyere utdanning (Revol, 2016; Ytrehus, 2004; Trommald, 2017).

Forskning viser videre at de som har størst risiko for vedvarende lavinntekt/fattigdom er barn som lever i familier hvor en av foreldrene, eller ingen av dem er i arbeid, og familien dermed er avhengig av trygdeytelser og sosialhjelp. Barn som lever i familier med mange barn, og da spesielt mer enn tre barn har høyere risiko. Det samme gjelder barn av enslige foreldre, og da spesielt barn av enslige mødre, samt barn med innvandrerbakgrunn, og spesielt barn med ikke-vestlig bakgrunn (Seim & Larsen, 2011; Epland & Kirkeberg, 2009).

3.1.3 Hvordan påvirker fattigdom barna i familien?

Å vokse opp i fattigdom kan ha uheldige konsekvenser for barn, men det er likevel viktig å poengtere at det ikke slik at alle barn som vokser opp med få ressurser får konsekvenser (Bufdir, 2018b). Dårlig økonomi kan på den andre siden påvirke barna i familien direkte og indirekte. Forskning viser at barna har et generelt mer problematisk forhold til foreldre og venner, de bruker mer tid foran en skjerm enn andre barn, deltar sjeldnere i organiserte fritidsaktiviteter og trives dårligere på skolen. I tillegg har de oftere dårligere fysisk- og psykisk helse, de er mer utsatt for mobbing og er mer pessimistiske i forhold til egen fremtid. Barn kan påvirkes direkte av den økonomiske situasjonen, ved at det blir en kilde til vedvarende bekymring. Fattigdommen kan føre til familiekonflikter og at foreldrene får dårligere psykisk helse, noe som kan gå ut over barna ved at foreldrene ikke har energi til å følge de opp eller at de får en negativ oppdragerstil (Bakken et al., 2016; Trommald, 2017).

Hjelmtveit (2004) sin studie om barn som vokser opp i familier med langvarig økonomisk sosialhjelp, konkluderer med at barna i disse familiene savner materielle goder og opplevelser, og at dette går utover selvfølelsen på grunn av tap av sosiale opplevelser. Sitater fra barna og ungdommene illustrerer blant annet at de ikke har råd til å delta på sosiale aktiviteter som kino, bading og turer på fjellet for å stå på slalåm. Et av barna beskrev dette: «Jeg ønsker meg mest klær – klær og penger ... Jeg merker at jeg ikke har råd til klær så ofte

---

som mange andre ... Skulle ønske det hadde vært skoleuniform» (2004, s. 3).

I undersøkelsen UngVold 2015 (Mossige og Stefansen, 2016, s. 10) vises det til en tydelig sammenheng mellom levekår og det å bli utsatt for grov vold. Datagrunnlaget i undersøkelsen er elever på 3. trinn i videregående skole fra 49 skoler, som tilsvarte til sammen 4530 svar. Det er sentralt å ha med seg hvorvidt familiens økonomi er lav måles ut ifra ungdommens subjektive opplevelse, og ikke familiens absolutte økonomiske levekår. Det fremgår av studien at dårlig økonomi er en risikofaktor når det gjelder å bli utsatt for vold. Undersøkelsen viser at det er en stor andel ungdom som er utsatt for grov vold i familier med dårlig økonomi, der henholdsvis 17 prosent oppga at de var utsatt for grov vold fra mor og 20 prosent oppga at de hadde blitt utsatt for grov vold fra far (s. 50). Ungdata 2016 (Bakken, 2016 gjengitt av Bekken, Dahl og van der Wel, 2018, s. 12) fant også at det er større risiko for rusmisbruk, vold, mobbing og kriminalitet blant gruppen med ungdom i familier med dårlig råd.

3.2 Hva vektlegger barnevernet i sine vurderinger?

I lys av barnevernets brede mandat skal instansen ta beslutninger basert på vurderinger knyttet til omsorgssituasjonen til barnet. Derfor vil jeg nedenfor se på hvilke forståelsesmåter som ligger til grunn for barnevernets vurderinger, og om familiens økonomi er noe som tas med i vurderingene.

I barnevernets arbeid er utvikling- og tilknytningspsykologi svært relevant. Forskning peker på at det står i fokus i barnevernets vurderinger og beslutninger. Skivenes og Skramstad (2013, s. 821) påpeker at saksbehandlere i det norske barnevernet er mer tydelig på de negative konsekvensene mangelen på tilknytning og tilstrekkelig følelsesmessig omsorg kan ha på et barn, enn saksbehandlere i USA. Samtidig som saksbehandlerne i USA refererer til mer og ser ut til å være mer kjent med tilknytningsteori enn nordmenn. Videre peker Juul (2010, s. 54) på at både Backe-Hansen (2001), Uggerhøj (2000) og Rød (2004) mener at fokuset i barnevernets vurderinger i stor grad rettes mot atferden til foreldrene og psykopatologi. En annen som trekker frem tilknytningsteori er Lorentzen (2019, s. 29). Han finner at gjennom barnevernets arbeid med å forklare og kvantifisere den manglende omsorgsevnen til foreldre, gis tilknytningsteori en signifikant rolle. Dette støttes av Langsrud (2020, s. 55) som finner at barnevernets oppmerksomhet i all hovedsak omhandler

---

psykologiske forklaringsmodeller, mens barnevernet i liten grad vektlegger andre måter å forstå og løse utfordringer på.

Studien *Morsbilder i barnevernet* av Backe-Hansen (2001) så på hvordan mødre blir fremstilt i barnevernets sakspapirer ble studert. Studien viser at familiens sosiale og økonomiske forhold i liten inkluderes, til tross for at de levde under vanskelig forhold (gjengitt av Juul, 2010, s. 54). Dette støttes i stor grad av Christiansen og Anderssen (2011 gjengitt av Kvello, 2015, s. 23) som hevder at barnevernet i for stor grad tenker på barn som produkter av foreldrenes omsorg.

Befringsutvalget bak NOU 2000:12 *Barnevernet i Norge* (s. 12) fant at barnevernet i stor grad konsentrerer sine undersøkelser rundt familien og at vanskene til barna i all hovedsak tilskrives forhold i familien, mens det er manglende fokus på fattigdomsproblematikk (s. 100). I NOUén står dette:

(...) Familiene som mottar hjelpetiltak fra barnevernet, eller der barnevernet overtar omsorgen for barna, er forholdsvis ofte økonomisk og sosialt underprivilegerte, med lavere utdanning, lavere yrkesaktivitet og med bruttoinntekt som ligger langt under gjennomsnittet. Når levekårsstatistikken gir de indikasjonene som den gir, er det grunn til å spørre hvorfor barnevernets arbeidsområde ikke i større grad blir betraktet også som fattigdomsproblemer. (NOU 2000:12, s. 100).

Andenæs (2004) har sett på studien «*Barn som plassert utenfor hjemmet – risiko og utvikling*». Studien tar for seg 109 barn i alderen 6 til 12 år, som i en bestemt periode ble plassert utenfor hjemmet. Datainnsamlingen ble samlet inn gjennom spørreskjemaer og intervjuer med foreldre, barn og saksbehandlerne. Foreldrene til de plasserte barna hadde svak tilknytning til arbeidslivet og kun 24 barn hadde mødre (flertallet bodde kun med mor når de ble plassert) som på plasseringstidspunktet hadde egen arbeidsinntekt. Minst 62 av de 109 barna bor i en bolig familien ikke eier, og det meldes blant annet om mugglukt og lite plass fra intervjuerne som har vært i hjemmet (s. 22-28). Slik Andenæs (2004) ser det, vurderes en familie ut fra hvordan foreldre ivaretar omsorgsrollen- og oppgavene knyttet til den rollen.

Videre viser Andenæs (s. 26) til Haavind (1987) som deler begrepet omsorg for barn inn i to; ivaretagelse her og nå og utviklingen til barnet. Barn har behov for omsorg fordi de tilhører samfunnets medlemmer som etter allment aksepterte samfunnsnormer ikke er selvhjulpne, og

---

de har behov for omsorg for å vokse. Ifølge Andenæs (2004, s. 27) deles den måten å forstå omsorg og utvikling av Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell (1976), og sosiokulturelle og kulturpsykologiske modeller fra for eksempel Bruner (1990), Hundeide (2002), Haavind (1987, Wertsch (1991) og Valsiner (1989). Utviklingen er knyttet til økt sosial medvirkning og innflytelse i samfunnet, og støtten som gis må relateres til de kravene som stilles i samfunnet. Mens omsorgspersonene må orientere barnet om virkeligheten og dempe støtene som kan skade og såre de.

(..) det ikke godt å si hvor kvinnelige foreldre skal hente autoritet, selvrespekt og selvaktelse fra når de fysiske omgivelsene er trange, utrivelige og med mugglukt, når inntektene er små og usikre, når barna dine ikke kan få det sportsutstyret de andre får eller de bursdagsselskapene som andre i klassen har, når familien ikke stiller opp, skolen klager på ungene dine fordi de plager andre barn, og ungene gjør det faglig svakt på skolen. (Andenæs, 2004, s. 31).

Andenæs (2004, s. 31) hevder at faktorene økonomi, bolig og arbeid ikke kun må være ytre faktorer som kan påvirke barnets utvikling, men ses som faktorer i en større helhet i vurderingene. Ikke bare trengs det mer detaljerte beskrivelser av de materielle forholdene i barnets liv, men også at barnevernet i større grad baserer seg på utviklingspsykologiske modeller som er egnet til å knytte forbindelser mellom levekår, dagliglivets praksiser og utvikling. NOU 2000:12 peker på det samme og undrer seg over hvorfor ikke fattigdomsproblematikk er en større del av barnevernets arbeidsområde.

Boye (2015) forsket på hvilke faktorer som begrenser barnevernets muligheter til å inkludere fattigdom i undersøkelser, samt hvilken betydning det har for tiltakene som blir iverksatt. For å svare på problemstillingen gjennomførte hun kvalitative intervjuer med 6 saksbehandlere, fra 3 ulike tjenester. Boye (2015, s. 47-76) finner at barnevernet har god erfaringsbasert kunnskap om fattigdom, men at den formelle kunnskapen om fenomenet er mangelfull. Videre at barnevernet legger større vekt på faktorer som er direkte knyttet til individene, som for eksempel samspillet mellom barn og omsorgspersonene, mer enn de legger vekt på de ytre faktorer som levekår. Dette kan medføre at barnevernet ekskluderer levekårsfaktorer når de gjør sine vurderinger. Videre finner hun at det er en økning av vold i nære relasjoner, som gjør at vold vektlegges i stor grad i barnevernet. Dette ses som en begrensning for inkludering av fattigdom i undersøkelsene. Fattigdom er en risikofaktor som nedprioriteres, og informantenes oppfatning av hvilke områder som er mest skadelig for

---

barna, styrer deres vektlegging av risikofaktorer i undersøkelsen. En siste begrensning som søkelyset rettes mot er kommunenes økonomi. Dette knyttes til saksbehandlerne store saksmengde og disponering av tid, som dermed resulterer i at saksbehandlere må prioritere de alvorlige sakene. I tillegg knyttes det til restriksjonene rundt økonomiske tiltak.

Oppsummert viser nåværende forskning at barnevernet har fokus rettet mot det psykologiske perspektivet i en barnevernssak, og at strukturelle forhold utenfor foreldrenes omsorg i liten grad inkluderes. Slik jeg ser det er dette ikke i tråd med hva forskningen sier om barnevernets klientellgruppe og deres vansker.

3.3 Barnevernets klientell

Forsknings- og utviklingsprosjektet «Det nye barnevernet» var et femårig samarbeid med barnverntjenester i tolv utvalgte kommuner i Norge. Prosjektet omfattet en studie av 715 familier i 2008, med en oppfølgende undersøkelse i 2011 av 66 langtidsklientfamilier som hadde deltatt i førstnevnte undersøkelse. I sluttrapportene (Fauske et al., 2009; Clifford et al., 2015) fra prosjektet fremkommer det at kun 19 prosent av barna som har vært i kontakt med barnevernet bodde med begge foreldrene, dette imot registerdataene til SSB som viste at 74, 6 prosent av Norges barnebefolkning bodde sammen med begge foreldrene. Videre bodde 43 prosent med mor, syv prosent bodde med far og ti prosent bodde med en av foreldrene og deres nye samboer eller ektefelle (Fauske et. al, 2009, s. 46). Denne distansen mellom den generelle barnebefolkningen og barnevernsbefolkningen, ble også funnet i en større norsk studie fra 2013-2014 (Christiansen, 2015).

Clifford et al. (2015, s. 63) rapporterer også at familiene hadde lave husholdningsinntekter, sammenlignet med familier med barn i alderen null til 17 år i kommunene som deltok i undersøkelsene, hadde barnevernsfamiliene omkring $\frac{3}{4}$ av medianinntekten deres. Clifford et al. (2015, s. 63) poengterer at med tanke på fattigdomsgrensene som defineres som 50 eller 60 prosent av medianinntekten, viser det at det er en langt større andel av familiene i barnevernet som havner inn under lavinntektskategorien enn den generelle befolkningen i Norge. Deres undersøkelse viser også at foreldrene ofte ikke har- eller har liten tilknytning til arbeidslivet, og halvparten av familiene som deltok i undersøkelsen mottok offentlige ytelser og stønader (s. 64). Dette er i tråd med Christiansen (2015, s. 72) som fant at barn som mottok hjelpetiltak levde i familier hvor inntekten kom fra statlige ytelser, hvorav 33 %

---

mottok arbeidsavklaringspenger, 13 % overgangsstønad, 17 % uføretrygd, 23 % annen trygdeytelse og 13 % sosialhjelp.

Staer (2016) studerte sosiodemografiske bakgrunns karakteristika for norske familier involvert i barnevernet. Dette gjennom en registerdatastudie av barn i aldersgruppene 0-5 år og 13-18 år i 8 ulike fødselskohorter (1993-1994, 2001-2002, 1980-1981, 1988-1989) der deres involvering i barnevernet gjennom to perioder: 1993-1997 og 2001-2007 ble kartlagt. Registerdataene ble sammenstilt med registerdata som inneholdt demografiske og sosiodemografiske opplysninger knyttet til norske innbyggere født fra 1945 til 2009 (Staer, 2016, s. 450). Han fant at barn med ikke-vestlig bakgrunn var overrepresentert i barnevernet, og at for 13-18 års gruppen var det den største risikoen for å bli involvert i barnevernet å bo med enslig forsørger og være av ikke-vestlig bakgrunn. I aldersgruppen 0-5 år var den største risikoen å bo med enslig forsørger og i en husholdning der mor hadde tre eller flere barn (Staer, 2016, s. 465-467). Resultatene peker mot høy grad av sosiodemografiske ulikhet mellom klienter i samme alder, dette til tross at antall familier som får tilgang til barnevernets tjenester har økt betydelig. Staer (2016, s. 468) påpeker at dette resultatet tyder på at den observerte klientøkningen som var i barnevernet siden begynnelsen av 1900-tallet, hovedsakelig har involvert rekruttering av flere familier fra de samme marginalgruppene.

---

4 Teoretisk referanseramme

Jeg vil i dette kapitlet presentere teori som er relevant for å forstå hvordan barnevernet arbeider. Jeg vil først gjøre rede for de grunnleggende prinsippene som barnevernet arbeider etter, barnevernets verdigrunnlag og faglige prioriteringer og barnevernets kartlegging av risikofaktorer for å vurdere omsorgssituasjonen. Deretter vil jeg gjøre rede for begrepene makt, marginalisering og økonomisk-, sosial og kulturell kapital i et barnevernfaglig perspektiv. Disse begrepene er sentrale på barnevernsfeltet fordi saksbehandlerne daglig må forholde seg til dem. Saksbehandlerne vet at man i posisjonen som saksbehandler i barnevernet innehar stor makt til å fatte avgjørelser og vurderinger som går ut over en sårbar gruppe i samfunnet som ikke har denne type makt. Forskningen min viser videre at størstedelen av klientene i barnevernet er marginaliserte og innehar begrenset økonomisk-, sosial- og kulturell kapital. Dette resulterer i at klientene og saksbehandlere står i direkte motstrid til hverandre med tanke på likeverdighet.

4.1 Grunnleggende prinsipper i barnevernet

Barnevernloven bygger på flere prinsipper som gir uttrykk for de fundamentale verdiene samfunnet vårt regnes å bygge på. Graver (2006 gjengitt i NOU 2012:15, s. 40) påpeker at i juridisk teori har prinsipper retningslinjekarakter, og de angir i motsetning til regler, ikke et bestemt resultat. Dersom et prinsipp ikke får gjennomslag, brytes de heller ikke. Det er enighet om at barnevernloven bygger på minst tre grunnleggende prinsipper, nemlig *prinsippet om barnets beste, mildeste inngreps prinsipp og det biologiske prinsipp* (NOU 2012:5, s. 40).

Prinsippet om *barnets beste* i den norske barnevernretten er regulert gjennom Grunnloven, barnevernloven og internasjonale konvensjoner som barnekonvensjonen (Bennin, 2020, s. 30). Prinsippet står sterkt i alle profesjoner som arbeider med barn, og i barnevernloven § 4-4 står det at det skal legges avgjørende vekt på å finne tiltak som er til det beste for barnet. I Prop. 106 L ((2012-2013), s. 82) skrives det at alle beslutninger som tas, skal gjøres gjennom helhetlige og skjønnsmessige vurderinger, og det skal bunne ut i hva som er til det beste for det enkelte barn. Bennin (2020, s. 26) poengterer at barnekonvensjonen fastslår at barnets beste skal være «a primary consideration», og ifølge den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD) er dette av «paramount importance». I mine øyne viser

---

dette at både internasjonale konvensjoner og domstoler setter begrepet i en særstilling. Begrepet gir ingen konkret skildring av regelens innhold, noe som gjør innholdet vanskelig å kartlegge. Samtidig skal det i tillegg sees opp mot grunnleggende hensyn som retten til familieliv som gjør det at det skjønnsmessige blir satt i bevegelse (Bennin, 2020, s. 27).

Det *biologiske prinsipp* har, ifølge Havnen (2016, s. 169), vært en grunnpilar i det norske samfunnet og i barnevernet. Dette handler om at det i utgangspunktet er best for barn å vokse opp sammen med sine biologiske foreldre, og dersom det er mangler ved denne omsorgen skal det først og fremst settes inn tiltak og hjelp for å bedre omsorgen. I de tilfellene hvor barnevernet vurderer at omsorgssituasjonen ikke kan avhjelpes med omfattende hjelpetiltak og det vurderes som nødvendig at barnet flytter ut av hjemmet, handler det biologiske prinsippet om at barnet skal opprettholde kontakten med sin biologiske familie etter flytting. Denne kontakten skal opprettholdes ved å gi tilstrekkelig samvær med foreldre og søsken. Samværet skal fastsettes av fylkesnemnda, på bakgrunn av hva som er best for barnet (NOU 2012:5, s. 101).

Det *mildeste inngreps-prinsipp* følger ikke direkte av Lov om barneverntjenester (Barnevernloven, 1992), men kommer til uttrykk blant annet i § 4-4, 5. ledd og § 4-12, 2. ledd. Prinsippet handler om at alle tiltak etter loven skal være rimelige, ha klar sammenheng med målene som skal oppnås, samt at tiltakene skal ikke være mer inngripende enn hva som er nødvendig. Likevel er det viktig at tiltakene er tilstrekkelige nok, slik at det er mulig å nå målet (NOU 2012:5, s. 41 og s. 60).

I 2012 anbefalte Raundalen-utvalget at det skulle innføres et fjerde grunnleggende prinsipp i barnevernet, nemlig *prinsippet for utviklingsfremmende tilknytning* (NOU 2012:5, s. 16, 41 og 86). Denne anbefalingen kom på bakgrunn av at forskning viser at samspillet mellom barn og deres omsorgspersoner er svært betydningsfull for barns utvikling og fungering, at det må legges avgjørende vekt på deres tilknytning i beslutninger som omhandler bosted, samvær og tilbakeføring (NOU 2012:5, s. 86). Utvalget presenterer at terskelen for omsorgsovertakelse bør vurderes ut ifra tre faktorer: om tilknytnings- og relasjonskvaliteten mellom barnet og omsorgspersonene er utviklingsstøttene eller ikke, alvorlighetsgraden og stabilitet av omsorgssvikt og om omsorgspersonens egenskaper er varig eller av forbigående karakter (NOU 2012:5, s. 16). I proposisjon til Stortinget om endringer i barnevernloven (Prop. 106 L (2012-2013) s. 17) rådet utvalget til å innføre prinsippet og anbefalte at prinsippet ble gitt rett til å gå foran det biologiske prinsipp. Dette er imidlertid ikke endret.

Netland (2020, s. 50) påpeker at det ligger et betydelig konfliktpotensial i fortolkningen av de tre grunnleggende prinsippene. Dette fordi barnevernet, barnet og foreldrene kan ha helt ulik forståelse og oppfatning av hva som er best for barnet. Samtidig som prinsippene hviler på moralske oppfatninger om hva som er viktig for barn og familier. Det er nemlig ikke gitt at prinsippet om barnets beste er forenlig med mildeste inngrep- og det biologiske prinsipp, og det Netland (2020, s. 64) ønsker å fremme er at prinsippene må prøves mot hverandre, både på et politisk nivå, på instutisjoner og barnevernkontorer.

4.2 Barnevernets verdigrunnlag og faglige prioriteringer

Christiansen og Kojan (2016, s. 21) skriver at et viktig mål i barnevernet er at det ikke skal tas beslutninger som er preget av tilfeldigheter, moralske reaksjoner eller saksbehandlers personlige preferanser. Beslutninger skal tas på bakgrunn av teoretisk- og forskningsbasert kunnskap. Et eksempel er at selv om forskning og statistikk viser at det er sammenheng mellom fattigdom og dårligere psykisk helse, kan ikke det overføres direkte til å gjelde det enkelte barn, og alene styre beslutningene til barnevernet.

Barnevernets løpende vurderinger og beslutninger baseres på det som er lært fra grunnutdanningen, videreutdanninger, kurs, metoder og manualer, forskning og skjønn. Læret og Skivenes (2016, s. 37) skriver at innenfor det barnevernfaglige arbeidet setter lover og retningslinjer visse rammer for beslutningstakingen, men med et stort rom for skjønnsutøvelse, fagkompetanse og normative oppfatninger av en situasjon. Dette kan føre til at forholdsvis like saker og får ulikt utfall, og at rettssikkerheten da trues. I barnevernlovens formålsparagraf § 1-1 (1992) fremkommer det at loven skal bidra til at barn og unge møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse. Dette er grunnleggende verdier som saksbehandlere må ha med seg inn i arbeidet, sammen med blant annet rettferdighet, likeverd og respekt. Refleksjon over verdier og normer kalles etikk, og er viktig for å foreta gode, velbegrunnede beslutninger i arbeidet vi gjør (Regjeringen, 2020). Etikken i barnevernsarbeid setter fokus på å gjøre det som er til barnets beste, samt på hva som er konsekvensene av vurderingene og konsekvensene av å ikke gjøre vurderingene (NOU 2000:12, s. 82).

I lys av det ovenstående, er det tydelig at barnevernet ikke handler kun med bakgrunn i lovverket. I doktorgradsavhandlingen til Langsrud (2020) «*Usikkerheten i barnevernsarbeidet: En begrepsliggjøring av barneverntjenestens strategier overfor*

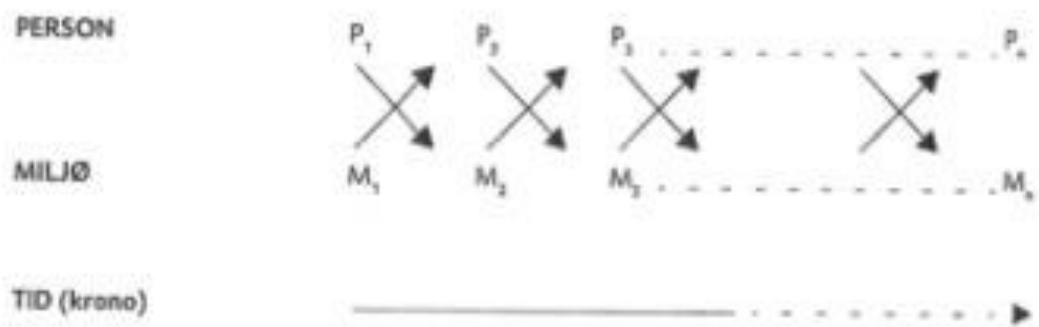
uforutsigbarhet, usikkerhet og tvetydighet ved beslutninger om hjelpetiltak», ble til sammen 18 barnevernsarbeidere intervjuet med formål om å bidra til mer kunnskap om beslutningene som foretas om frivillige hjelpetiltak (s. 26 og s. 49). I avhandlingen fremkommer det at en av de største utfordringene i beslutningsarbeidet til barnevernsarbeidere er usikkerheten, noe som samsvarer med flere andre studier (Devaney og Spratt, 2009; Saltien, 2013; Hood, 2015; Warren-Adamson og Stroud; 2015). Munro (2020, s. 76) viser til at usikkerheten kan være knyttet til alt fra arbeidet med å undersøke, vurdere og konkludere, samt hvordan barnets omsorgssituasjon er og til hva som kan være konsekvensene for barnets utvikling.

4.3 Kartlegging av risikofaktorer

Risiko- og beskyttelsesfaktorer er faktorer som brukes i arbeidet med undersøkelser for å kartlegge barnas omsorgssituasjon i de barnevernfaglige vurderingene. Øyvind Kvello (2015, s. 246) beskriver risikofaktor som forhold som øker faren for at personer utvikler psykiske og/eller sosiale vansker, og beskyttelsesfaktorer defineres som forhold som demper sannsynligheten for utvikling av vansker når personer er rammet av risikofaktorer. Noen av risikofaktorene Kvello (s. 252) peker på som ofte ligger til grunn for at barn utvikler psykiske lidelser og sosial mistilpasning, dersom barnet er født prematurt eller hatt alvorlig somatisk sykdom, barnet er utsatt for omsorgssvikt, mishandling, seksuelle overgrep og/eller nytelse, barnet har hatt psykiske vansker eller lidelser, barnet har hatt vansker med å etablere aldersadekvate vennskap eller at barnet har flyttet tre eller flere ganger. En av risikofaktorene knyttes også til familiens økonomiske situasjon.

(..) en eller flere av omsorgspersonene har tidligere over et lengre tidsrom stått eller står per nå utenfor ordinært samfunnsliv, det vil si de ikke er i studier eller i ordinært arbeid. Til dette punktet inkluderes også relativ fattigdom, eller at omsorgspersonen(e) har store vansker med å innfri sine økonomiske forpliktelser.

Kvello (2015, s. 21-23) viser til Sameroff og Chandler (1975) som opphavspersonene til transaksjonsmodellen som handler om barns utvikling. Menneskesynet i modellen er at mennesket er et resultat av påvirkninger og forutsetninger med hensyn til biologi, psykologi og miljø. Transaksjonsmodellen inkluderes i kunnskapen om at det er antallet (kvantitet) av risikofaktorer mer enn kjennetegnet (kvalitet) på de enkelte risikofaktorene, som best sier noe om barna vil utvikle vansker eller ikke (Kvello, s. 246). Begrepet kumulativ risiko brukes når det er flere risikofaktorer til stede samtidig (Kvello, 2015, s. 248; Kjær, 2019).

Figur 1 – transaksjonsmodellen for barns utvikling

Kilde: Sameroff, 2009; Sameroff & Chandler, 1975 gjengitt i Kvello, 2015, s. 22.

Kjær (2019, s. 141) peker på utredningsmodellene som er mest benyttet i barnevernet i Skandinavia. I Norge er det Kvello-modellen, Integrated Children's System (ICS) i Danmark og i Sverige er det Barns Behov i Centrum (BBIC). Ifølge Kjær (2019, s. 147) tyder forskning på at det er å foretrekke strukturerte fremgangsmåter ved risikovurderinger, fremfor fremgangsmåter som kun støtter seg på profesjonelt skjønn. Blant annet viser Heggedalsvik, Rød og Heggen (2018) at maler kan gjøre undersøkelsene mer effektive, men det leder ikke nødvendigvis til bedre beslutninger.

4.4 Makt

Som nevnt tidligere i oppgaven har barnevernet et beslutningsmandat som kan endre livet til familiene drastisk og derfor sitter instansen på mye makt i møte med de sårbare foreldrene. På bakgrunn av dette, anser jeg det som svært relevant å fremlegge teori om nettopp denne diskrepansen.

Max Weber (1971, s. 53) beskriver makt som evnen til å gjennomføre sin vilje, tross motstand. Michel Foucaults (1983, s. 219 gjengitt av Engelstad, 2016, s. 87) beskriver begrepet som «handlinger som påvirker andre handlinger» og «en total struktur av handlinger som [...] forårsaker, oppfordrer, [...] i ytterste fall begrenser eller forbyr». Engelstad (2016, s. 87) skriver at makt handler om direkte og indirekte påvirkninger gjennom relasjoner, og at makt anføres gjennom ord, bilder, sosiale mønstre og materielle føringer. Slik jeg forstår Foucaults begrep i et barnevernsperspektiv, sitter barnevernet med en stor makt knyttet til utfallet på familiens liv og deres beslutningsmandat kan forårsake endringer som familiene ikke kan stå imot. Videre at det handler om at makten barnevernet

---

har er kjent for både foreldre og instanser, og det handler om å være bevisst denne da den påvirker relasjonen mellom saksbehandler og foreldre. Noen foreldre kan prøve å utjevne maktulikheten ved å bruke en annen form for makt, for eksempel økonomisk- og kulturell kapital dersom forelderens er godt utdannet og velstående. Måten saksbehandleren bruker makten på påvirker videre livene til familiene i stor grad, og det kan ha store konsekvenser.

Rugkåsa, Ylvisaker og Eide (2017, s. 27) beskriver at sosialt arbeid handler om makt. Sosialarbeidere, og i dette tilfellet saksbehandlere i barnevernet, utøver makt i kraft av sin rolle og kontroll over ressurser. Ved at saksbehandlerne har kontroll over ressursene, har de også et ansvar for å legge til rette for at familiene får tilbud om de ressursene de er i behov av. Saksbehandlerne har i tillegg en symbolsk makt ved at de kan definere hva som er god nok omsorg, familiens behov og hva som skal til for å løse vanskene. Dette viser at den symbolske makten blant annet kommer til syne gjennom at barnevernet har fokus rettet mot tilknytning og foreldre-barn-samspill. Ifølge Rugkåsa, Ylvisaker og Eide (2017, s. 28) viser studier at sosialarbeidere har makt til å akseptere eller avvise menneskers egne definisjoner av hvilke behov de uttrykker (Lipsky, 1980; Prottas, 1979; Juhila og Hall m.fl., 2010). Dersom familiens økonomi ikke er et tema i undersøkelsen kan det sende signaler om at det ikke har betydning for omsorgsbetingelsene til barnet, og gjennom det kan barnevernet avvise foreldrenes definisjon av behov ettersom det ikke inkluderes.

I sin avhandling om barnevernets undersøkelse og interaksjonen mellom barnevernsarbeidere og foreldre, viser Midjo (2017, s. 38) til Egelund (1997, s. 355) som beskriver at maktutøvelsen i barnevernet ikke handler om inkompetanse eller avvikende handling hos saksbehandlerne, men en selvfølgelig gitt del av dagliglivets praksis innenfor barnevernet. Midjo (2017, s. 294) kommer frem til at «barnevernsarbeiderne italesetter sin egen maktposisjon gjennom strategier som initiering og avslutning av samtaletema, kontrollen med hvilke posisjoner og talerettigheter både foreldrene og de selv kan gis og posisjoneringskrav til foreldre om f.eks. å fortelle, begrunne og forklare seg».

4.5 Marginalisering

Nedenfor vil jeg vise til marginalisering. Årsaken til dette er forskning (se kapittel 4.2) som viser at barnevernsklinter ofte er marginalisert på flere områder, både økonomisk, sosialt og kulturelt.

Park (1928) presenterte begrepet marginalisering når han skrev en artikkel basert på skildringer om europeiske jøder som migrerte til USA. Han skrev dette: “One of the consequences of migration is to create a situation in which the same individual - who may or may not be a mixed blood – finds himself striving to live in two diverse cultural groups” (1928, s. 881 og 892). Senere ble begrepet utvidet av Stonequist (1937) til å gjelde for andre overgangssituasjoner enn migrasjon og kulturkonflikter, og det ble mer rettet mot sosiale situasjoner (Del Pilar og Udasco, 2004; Stonequist, 1937 gjengitt av Westby, 2021, s. 70). Gjennom årene har det vært flere som har ytret meninger og kritisert begrepet (Goldberg, 1947; Antonovsky; 1956; Dicke-Clark, 1966 gjengitt av Westby, 2021, s. 70).

Ifølge Hammer og Hyggen (2013, s. 16) brukes begrepet idag om en prosess eller bevegelse mot utkanten av et samfunn og mot sosial eksklusjon. De beskriver at dersom marginalisering sees på som en bevegelse på vei fra alminnelige livsløp og mot utkanten av sentrale områder i samfunnet, er det å være sosialt ekskludert forbundet med utestenging og økonomisk og sosial isolasjon. Sosial isolasjon vil igjen handle om manglende muligheter til deltakelse i aktiviteter og på områder som blir tatt for gitt av samfunnet ellers, på grunn av manglende ressurser og uoverkommelige barrierer. Manglende tilgang på ressurser og goder, kan også for eksempel handle om utdanning og kunnskap, økonomi, sosiale nettverk og helse (Harsløf og Malmberg-Heimonen, 2013, s. 30).

Marginalisering er flerdimensjonalt, og derfor kan mennesker oppleve å bli marginalisert på flere felter. Foreldre som er marginalisert fra utdanningssystem kan oppleve å være marginalisert i forhold til arbeidsmarkedet, som igjen kan føre til marginalisering knyttet til økonomi og sosiale nettverk. Å bli marginalisert kan ha konsekvenser for individet, men det er også kostbart for samfunnet. Dette fordi unge voksne som havner utenfor arenaer for utdanning og arbeid, vil motta trygd og andre økonomiske overføringer fra staten (Rasmussen mfl., 2010 gjengitt av Hammer og Hyggen, 2013, s. 17).

Frønes og Strømme (2014, s. 20) påpeker at i dagens kunnskapssamfunn er utdanning viktig, og utdanning er grunnleggende for individets integrasjon i yrkeslivet. Hvorvidt en lykkes eller mislykkes i utdanningssystemet har konsekvenser for videre livsløp. Ikke bare er det sentralt i forståelsen av moderne sosialisering og fordi utdanning opptar mye tid for mange unge, men også fordi vanskeligheter i utdanningsløpet er knyttet til marginalisering og sosial eksklusjon (s. 22). Kunnskapssamfunnet øker også kravene til ressurser, både kulturell og

---

sosial kapital, og til *planfulness competence* som handler om evnen til å planlegge fremtiden (Clausen, 1991; Reynolds mfl., 2005 gjengitt av Frønes og Strømme, 2014, s. 26).

Ifølge Vasas (2005, s. 196) kan marginalisering bare opptre i forhold til en margin, som beskrives som en motsetning til et sentralt punkt. Det sentrale punktet bestemmes av flertallet i befolkningen og det er det som definerer marginene. De som ikke passer til beskrivelsen til det sentrale punktet, faller utenfor marginen eller blir marginalisert. Vasas (2005, s. 196-197) poengterer at de marginaliserte ofte er usynlig for de som står innenfor det sentrale punktet, fordi de ikke er til stede slik som andre. Derfor blir behovene og ytringene deres ofte ikke hørt, og når de blir hørt oppfattes de gjerne som irrasjonelle og uforståelig for de som er innenfor det sentrale punktet. Videre skriver Vasas (2005, s. 196-197) at det viser at de innenfor det sentrale punktet mangler evne til å forstå opplevelsen, prosessen eller konsekvensene av marginalisering. Ved å se på marginalisering som en prosess gis begrepet merverdi fordi det innebærer at begrepet er aktivt og derfor mulig kan endres. Det innebærer imidlertid endring i måten vi tenker på maktstrukturene som er involvert i prosessen og en erkjennelse av marginaliseringen i samfunnet for å gi de marginaliserte en stemme (s. 201). Westby (2021, s. 87) knytter Vasas modell opp mot en *materiell marginaliseringsdimensjon*, og denne forståelsen er utgangspunkt i denne oppgaven. Slik hun tolker det vil det sentrale punktet i et materielt eller økonomisk perspektiv innebære akseptable levekår, mens marginen utgjør lavinntektsgrensen i Norge og de marginaliserte vil dermed være de som har en årlig inntekt som ligger under lavinntektsgrensen.

4.6 Økonomisk-, sosial- og kulturell kapital

De siste begrepene jeg vil presentere er økonomisk-, sosial- og kulturell kapital. Årsaken til at dette presenteres er at disse formene for kapital er viktig for å forstå hvilke ressurser lavinntektsfamilier har og hvilke begrensninger lavinntekt kan ha for barnet.

Lavinntektsfamilier blir begrenset som følge av at de er økonomisk marginaliserte, men også grunnet den sosiale og kulturelle som følge av blant annet utdanningsnivå og boforhold.

Kapital som begrepet benyttes ofte for å beskrive økonomiske ressurser, men ifølge Bourdieu (1986) og Coleman (1988) kan begrepet brukes til omtrent alle former for ressurser. Helgeland (2008, s. 174-175) beskriver at Bourdieu bruker begrepet for å beskrive

---

hvordan innvevde verdier og posisjoner i samfunnet symboliserer makt. *Økonomisk kapital*, *kulturell kapital* og *sosial kapital* beskriver hvordan noen klasser får posisjoner i samfunnet og hvordan de beholder posisjonen. Videre beskrives det på hvilken måte denne makten blir tatt som en selvfølge, også av de menneskene som ikke innehar den samme makten. Ifølge Frønes og Strømme (2014, s. 24) er de moderne foreldres oppgave å stimulere og støtte barna sine i deres utvikling av kapital.

Lauglo (2010, s. 20) påpeker at Bourdieu mente at de tre kapitalformene var ulike sider ved maktulikhets reproduksjon fra generasjon til generasjon. Westby (2021, s. 4) viser til Bourdieu sitt begrep *akkumulert symbolsk kapital*. Han beskriver det slik: "... a reputation for competence and an image of respectability and honourability that are easily converted into political positions as a local or national notable" (1984, s. 291). Marthinsen (2003, s. 133) beskriver at de tre kapitalformene inkluderer seg symbolsk kapital.

Økonomisk kapital refererer til sosial klasse, god økonomi, bolig, og materielle betingelser. For flesteparten i samfunnet er det en selvfølge at barna deres får lov til å spille fotball for eksempel, men for foreldrene med lav økonomisk kapital kan dette koste for mye og dermed får ikke deres barn spille. Noe som kan føre til at barna i tillegg blir marginalisert. *Kulturell kapital* handler om utdanningsnivå, kunnskap, evnen til å forstå og håndtere kulturelle inntrykk, samt kjennskap til kunnskapssamfunnets kulturelle koder (Frønes & Strømme, 2014, s. 23). Sosiale ressurser, sosiale nettverk, sosial kompetanse, vaner og forståelsesformer betegnes som *sosial kapital*. Som vist til ovenfor (se kapittel 4.2) viser min utvalgte forskning at barnevernets klientell innehar mangler ved alle former for kapital, da det vises til at noen lever i fattigdom, har lav utdanning, har lite sosialt nettverk osv. Dersom det foreligger mangler hos en eller alle kapitalformene fører det til at klientene kan havne i en marginalisert posisjon. Dette fordi de ikke har mulighet til å bruke andre kapitalformer for å jevne ut maktulikheten mellom seg selv og barnevernet, eller for å jevne ut ulikheten mot andre samfunnsmedlemmer.

Thorød (2010, s. 66) viser til Jack og Jordan (1999) som mener at sosial kapital er en felles gode i samfunnet som genererer, bevarer og utvikler denne kapitalen, og den er tilgjengelig for de som deltar i samhandlingene i samfunnet. Dersom en ikke er en del av disse samhandlingene, blir ikke kapitalen rettferdig fordelt. Noe som vil bety at barn som lever i lavinntekt og som ikke har anledning til å delta i de samme samhandlingene i samfunnet,

---

ikke vil utvikle denne kapitalen. Som ifølge Putnam (2000) og Coleman (1998) er helt avgjørende for barnets utvikling.

I sin avhandling *Sosialt arbeid og symbolsk kapital i et senmoderne barnevern* poengterer Marthinsen (2003, s. 135) at Bourdieu i liten grad har utdypet de negative kjennetegnene ved kapital. I arbeidet med barnevernet manglet det et begrep som den gjennomgående mangelsituasjonen som gikk igjen, og for å omtale de forholdene måtte det utvikles et nytt begrep. Som et alternativt begrep for å betegne negativ sosial kapital, ble begrepet *symbolske byrder* til. Begrepet underlegger den samme forståelsen som de positive, men det fører inn i fordømmelsen og ikke æren.

---

5 Metode og datainnsamling

I dette kapitlet vil jeg gjøre rede for mine metodiske valg og min fremgangsmåte for å besvare problemstillingen. Jeg har valgt å benytte meg av et kvalitativt design, og vil dermed presentere dette, individuelle intervjuer som forskningsmetode, rekruttering av respondenter, gjennomføring av intervjuene, vitenskapsteoretisk tilnærming og forskningsetisk vurdering, før jeg avslutningsvis tar for meg den analytiske tilnærmingen temaanalyse.

Ved oppstart av prosjektet var jeg usikker på hvorvidt jeg skulle benytte meg av en kvalitativ- eller kvantitativ metode. Begge metodene ville egnet seg for mitt prosjekt, men valget falt til slutt på å gjøre en kvalitativ studie. Dette valget tok jeg fordi jeg i denne sammenhengen ikke ønsket kunnskap som kunne kvantifiseres på samfunnsnivå, men ønsket derimot utdypende informasjon og beskrivelser om barnevernets arbeid med fattigdom på et grunnleggende nivå hos den enkelte saksbehandler. Kvalitativ forskning er ment for å utforske og forstå betydningen enkeltpersoner eller grupper tilskriver et sosialt- eller menneskelig problem, og det var dette jeg ønsket i større grad enn lukket informasjon som lett kan systematiseres. Gjennom metoden oppnås en forståelse av sosiale fenomener og selve ordet viser til kvalitetene, egenskapene og karaktertrekkene ved de sosiale fenomenene (Creswell og Creswell, 2018, s. 4; Thagaard, 2018, s. 11-12; Repstad, 2007, s. 16).

5.1 Intervju som datainnsamlingsmetode

Det vises til fem ulike metoder innenfor den kvalitative forskningen. Observasjon, intervju, analyse av foreliggende tekster og visuelle uttrykksformer, analyse av audio- og videoopptak og internett (Thagaard, 2018; Jacobsen, 2015). Intervju er den mest anvendte metoden, og et kvalitativt forskningsintervju har som formål å forstå sider ved intervjupersonens dagligliv, fra hans eller hennes eget perspektiv (Thagaard, 2018, s. 8; Kvale og Brinkmann, 2015, s. 41).

Ettersom jeg ønsket å forske på inkludering av familiens økonomi i barnevernets arbeid var jeg interessert i å belyse saksbehandleres perspektiv. Jeg ønsket å høre direkte fra saksbehandlere om hvordan familiens økonomi inkluderes når de kartlegger omsorgssituasjonen i en undersøkelse og om det iverksettes hjelpetiltak på bakgrunn av den økonomiske situasjonen. Derfor falt valget på å gjennomføre individuelle intervjuer. Jeg ønsket gjennom studien å få dypere kunnskap om hvilke vurderinger som gjøres, noe som

---

fordrer at jeg trengte en annen metode enn kvantitativ undersøkelse der spørsmålene besvares med ja og nei. Videre vurderte jeg at individuelle intervjuer potensielt kunne gi meg rike og detaljerte forklaringer og perspektiver på problemstillingen, dersom jeg forberedte meg nok i forkant. Ved å benytte meg av intervju som metode fikk jeg muligheten til å få informasjon direkte fra mennesker som arbeider innenfor feltet hver dag.

5.2 Vitenskapsteoretisk tilnærming

Gjennom denne studien ønsket jeg å få en bredere forståelse for ulike fenomener. Hvilken plass har fattigdom i saksbehandlernes utredninger i barnevernet og i forståelsen av problemene til familiene, og hvilke andre fenomener er det de eventuelt konkurrerer med? I denne studien er det hermeneutikken og fenomenologien som er de vitenskapelige perspektivene som ligger til grunn.

Ifølge Thagaard (2018, s. 37) bygger hermeneutikken på at mening bare kan forstås i lys av den sammenheng vi studerer, og handler om å fortolke menneskers handlinger gjennom å fokusere på et dypere meningsinnhold enn det som umiddelbart fremkommer. Gjennom intervjuene med saksbehandlerne fikk jeg deres subjektive erfaringer, blant annet knyttet til hvordan de arbeidet med og inkluderte familiens økonomi som saksbehandler i barnevernet.

I hermeneutikken blir virkeligheten konstruert av en rekke fortolkninger og fokus rettes mot verden slik den konkret oppleves og erfares for subjekter (Thomassen, 2006; Jacobsen, 2015). I min studie skjedde fortolkningene i samhandling mellom meg og saksbehandlerne, hvor jeg forsøkte å forstå deres utsagn ut ifra den meningskonteksten vi befant oss i.

Saksbehandlerne reflekser er gjennom studien fortolket flere ganger. Først under selve intervjuene som beskrevet ovenfor, før jeg igjen fortolket når jeg transkriberte lydopptakene og hørte de om igjen. Når jeg startet med å analysere datamaterialet og skrive oppgaven var en sentral del også å fortolke utsagnene til saksbehandlerne. Hva er det de gir uttrykk for? Hva kan ligge til grunn for utsagnene? Et eksempel på noe jeg fortolket underveis var når en respondent fortalte at hun gå råd om lån og refinansiering. Det tolket jeg dithen at selv om det ikke er barnevernets fagfelt og oppgave, yter saksbehandleren en ekstra innsats. I tillegg spurte jeg saksbehandler underveis i intervjuene om caser og eksempler for å tydeligere forstå hva de mente.

Et sentralt poeng innenfor hermeneutikken er at forskeren må ha evnen til å sette seg inn i andres situasjon, for å klare å få frem hvordan mennesker oppfatter, fortolker og konstruerer virkeligheten (Jacobsen, 2015, s. 28). Ved å gjennomføre individuelle intervjuer ble samtalen mellom meg og respondent nær og uforstyrret, og det ga meg anledning til å gå i dybden og utforske den enkelte respondentens livsverden og forståelse.

Thagaard (2018, s. 36) beskriver at innenfor fenomenologien gir de felles erfaringene som respondentene gir uttrykk for, grunnlag for utvikling av en generell forståelse av fenomenet som studeres. Med fenomenologi som perspektiv ønsket jeg å belyse barnevernets arbeid med fattigdom gjennom erfaringene, opplevelsene og refleksjonene til saksbehandlere i barnevernet. Gjennom individuelle intervjuer vil jeg få utdypende beskrivelser av respondentene. Thomassen (2017, s. 84) poengterer at ved en fenomenologisk undersøkelse er det behov for at vår oppfatning og forforståelse «settes i parentes» for å undersøke selve fenomenet. I lys av det hadde jeg fokus på å legge til side mine egne erfaringer som saksbehandler, for at studien ikke skulle farges av det.

5.3 Utvalg og rekruttering

Ifølge Jacobsen (2018, s. 178-180) bestemmes utvalget av problemstillingen. Det var derfor naturlig at jeg valgte ut saksbehandlere i kommunale barneverntjenester. Kravet til respondentene var kun at de hadde 3-åring utdanning som barnevernspedagog eller sosionom. Dette valget ble tatt på bakgrunn av Heggen og Dahl (2017, s. 71) sitt utsagn om at flertallet av saksbehandlere i barnevernet er barnevernspedagoger eller sosionomer, i tillegg til at en ser at dette ofte er kravet i stillingsutlysninger.

Dataene som samles inn gjennom intervju er rike på detaljer og opplysninger. Utvalget mitt består av seks personer fordi jeg ønsket en dybdestudie av dataene i min analyse, og valgte derfor få respondenter i min studie fremfor å ha mange respondenter og en mer generell analyse. I starten vurderte jeg å intervju to saksbehandlere fra samme tjeneste, men for å få et bredere perspektiv på feltet, falt valget på at alle respondentene skulle komme fra ulike kommuner. På grunn av anonymisering vil det i oppgaven ikke bli oppgitt hvilke kommuner respondentene var fra.

Jeg tok kontakt med åtte ulike kommunale barneverntjenester for å komme i kontakt med respondenter. Disse tok jeg kontakt med over e-post, hvor jeg sendte et standardisert skriv med presentasjon av både meg, prosjektet og bakgrunnen for utvalget. Jeg la i tillegg til

---

informasjonsskriv fra NSD (vedlegg 2) og intervjuguide (vedlegg 3). Gjennom å kontakte åtte kommuner, kom jeg først i kontakt med tre respondenter. Etter oppstart av prosjektet tok en av de åtte kommunene kontakt, og jeg satt derfor med fire respondenter. Siden jeg var kjent med at det kunne være krevende å komme i kontakt med respondenter, tok jeg også direkte kontakt med to saksbehandlere. Dette var mennesker jeg ikke hadde direkte tilknytning til, men som jeg kom i kontakt med gjennom nettverket jeg har skapt på arbeidsplassen. Disse to fikk tilsendt samme e-post som ovennevnte, tillegg til at jeg ga informasjon om at jeg ønsket at de skulle få godkjenning av sin leder med tanke på at de skulle snakke om deres arbeidsplass.

De seks respondentene er alle kvinnelige, hvorav en er sosionom og resterende barnevernspedagoger. Aldersspennet hos mine respondenter går fra 28 til 43 år. Av erfaring hadde alle respondentene mellom to og fjorten års erfaring innenfor første linje barnevern, hvor fire arbeidet som spesialist innenfor undersøkelse og to arbeidet som generalist. Størrelsene på tjenestene de arbeidet ved varierte mellom tretten ansatte og seksti til sytti ansatte.

5.4 Informert samtykke og intervjuguide

Før jeg startet innsamlingen av data meldte jeg prosjektet til Norsk senter for forskningsdata, da det er krav om dette for forsknings- og studentprosjekter (Thagaard, 2018, s. 22). For mitt prosjekt fungerer NSD som et personvernombud som vurderer prosjektet i forhold til forskningsetiske regler (Thagaard, 2018, s. 22). Når jeg hadde sendt inn mitt meldeskjema fikk jeg kun tilbakemelding på at jeg hadde krysset av feil i forhold til at jeg ikke skal samle inn opplysninger som kan identifisere tredjepersoner. Jeg ordnet opp i det, og fikk det godkjent for start (vedlegg 1).

Selv om et intervju kan minne om en hverdagslig samtale, er det viktig med forberedelser i forkant. Det tok i underkant av tre uker før jeg fikk tilbakemelding fra NSD, og i mellomtiden utarbeidet jeg intervjuguide (vedlegg 3). Rubin og Rubin (2012, s. 123-125) skiller mellom to modeller for intervjuguide. «Tre-med-grener-modellen» og «elv-med-sidestrømmer-modell». Førstnevnte passer dersom forskeren på forhånd har bestemt hvilke temaer intervjuet skal handle om, og når analysen skal baseres på å sammenligne hva alle respondentene har fortalt. Den andre modellen egner seg dersom en ønsker å utforske hovedtemaene, samtidig som det er usikkert hvilke andre temaer som kan være relevante.

Etter å ha forstått at «tre-med-grenser-modellen» passet mitt prosjekt bestemt, delte jeg intervjuguiden inn i 5 overskrifter: *bakgrunnsinformasjon om respondenten, arbeidsplassen, undersøkelsessaker, faglige utfordringer og fattigdom*. Under hver av overskriftene fulgte mellom 4 og 9 underspørsmål hver. Eksempler på underspørsmål er kjønn, alder og utdanning, befolkningsgrunnlag i kommunen, er det noe du synes er mer spennende å jobbe med enn annet, kan du beskrive en typisk barnevernsfamilie og hva er ditt forhold til fattigdom. Under alle intervjuene ble guiden brukt som hjelpemiddel, men jeg fulgte respondenten og derfor ble ikke alle spørsmålene stilt under hvert intervju.

5.5 Gjennomføring av intervjuer

Når jeg startet forskningsprosjektet og valgte individuelle intervjuer som metode, var det en selvfølge for meg at de skulle foregå med fysisk fremmøte. Nøyaktig møtested var noe respondent og jeg skulle bli enige om sammen. I starten av 2020 kom den enda pågående Covid-19 pandemien. Når intervjuene ble gjennomført i november 2020 og januar 2021 var det strenge nasjonale smittevernstiltak, og befolkningen skulle holde seg mest mulig hjemme og begrense sosial kontakt. Under pandemien var det fokus på å opprettholde forsvarlig drift av kritiske samfunnsfunksjoner, og statlig og kommunalt barnevern ble kategorisert under dette. Derfor var respondentene også ekstra varsomme. Creswell og Creswell (2018, s. 189) peker på at intervjuer kan foregå fysisk, via web-plattformer og over e-post. I mitt tilfelle så jeg meg nødt til, grunnet den nasjonale dugnaden, å gjennomføre intervjuene over internett. Heldigvis påpeker Jacobsen (2015, s. 149) at skillet mellom ansikt-til-ansikt-intervjuer og intervjuer utført over internett blir stadig mindre, i tråd med den raske utviklingen av teknologi. Til slutt falt valget på å benytte meg av kommunikasjons- og samarbeidsplattformen Microsoft Teams. Microsoft plattformen er blitt mye brukt av barnevernskontorer over hele landet under pandemien, så respondentene var godt kjent med det.

Under intervjuene brukte jeg lydopptaker for å ta opp hele intervjuet. I forkant lastet jeg ned appen Diktafon. Appen gjør at opptaket automatisk blir kryptert slik at det ikke kan lyttes til fra telefonen, men sendt til en nettside som heter Nettskjema som er en sikker side for innsamling av data. Ved å benytte meg av lydopptak kunne jeg registrere hvordan vedkommende engasjerte seg, eventuelt nøyte eller tok pauser. Ifølge Thagaard (2018, s. 112) kan en lydopptaker også gjøre forskeren mer fokusert siden en ikke trenger å ta notater, og dette utsagnet kjente jeg meg godt igjen i. Det gjorde at jeg kunne ha fullstendig fokus på

---

samtalen og følge intervjuobjektets refleksjoner uten å forholde meg til egne notatet. Jeg hadde notatbok foran meg, men tok kun noen notater under hvert intervju. Eksempler på notater var hvis det var utsagn som virkelig fanget oppmerksomheten min, eller det var utsagn jeg ville utforske mer med å stille oppfølgingsspørsmål. At intervjuet skulle tas opp på lydopptaker ble respondentene først kjent med i informasjonsskrivet fra NSD (vedlegg ...), i tillegg til at jeg fikk muntlig samtykke i starten av hvert intervju.

I følge Thagaard (2018, s. 111) mister en noe i relasjonen ved å ikke være fysisk til stede under intervjuet. Under gjennomføringen av intervjuene var jeg derfor bevisst på å gjennomføre intervjuet slik jeg ville gjort fysisk. Når det gjennomføres i eget hjem og via en pc-skjerm kan det blant annet være enkelt å glemme bort kroppsspråk, og dette var noe jeg da hele tiden måtte tenke på. Jeg observerte at noen av respondentene også måtte ta seg i å rette på kroppsspråket, for eksempel ved å sette seg opp igjen når de sank noe ned i stolen.

Jeg ble positivt overrasket over gjennomføringen av alle intervjuene, selv om de sett ved siden av hverandre var nokså forskjellige. Jeg erfarte respondentene som imøtekommende, og jeg fikk ikke inntrykk av at de ikke ønsket å delta. Samtalene fløt godt under intervjuene, og jeg forholdt meg til intervjuguiden i forholdsmessig lik grad i alle intervjuene. Samtidig opplevde jeg at det var individuelle forskjeller. Det var for eksempel kun en av respondentene jeg opplevde at oppriktig hadde tenkt på tematikken før jeg tok kontakt. Den samme personen var også den eneste som på eget initiativ, delte egne erfaringer fra det å være i en økonomisk vanskelig situasjon.

Intervjuene hadde i snitt en varighet på 55 minutter, hvorav korteste var på 45 minutter og lengste på 70 minutter. Det var under intervjuet med lengst varighet hvor samtalen fløt best og hvor respondenten i størst grad snakket fritt og kom med egne eksempler. Jeg opplevde ikke at hun snakket seg bort i andre temaer, men at hun ved noen tilfeller forklarte det samme to ganger på forskjellige måte. Jeg satt med følelsen av at det var bevisst og at det var for å fremheve poengene sine litt ekstra. Det var under det korteste intervjuet hvor jeg i størst grad styrte samtalen ved hjelp av oppfølgingsspørsmål og intervjuguiden. Med alle respondentene, med unntak av en, opplevde jeg at slet noe med å komme med eksempler fra arbeidshverdagen. To av respondentene måtte jeg også underveis minne på at jeg har taushetsplikt, og at jeg ikke kom til å ta med beskrivelser i oppgaven som kunne gjenkjennes. Når jeg informerte om det, løsnet de og kom med flere eksempler. Dette tar jeg som selvkritikk, da det kan bety at jeg ikke har gitt tilstrekkelig med informasjon i forkant.

Under gjennomføringen av intervjuene ble jeg gjort bevisst på hvordan jeg som forsker stigmatiserte barnevernsfamilier. I intervjuguiden hadde jeg skrevet spørsmålet «kan du beskrive en typisk barnevernsfamilie?». Formuleringen av dette spørsmålet opplevde jeg at noen av respondentene reagerte på, i form av at spørsmålet var negativt ladet. I etterkant ser jeg at jeg kunne formulert spørsmålet annerledes, for eksempel til «er det noen kjennetegn ved familiene du arbeider med?».

Selv om jeg ble positivt overrasket over intervjuene, var det også et moment jeg opplevde som ubehagelig og vanskelig. Nettopp dette med stillhet. Det er grunn til å tro at dette handler om at jeg personlig har vansker med stillhet, og at jeg er en av de som snakker for at det ikke skal være ubehagelig stemning. Jeg måtte jobbe med meg selv og det å være bevisst på at stillheten ikke alltid er negativ, men at det er et spillerom for at respondenten skal tenke. Dette opplevde jeg som fornuftig, da stillheten gjentatte ganger førte til at respondenten fortsatte å snakke videre. Selvfølgelig opplevde jeg også at jeg måtte bryte stillheten med å gå videre til neste spørsmål i intervjuguiden.

5.6 Forskningsetisk vurdering

I forkant, underveis i arbeidet og ved prosjektets slutt har jeg vært bevisst på det forskningsetiske ved prosjektet. For etiske prinsipper er noe alle som alle som driver med vitenskapelige virksomheter må forholde seg til (Thagaard, 2018, s. 20). Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH) utvikler forskningsetiske retningslinjer for blant annet samfunnsvitenskap. Et grunnprinsipp er at det er uakseptabelt å plagiere andres forskning og tekster uten god henvisning til aktuell kilde. Høgskolen i Innlandet anbefaler bruk av referansetypen APA 7, som innebærer forfatterens navn, årstall for utgivelse og sidetall. I denne masteroppgaven har jeg fulgt denne stilen, og så langt det har latt seg gjøre henvist til primærkilder.

Å ha deltakerens informerte samtykke er et viktig prinsipp, som handler om å gi aktuelle deltakere tilstrekkelig informasjon om prosjektet (Thagaard, 2018, s. 23). E-posten jeg sendte når jeg tok kontakt med aktuelle kommuner inneholdt et informasjonsskriv fra NSD (vedlegg 1). Av skrivet fremkom det informasjon om prosjektet og hva jeg ønsket å studere. Hvilken utdanning masteroppgaven hørte til og hvem som er ansvarlig for prosjektet, som da er Høgskolen i Innlandet og veileder Astrid Halså. Skrivet inneholdt også informasjon om at deltakelse innebar å delta på et individuelt intervju med varighet på omkring 60 minutter og

---

at intervjuet ville bli transkribert. Videre fremkom det at deltakelse er frivillig og at samtykket når som helst kan trekkes, samt om prosjektets konfidensialitet. Herunder at det kun er jeg og veileder som har tilgang på opplysningene, at lydopptaket vil bli slettet i etterkant av transkriberingen og at respondenten ikke vil være mulig å gjenkjenne i oppgaven. Innledningsvis i intervjuet ga jeg mye av den samme informasjonen, og poengterte tydelig at det fortsatt var mulighet for å trekke samtykket. Dette var det ingen som benyttet seg av.

Thagaard (2018, s. 114) beskriver at intervjuer over internett representerer uklare grenser mellom offentlig og privat kommunikasjon, og at det derfor er ekstra viktig å beskytte respondentenes privatliv og konfidensialitet. Dette har jeg vært svært bevisst på for å sikre at respondentene har tillitt til meg. At respondentene skulle ha tillitt til meg og prosjektet har jeg vært opptatt av, derfor har jeg vært svært klar på at prinsippet om konfidensialitet skal bli tatt hensyn til. Intervjuene ble tatt opp på lydopptaker, som ble slettet i etterkant slik det fremkom i informasjonsskrivet. I transkriberingen og i selve oppgaven er alt av personopplysninger anonymisert, samt alle beskrivelser og forklaringer som kan gjenkjennes. For eksempel fortalte en respondent om en fornøylespark som barneverntjenesten dekket inngang til. Dette ble anonymisert siden det ville gjort det enklere å knytte respondenten til gitte kommuner.

5.7 Analytisk tilnærming

Når alle intervjuene var gjennomført, satt jeg igjen med 102 sider med transkriberinger av intervjuene. Når jeg hadde kommet så langt i prosjektet, var jeg nødt til å bestemme meg for hvordan jeg skulle analysere materialet. Det finnes flere analytiske tilnærminger som egner seg til kvalitativ metode. Jacobsen (2015, s. 197) skriver om innholdsanalyse og prosessanalyse, mens Thagaard (2018) trekker frem tematisk analyse som et godt alternativ. Braun og Clarke (2008, s. 78) argumenterer også for sistnevnte form for analyse, og mener at det er et fleksibelt og nyttig forskningsverktøy som kan gi rike, detaljerte og en kompleks redegjørelse for dataene som er samlet inn. Valget mitt falt på en tematisk analyse fordi jeg var interessert i å finne mønstre og sammenhenger på tvers av respondentene.

I en tematisk analyse rettes oppmerksomheten mot temaer som er presentert i prosjektet, hvor tema er en gruppering av data med viktige fellestrekk (Thagaard, 2018, s. 171; Johannessen, Rafoss og Rasmussen, 2018, s. 280). Først analyseres data om hvert tema fra

---

alle respondentene, før det sammenlignes for å utvikle en dypere forståelse. Braun og Clarke (2008, s. 79) forklarer det som at metoden identifiserer, analyserer og rapporterer mønstre i dataene som er samlet inn.

5.7.1 Fremgangsmåte i analysen

Mitt datamateriale ble samlet inn gjennom seks individuelle intervjuer. Analyseringen av disse dataene startet allerede under intervjuene, hvor jeg lyttet, bearbeidet og reflekterte over utsagnene. I etterkant av intervjuene transkriberte jeg lydfilene. Dette gjorde jeg samme dag som intervjuene, og jeg brukte om lag 3-4 timer på å transkribere hvert intervju. Gjennom transkriberingen fikk jeg tydelig oversikt og jeg ble kjent med innhold og små kommentarer, som jeg ikke nødvendigvis hadde fått med meg under selve intervjuet. Jeg vurderte at å få datamaterialet nede på papir ville gjøre analyseringen enklere. Når dette var gjort, leste jeg over alt materialet i sin helhet og skrev korte notater, slik Johannessen, Rafoss og Rasmussen (2018, s. 284) anbefaler.

Når jeg hadde fått en helhetlig oversikt over materialet, startet jeg kodingen. Koding handler om å utmerke og sette ord på viktige poenger i materialet (Johannessen, Rafoss og Rasmussen, 2018, s. 284). Ettersom materialet mitt var på 102 sider, skjønte jeg raskt etter å ha lest gjennom at alt ikke var like relevant å kode. Derfor forsøkte jeg å få en oversikt over hva som var interessant for mitt forskningsprosjekt, for så å fordype meg i det. En annen ting jeg ble oppmerksom på var at jeg gjentatte ganger markerte lange setninger og avsnitt, noe som gjorde det vanskelig å få den oversikten jeg ønsket. Jeg byttet strategi og markerte heretter kun ord og korte setninger. Noen eksempler på setninger jeg markerte var «*høy andel uføretrygdet, ustabil jobbsituasjon og lavutdanning*», «*jeg tenker at du er fattig hvis du som forelder, må snu på krona*» og «*jeg opplever samarbeidet med NAV som godt, når det er foreldre som har et ønske om å bli bedre*». I noen tilfeller kortet jeg de markerte setningene ned til stikkordsform, som for eksempel «*godt samarbeid med NAV*» og «*foreldrenes motivasjon*».

Etter at alt materialet var gjennomgått, markert og kodet, startet jeg med kategoriseringen. Johannessen, Rafoss og Rasmussen (2018, s. 295) beskriver dette som å sortere dataene i mer overordnende kategorier (temaer). Det er disse som er funnene i mine studie, og som jeg presenterer i funn-delen nedenfor. Når jeg startet med kategoriseringen tok jeg utgangspunkt i forskningsspørsmålene mine, samtidig som jeg var åpen for at disse kunne endres underveis

---

i prosessen. Johannessen, Rafoss og Rasmussen (2018, s. 298) gjorde meg bevisst på at jeg kunne benytte meg av tankekart, noe jeg fant svært oversiktlig. Til slutt satt jeg med tre tankekart som hver representerte et forskningsspørsmål. *Hvilken forståelse har saksbehandlerne av fattigdom og konsekvensene av det, hvor stor plass har familiens økonomi i barnevernets undersøkelser og i hvilken grad er fattigdomsproblematikk barnevernets oppgave.*

Parallelt med kategoriseringen skrev jeg kapitelet om presentasjon av funn. Dette fordi jeg opplevde at det fungerte godt, og at jeg fikk en bredere oversikt ved å gjøre det parallelt. Når tankekartene var fullverdige og jeg anså kategoriseringen som ferdig, begynte jeg å skrive på drøftingsdelen.

5.8 Metodekritikk

Enhver studie har svakheter, og det er viktig å være bevisst disse.

I en slik oppgave er det vesentlig at forskeren vurderer forskningens reliabilitet. Reliabilitet handler om at forskningen skal være pålitelig og troverdig, og den styrkes ved at det gjøres rede for hvordan dataene er utviklet (Jacobsen, 2015, s. 17; Thagaard, 2018, s. 181; Kvale og Brinkmann). For å styrke reliabiliteten i undersøkelsen har jeg i metode-kapitelet presist presentert fremgangsmåten i undersøkelsen, og blant annet hvordan jeg har rekruttert respondenter. Videre benyttet jeg meg av lydopptaker under intervjuene og jeg har selv transkribert intervjuene for å bli bedre kjent med data. Dette har gjort så jeg kunne uttrykke så nøyaktig som mulig hva respondentene sa. Videre har jeg lagt ved intervjuguiden (vedlegg ...) slik at leseren selv kan se hvilke spørsmål som ble stilt.

En annen vurdering som også er viktig er vurderingen av forskningens validitet. Mason (2018, s. 239 gjengitt av Thagaard, 2018, s. 189) beskriver at validitet handler om gyldighet av de tolkninger forskeren kommer frem til. Jeg har forsøkt å være bevisst på hvordan min forforståelse har bidratt inn i analyseringen og tolkningen. Jeg har selv erfaring fra feltet jeg studerer og har dermed med meg noen tanker fra før. Dette har jeg vært svært oppmerksom på, slik at det jeg har med meg fra før, ikke skulle farge studien. For eksempel hadde jeg noen tanker om at barneverntjenesten i alt for liten grad inkluderte familiens økonomi, og dermed ble det svært viktig at jeg var åpen for å se det som blir gjort og den jobben

---

barnevernet faktisk gjør. Som Midjo (2018, s. 37) påpeker, blir validiteten styrket ved at andre leser gjennom analysen. Så i tillegg til veileder, har også en kollega lest analysen.

Når jeg rekrutterte respondenter var de eneste kriteriene at de skulle være utdannet sosionom eller barnevernspedagog. Dette medføre at respondentene kun er kvinner, og årsaken til dette kan begrunnes i at flertallet av de som jobber i barnevernet er kvinner (KS, 2020). Dette kan anses som en svakhet ved undersøkelsen. Fordi det kan være at menn er oppmerksomme på andre faktorer og at deres stemme ville nyansert studien i større grad.

En annen faktor jeg stiller meg kritisk til er at undersøkelsen kun inkluderer seks respondenter. Dette kan medføre at jeg ikke får et helhetlig og dekkende bilde av hvordan barneverntjenesten inkluderer familiens økonomi, ettersom det finnes hele 356 kommuner i Norge. På den andre siden var ikke formålet med studien å kartlegge hvordan barnevernet i Norge jobber med tematikken (Midjo, 2018, s. 37). Det kan være at dersom jeg gjennomførte gruppeintervju med respondentene i tillegg, ville jeg fått tak i flere nyanser. Som en forlengelse av denne studien kunne det i tillegg vært interessant å intervju saksbehandlere på NAV for å få fatt i deres syn på samarbeidet med barneverntjenesten og deres barneperspektiv i beslutningene.

Nærheten mellom meg som forsker og respondentene, kan også ha preget datamateriale. Det kan være at respondentene ønsket å fremstille tjenesten de arbeidet for på en god måte, og dermed ikke fortalte om de negative sidene. Videre beskriver Jacobsen (2015, s. 132) at i noen tilfeller kan nærheten bli for tett. For å unngå dette var jeg svært bevisst på at jeg ikke skulle intervju noen fra egen arbeidsplass eller andre jeg hadde sterk tilknytning til. Dette fordi det kunne resultert i at respondenten ikke turte å være fullstendig åpne og ærlige, eller at jeg ikke hadde evnet å holde meg nøytral og kritisk.

For at forskningen skal være overførbar må den være relevant i andre situasjoner og kontekster. En viktig målsetting med kvalitative studier er at tolkningen fra et enkelt prosjekt skal ha en mer generell relevans (Thagaard, 2018, s. 182). Jeg vurderer at dette prosjektet er overførbart til andre barneverntjenester i Norge som jobber med undersøkelse og hjelpetiltak. Dette blant annet fordi barneverntjenestene jeg har intervjuet og i Norge for øvrig, arbeider etter det samme lovverket og de samme retningslinjene. Videre påpeker Thagaard (2018, s. 182) at overførbarhet også kan handle om at tolkningene i studien er gjenkjennbare hos lesere som har kjennskap til de fenomenene som er studert. Jeg, som

---

arbeider som saksbehandler i barnevernet på lik linje som respondentene, kjenner meg igjen i flere av funnene. Studien har hatt verdi i form av jeg har blitt mer bevisst på hvordan fattigdom påvirker familie- og omsorgssituasjon, samt hvordan et godt tverrfaglig samarbeid kan ivareta de sårbare familiene.

---

6 Presentasjon av funn

I dette kapittelet vil jeg presentere hovedfunnene fra intervjuene med respondentene. I intervjuene kom det frem mye informasjon, og ut ifra denne informasjonen valgte jeg å analysere gitte temaer i tråd med problemstillingen og forskningsspørsmålene mine. Første del av kapittelet vil derfor omhandle hvilken forståelse barnevernsarbeiderne viste at de hadde av fattigdom og konsekvensene av det. Videre vil jeg presentere funn knyttet til hvor stor plass familiens økonomi har i barnevernets arbeid, før det i siste kapittel vil bli lagt frem i hvilken grad fattigdomsproblematikk er barnevernets oppgave.

6.1 Forståelse av fattigdom og konsekvensene av det

I dette første delkapittelet vil jeg presentere funn knyttet til hvilken forståelse av fattigdom respondentene hadde, samt deres tanker omkring konsekvensene av fattigdom. For å tilegne meg mer informasjon om barnevernets arbeid med fattigdom, vurderte jeg det om svært relevant at respondentenes forståelse av fenomenet tidlig ble belyst for å vite hvilket utgangspunkt de vurderte fattigdom ut fra. Derfor ble alle stilt spørsmål om deres forhold til fattigdom og hvordan de forstår fattigdom. Selv om svarene til respondentene ikke er eksakt like, er de likevel uttrykk for det samme. Funnene mine viser at fattigdom handler om å ikke få nok midler inn til dekke det mest elementære, og til å delta fullt ut i samfunnet. Slik jeg tolker funnene viser respondentene at de har god kjennskap til hva fattigdom er. En respondent beskrev det slik:

Jeg tenker umiddelbart på å ikke ha nok midler til å leve eller delta fullt ut i samfunnet man lever i.

Mens en annen respondent peker på at fattigdom handler om å ikke kunne gi barna det mest nødvendige:

Jeg tenker du er fattig når du ikke kan gi barna dine det elementære de trenger for å ha et godt liv.

En annen respondent peker på at det handler om å hele tiden måtte vurdere pengebruken:

Jeg tenker jo at hvis du er en forelder, som må snu på krona. (...) At du må velge om han skal gå i barnehage eller skal hun gå på SFO, eller skal en av barna gå på SFO?

Eller kan vi ta oss råd til juletre i år? At du ikke har råd til mer enn det akkurat nødvendige. Da tenker jeg du egentlig er i underkant av fattig.

Respondenten med lengst erfaring i barnevernet, trekker også frem at en kan være fattig selv om det kommer nok midler inn:

Man kan være fattig fordi man ideelt har lite penger inn, eller man kan være fattig fordi man bare ikke klarer å styre økonomien sin. Man har egentlig penger nok, men det er bare null kontroll og man sitter igjen med lite selv om det er nok i utgangspunktet.

Det er også en av respondentene som trekker frem at fattigdom i Norge ikke er som fattigdom i andre land. Hun beskriver det slik:

(...) Så det har vært litt mer sånn, perifert at man kanskje har tenkt at det ikke er i Norge heller. Sånn tidligere, før jeg begynte å jobbe. Men så ser man jo at det er ganske fremtredende her i landet og da. (...) Om det ikke er fattigdom på det viset at man sulter, så er det allikevel fattigdom, fordi at det måles opp mot normen i Norge. (...) Så jeg tenker at det eksisterer på en måte, i høyeste grad, men det er litt sånn hvordan man definerer det.

Videre er det kun en av respondentene som forteller at hun har personlig erfaring med fattigdom, og forteller åpent om dette. På den andre siden er det en som forteller at hun ikke har måtte ta stilling til det i sitt liv, mens de resterende respondentene ikke uttaler seg om dette.

Som jeg la frem i kapitel 4.1.1, måles fattigdom gjennom en fattigdomsgrense. Det er kun respondenten fra den største kommunen som nevner denne. Selv om hun ikke viser til at hun har direkte kjennskap til hva grensen er, sier hun dette:

(...) Altså man har jo disse fattigdomsgrensene. Lever du under så så mye per år, er du fattig.

Funn viser også at respondentene er klar over at fattigdom forekommer i Norge, og at det kanskje forekommer i større grad enn man tror.

På direkte spørsmål om hvordan hun forstår fattigdom, er det en respondent som også trekker inn generasjonsperspektivet og viser til en klasseforståelse. Hun sier dette:

Jeg tenker at det er utenforskap. Det handler ikke bare om lav inntekt heller, men det handler kanskje mye om klasse, klassetilhørighet og sosial arv.

6.1.1 Mangel på opplevelser

I tillegg til at respondentene har god kjennskap til fattigdom, er de samstemte når det gjelder å forstå fenomenet som mangel på opplevelser. I mitt datamateriale kommer det tydelig frem at fattigdom kan handle om å være fattig på de opplevelsene og erfaringene som er utenom skole og i hjemmet. Det kommer frem at det kan handle om å ikke ha råd til å delta på fritidsaktiviteter fordi kontingenten og/eller utstyret koster for mye.

En respondent setter ord på det slik:

Jeg tenker at det er familier som er marginaliserte, utenfor arbeidsmarkedet, har lav inntekt, ikke mulighet til å få barna på aktiviteter og delta på sosiale ting i samme grad som andre. (..) At de ikke har samme muligheter som andre har, hva gjennomsnittet har.

Mens en annen respondent kunne fortelle at fattigdom handler om mangel på opplevelser som kan styrke samhold i familien og felles gode, opplevelser. Hun sa dette:

(..) det kan være en mamma som er alene med tre barn og som er i fast jobb. Det å reise til Syden i fellesferien koster jo 80 000,- på en uke. Det samsvarer ikke med hennes økonomi, selv om hun er i fast jobb. Den opplevelsen hun sitter med, ved at barna hennes ikke får reise til Syden eller ikke får fly, den blir så fattig, siden det gjør alle andre.

Beskrivelsene til respondentene er i tråd med det som kommer frem i Bufdir sin oppvekstrapport fra 2017, hvor Trommald (s. 22) og Staksrud (s. 82) introduserer begrepet *mulighetsfattigdom*. Begrepet handler om at barn skal ha mulighet til deltakelse i samfunnet uavhengig av bakgrunnen deres, hvem de er og familien deres.

Respondentene viser også at de mener mangelen på opplevelser er en av formene for fattigdom som barna i familien i størst grad føler på. En respondent beskriver det enkelt slik:

For det er jo den, som jeg tenker i alle fall, at barna kjenner på.

Slik jeg tolker respondentene, mener de at barna i familien i stor grad påvirkes av fattigdom. Når respondentene får spørsmål om deres forståelse av fattigdom, har de fokus på at fattigdom handler om mangel på opplevelser. Respondentene trekker også frem at mangel på opplevelser kan føre til utenforskap. Ved at respondentene reflekterer over dette, viser de samtidig at de har kunnskap om hva utenforskap er og at det kan ha uheldige konsekvenser for barnet.

En av respondentene beskriver at det er mye som ikke ligger til rette for at lavinntektsfamilier skal få positive opplevelser:

(...) I mange av sakene med økonomi som risikofaktor, er det mye sånn «har ikke lappen, har en ukurant jobb-stilling så får ikke handla så man må kanskje kjøpe dyrere ting ett annet sted», «bussen går til byen hvor familien kan gå på badeland, men der er inngang dyrt, men bussen går ikke til utkanten av byen hvor det er kommunalt og gratis å svømme. (...) De gode, billige og gratis tilbudene blir for langt unna familiene.

Slik jeg forstår dette evner respondenten å reflektere over at forholdene ikke nødvendigvis ligger til rette for at familiene med økonomiske vansker skal få opplevelser. Sitatet kan også bety at familier med økonomiske vansker er kjent problematikk for respondenten.

6.1.2 Saksbehandlere forstår fattigdom som noe tabubelagt og skamfullt

En av respondentene beskriver at det er tabubelagt å snakke om økonomi, og at det dermed er vanskelig for barnevernet å stille spørsmål og grave i det. Dersom de stiller et spørsmål og familiene formidler at økonomien er ok, graves det ikke noe mer. Dette kan både forstås i retning av at respondenten selv opplever det som tabubelagt å snakke om, og i retning av at det er vanskelig å snakke om fordi de vet at foreldrene skammer seg og opplever det som tabu. På den andre siden er det en annen respondent som sier dette:

Jeg tenker økonomi er det minst såre vi kan grave i.

Flere av respondentene trekker frem i sine intervjuer at fattigdom er skamfullt, og et tabubelagt tema både for barna og foreldrene. På spørsmål om hvordan fattigdom påvirker barna i familien, beskriver en respondent dette:

Jeg tenker det handler mye om at det er flaut. Flaut å ikke være med eller ta del i ting. Det er veldig skambelagt, og barna vil kanskje skjule at familien har dårlig råd. For eksempel når de må si nei til noe, så skylder de på at mamma og pappa skal det og det. Barna kan bli lei seg og ha dårlig samvittighet fordi de maser på foreldrene om å få noe, også vet de at foreldrene ikke har råd og at de igjen kan få dårlig samvittighet.

En annen respondent mente at det er foreldrenes skam som overføres til barna. Hun tenker at foreldrene må være gode rollemodeller for barna og at de sitter med et ansvar for å ikke pålegge barna følelser knyttet til fattigdom. Hun beskriver det slik:

Jeg ser jo barn som ser på det som en selvfølge å reise til Syden hvert år. (...). Det har blitt et samfunn hvor man ikke kan snakke om hva man har gjort i sommerferien, fordi noen barn ikke har gjort noe. Jeg tenker at foreldrene har en oppgave om å faktisk sette ord på at nå koser vi oss og nå har vi det hyggelig. Selv om de er på en strand som er et kvarter hjemmefra, fordi små barn tenker ikke på at de var på Gran Canaria, de tenker på at de var og badet. (..) Det er foreldrenes skam som overføres, fordi de ikke klarer å tenke at «det her er godt nok».

Heer ser vi at respondentene har de en forståelse av at fattigdom er et tabubelagt tema og noe som kan oppleves skamfullt for både foreldrene og barna i familien.

6.1.3 Å vokse opp i et forbrukersamfunn med forventninger til materiell standard

I undersøkelsen poengteres det at Norge er et likestilt land på mange måter. En av respondentene som mener dette, forteller også at det handler om ressurser hos vedkommende:

Det er interessant fordi man bor i et veldig likestilt land, på mange måter. Som legger til rette for at alle kan ta utdanning, alle har alle muligheter og det er ikke skjevt. Men så blir det på en måte skjevt likevel hvis du ikke har ressursene hjemme til å hjelpe deg gjennom, da må du på en måte ha det i deg for å få det til på egenhånd.

En av respondentene forteller om en bekymringsmelding fra NAV, hvor NAV mener at foreldrene ikke tok imot økonomisk veiledning. Barnevernet har undersøkt forholdene og funnet at omsorgssituasjonen er god nok, men at familiens økonomi er en byrde. Videre forteller respondenten at i denne saken har NAV hatt utsagn om foreldrenes økonomiske

---

valg, for eksempel ved at foreldrene velger å bruke penger på skolemelk til barna og på sparkesykler til barna. Hun er derimot uenig i dette og sier dette:

De sier jo at foreldrene kjøper skolemelk, og da tenker jeg «ja, det har jo alle andre barn», og da tenker ikke jeg at det er et dårlig valg. Jeg skjønner at de velger å kjøpe skolemelk til barna sine for de vil at bare skal være normale. (..) Så tenker jeg det heller kanskje ikke er så uheldig å kjøpe sparkesykler til barna, siden familien ikke har bil og barna må komme seg til og fra trening f.eks.

Beskrivelsene og refleksjonene til respondentene knyttet til akkurat dette var svært enstydig, og det fremkom derfor få nyanser. Noen av respondentene forteller at fattigdom handler om forventningene som er i dagens samfunn, og at dette påvirker barna som vokser opp i fattige familier. Det beskrives at barna og ungdommene vokser i dag opp i et influencer-samfunn og et samfunn som stiller krav til en type klær, dyre vesker og vinterjakker til syv åtte tusen kroner og lunsj på Burger King hver dag.

En respondent beskriver forbrukersamfunnet slik:

(...) Å ha den nyeste iPhone er jo kjempeviktig for mange ungdommer. Jeg har en sønn som går i 5. klasse, og allerede i 4. klasse så fikk de første andre elevene på trinnet hans iPhone 11. Når du da bor i et område hvor det er mange som er pengesterke, da blir det så veldig tydelig at du selv ikke har.

En respondent påpeker at forventningene til det materielle skaper forskjeller. Hun sier dette:

(...) Når du ikke får deltatt på noe så blir du ikke integrert i ting. Hvis du er ungdom og ikke kan gå på kino eller ikke kan ha mobiltelefon, det gjør at du blir satt litt på sidelinja.

Respondentene trekker også frem at det fører til at barn sammenligner seg selv med andre barn. En av de sier dette:

(...) Men så har du den opplevde-fattigdommen om hva alle andre har og gjør, og som du tenker at alle har og alle har råd til som jeg tenker er verre.

Mens en annen beskriver det slik:

Barna kjenner på det, fordi de sammenligner seg med andre jevnaldrende barn. Det å ikke ha de samme mulighetene, å ikke få gått i den bursdagen eller ikke få deltatt på organisert fritid. De får en følelse av å være annerledes, og det er viktig for barn å høre til og være en del av noe.

I likhet med flere respondenter, uttalte respondenten fra en av de større kommunene at de materielle kravene øker forskjellene blant barna og at forskjellene er større i dag. Hun sa:

Gapet blir større og større, og mer synlig. I dag er det nok større forskjeller, og det er så mange muligheter og ting du ikke kan kjøpe hvis du ikke har penger. (...) Det er jo ikke lett å skulle prestere over alt, for eksempel på skolen, hvis du samtidig føler at du må dekke over dårlige sko eller en jakke.

En annen respondent støtter sitatet ovenfor, og tror at forventningene til det materielle har blitt verre siden hun var liten. Dette formidler hun gjennom å si dette:

Det jeg trengte var en Levis bukse til 500, hadde du den så var du innafor. (...) Men i dag tenker jeg, grøss og gru om jeg hadde levd nå og hatt krav om iPhone, dyre ytterjakker til 6-7-8000 kroner, designing, belter til flere tusen og vesker til mange tusen. (...) De lever jo i en helt annen verden.

Respondentene peker på at barn i dag vokser opp i et forbrukersamfunn, hvor status er knyttet til materielle ting som for eksempel klær og riktige smarttelefoner. Dermed er det grunn til å tenke at dagens forbrukersamfunn er med på å øke forskjellene, fattigdommen og opplevelsen av det. Dersom de høye kravene ikke var til stede, kan det tenkes at færre barn og foreldre ville følt seg fattige.

En annen side av saken trekker en respondent frem ved å beskrive at en ferietur en gang i året ikke veier opp for det materielle behovet for å oppnå kravene i hverdagen.

I Norge handler det å være fattig om å oppleve å ikke kunne delta på lik linje med andre, og for de unge handler det ofte om å ikke få det alle andre har. Ikke få ny sekk i tredjeklasse, ikke ha de fine trekkene på bøkene, og alle de tingene de sammenligner seg selv og andre med. (..) Å få en ferietur en gang i året, det hjelper ikke på det du går i til vanlig.

Det kan se ut som at respondentene mener at barna som ikke kan oppfylle det materielle kravet i hverdagen kan sammenligne seg selv med de andre barna. Dette kan påvirke barnets selvfølelse og selvbilde.

6.1.4 Foreldrenes omsorgsevne påvirkes av fattigdom

I tillegg til deres forståelse av fattigdom, ble respondentene bedt om å reflektere rundt hvordan fattigdom påvirker foreldrene og barna i familien. Respondentenes svar samsvarer om at en oppvekst i lavinntekt kan ha store konsekvenser.

En konsekvens som blir gjennomgående vist til av respondentene, er at fattigdom kan påvirke foreldrenes psykiske helse. En respondent forklarer at barneverntjenesten møter mange familier med lave inntekter, og at dette ofte er tett knyttet opp mot en dårlig psykisk helse. En annen respondent viser til at foreldrene kan oppleve fattigdom ulikt:

Noen foreldre oppgir jo at det opptar mye tankevirksomhet, at de blir slitne og at det påvirker den psykiske helsen deres i stor grad. Og at det genererer til at de opplever lite mestring, sinne kanskje og at det får følgefeil. Mens andre foreldre er det vanskeligere å få tak i at det påvirker de noe særlig.

I forlengelse av den psykiske helsen er det fremtredende at fattigdom kan påvirke stressnivået til foreldrene, som igjen kan påvirke barna. Slik jeg forstår respondentene kan stresset komme av at foreldrene bruker mye tankevirksomhet på penger og økonomi.

En respondent tenker at psykisk helse og stress henger sammen, og sier dette:

Jeg tenker at det gjør voksne mer stressa, og mer frustrert. (...) Du føler deg som en dårlig forelder fordi du ikke får det til, som resulterer i mer stress. Psykisk stress, og psykisk stress påvirker jo igjen hvordan du er mot barna dine. Du tåler for eksempel mindre.

Mens to andre respondenter beskriver at stresset øker ved at foreldrene bruker mye tankevirksomhet på å tenke over økonomien. Det kommer frem gjennom disse to sitatene:

Jeg tror det påvirker veldig mye. Det påvirker stressnivået i familien (...), både fordi man hele tiden må tenke over hva man har penger til og ikke, og den følelsen av utenforskap.

Jeg tenker det påvirker stressnivået i familie, det påvirker hverdagen i ganske stor grad. Både fordi man må tenke over hva man har penger til og ikke, hvilke muligheter man har og kjenne på den utenforskapfølelsen både for foreldrene og barnet.

Jeg tolker respondentene dithen at fattigdom kan skape en ond sirkel i familien. En av respondentene fortalte om en undersøkelse hun hadde gjennomført, hvor bekymringsmeldingen kom fra tannlegen. Det kom frem etter litt at den økonomiske situasjonen var svært vanskelig. Slik respondenten beskriver det var det ingen tvil om den økonomiske situasjonen påvirket den psykiske helsen til foreldrene, som gikk ut over forholdet mellom foreldrene og som igjen påvirket barnet. En annen respondent beskriver nøye hvordan fattigdom kan resultere i dårligere psykisk helse, store belastninger, dårlig samvittighet og følelsen av skam, og hvordan dette igjen kan gå ut over omsorgen de utøver for barna.

Oppsummert ser vi at respondentene besitter gode refleksjoner om at forelderens omsorgsevne kan påvirkes i stor grad av en vanskelig økonomisk situasjon.

6.1.5 Fattigdom kan påvirke foreldrenes evne til endring

Majoriteten av respondentene viser i tillegg at deres forståelse av fattigdom også favner at fattigdom kan påvirke foreldrenes evne til endring. Det kommer til syne at respondentene innehar gode refleksjoner om at dersom økonomi er noe som opptar mye av foreldrenes tankevirksomhet, og det er ikke gitt at det er mulig å drive med endringsarbeid.

Det tar mye plass i livet til familiene. (...). Hvis man skal tenke «her skal man få til noe endring», så er ikke det sikkert det er mulig hvis det er en faktor som tar all plassen i kapasiteten til familiene.

To andre respondenter legger ved at barnevernet muligens har et ansvar for å bistå når det kommer til syne at fattigdommen påvirker foreldrenes evne til endring. De beskriver det slik:

(...) vi ser jo at de familiene som strever økonomisk, det opptar mye kapasitet. Det er en kjempe bekymring. Så det er viktig å hjelpe familier til å klare seg bedre økonomisk, for at de skal få bedre kapasitet til å gi god omsorg.

Kanskje burde barnevernet tenke at det må inn kompensierende tiltak før det kan jobbes med endring, fordi familien ikke har kapasitet til å ta til seg veiledning hvis de bekymrer seg for hvordan de skal få mat på bordet.

Felles for alle sitatene ovenfor er at respondentene benytter seg av ordet «kapasitet», når de beskriver evnen til endring. Videre er det viktig å poengtere at flertallet av respondentene ikke utelukker at endring er mulig likevel. Det er kun en av respondentene uttaler konkret at hun mener at foreldrene ikke er i posisjon til endringsarbeid når de står i en slik økonomisk situasjon.

Det jeg ofte tenker er at barnevernsfamilier trenger en god gammeldags husmorvikar. For når alt i hjemmet er vanskelig, for eksempel i forhold til inkassovarsler, det praktiske er vanskelig og livet generelt er vanskelig å håndtere, da tenker jeg at menneskene ikke er i posisjon til å drive med endringsarbeid. Når du er redd for å åpne postkassa og er redd for om du har nok penger til å betale for det og det, da er det ikke kapasitet til «nå skal vi lære å mentalisere».

I lys av at barnevernet driver med endringsarbeid for å bedre barns omsorgssituasjon i hjemmet, anser jeg det som naturlig at foreldrenes kapasitet til endring er noe som opptar respondentene.

6.2 Hvordan inkluderer og arbeider barnevernet med familiens økonomi?

Jeg vil her legge frem funn knyttet til hvordan barnevernet inkluderer og arbeider med familiens økonomi. Kapitlet retter fokus mot at barnevernet har fokuset sitt rettet mot andre tematikker og perspektiver enn strukturelle forhold, at tjenesten inkluderer familiens økonomi i noe grad, at respondentene opplever at det er begrensninger i barnevernssystemet og at respondentene ønsker tilgang på flere hjelpetiltak som retter seg mot å forbedre den økonomiske situasjonen før eller under endringsarbeidet.

6.2.1 Barnevernet har fokuset rettet mot andre tematikker

For å kartlegge hvilke temaer og problematikker barnevernskontoret vektlegger når det gjelder valg av kurs og videreutdanninger, ble alle respondentene stilt spørsmål om dette.

Her er respondentene nokså enige, og det synes å være lite fokus på å heve kompetansen knyttet til strukturelle forhold.

Det som kommer frem av intervjuene, er at videreutdanningene som Bufdir anbefaler og dekker er høyt prioritert. En av respondentene forteller at hun tok deres videreutdanning Barnets beste i forfjor. En annen respondent forteller at hun og tre andre i hennes tjeneste søkte på Juss i barnevernfaglig arbeid som også dekkes av Bufdir, men det var kun en av hennes kollegaer som kom inn. Dette kan bety at det videreutdanninger som er ettertraktet med mange søkere, at det er få plasser eller en blanding av disse to.

Videre trekkes barnesamtalen (DCM), Kvello, familieråd og Circle of Security (COS) frem av samtlige. I tillegg er det en respondent som trekkes frem videreutdanning i etniske minoriteter og en respondent som peker på kurs og utdanning innenfor traumer.

En av respondentene trekker frem at de favoriserer det psykologiske perspektivet i en barnevernssak, fremfor mer strukturelle hensyn. Hun får støtte av en annen respondent som sa dette:

Jeg tror det handler om at fokuset er på andre faktorer, (...), som samspillet, foreldreferdighetene og konkret på barnet på en måte. Mer enn på de strukturelle faktorene.

Majoriteten formidler at fokuset lenge har vært på samspill mellom foreldre og barn, og tilknytning.

På den andre siden er det to respondenter forteller at det har vært en bedring siden de startet i barnevernet. Begge har flere års erfaring, og ble stilt spørsmål om det er noen områder som vektlegges i større grad i undersøkelsene deres. De uttalte dette:

(...) Jeg synes vi har blitt flinkere til å se på andre faktorer (...) som økonomi, klassetilhørighet, boforhold og jobbsituasjon. Tidligere var man på hjemmebesøk og i stor grad bare så på og vektla samspillet mellom foreldre og barn.

Når jeg tok videreutdanningen min, skrev jeg en oppgave om hvordan vi favoriserer psykologperspektivet eller det psykologiske i en barnevernssak fremfor det strukturelle synet. Og at det på en måte har blitt litt mer helhetlig fokus, men særlig når jeg starta så var det veldig fokus på tilknytningsteori og samspill på mikronivå.

Oppsummert tolker jeg det slik at barnevernet har fokus rettet mot det psykologiske i en barnevernssak, samt at foreldre-barn samspill og tilknytning er noe som prioriteres høyt både når hjelpebehov kartlegges og under hjelpetiltaksfasen. Samtidig kan det virke som det har vært en liten positiv endring de siste årene, selv om det er tydelig at det er andre faktorer enn det strukturelle som prioriteres i valg av utdanninger.

6.2.2 Familiens økonomi inkluderes og arbeides med i noe grad

Når det gjelder i hvilken grad familiens økonomi inkluderes i barnevernets arbeid, bringer respondentene frem ulike nyanser hvor en ser at tematikken til dels inkluderes og arbeides med.

En side av saken som belyses av flere respondenter, er at familiens økonomi ikke kartlegges med mindre det er en åpenbar bekymring. En av respondentene opplever at tjenesten ikke er god nok til å kartlegge økonomien med mindre det står spesifikt i bekymringsmeldingen, og at de har en lang vei å gå for å få til dette. Samtidig påpeker hun at dersom det er åpenbart blir det et fokus. Ved å uttale dette, evner hun å reflektere over viktigheten av å ha det med i kartleggingen av hjelpebehovet til familien.

Dette blir støttet av en annen respondent som sier dette:

(...) Men jeg tenker vi har fokus på det når det er en problematikk som er kjent, men den er ikke alltid kjent. Vi ikke er gode nok til å kartlegge det hvis det ikke står spesifikt i meldingen.

På den andre siden er det en av respondentene som uttaler det motsatte, der hun mener at familiens økonomi inkluderes uavhengig av bekymringsmelding. I hennes tjeneste blir familiene alltid spurt om de er i jobb eller ikke, og om de eier eller leier bolig. Hun opplever at de får raskt får en oversikt og forståelse over om det er en vanske eller ikke.

Et annet fremtredende funn er at familiens økonomi inkluderes og arbeides med i større grad i tiltaksfasen, enn i undersøkelsene. Det vises at det er i tiltaksfasen selve arbeidet gjøres.

Vi har hatt tiltak som har omhandlet å veilede på økonomi. (...) Dersom familien egentlig har god nok inntekt, men ikke klarer å disponere riktig kan vi veilede, men dersom det ikke er nok inntekt inn er det NAV som må veilede.

En annen respondent beskriver arbeidet med familiens økonomiske vansker i tiltaksfasen slik:

Særlig i de familiene hvor det er vanskelig å forstå sånne ting, hvor de ikke forstår systemet og ikke klarer å komme seg dit, ikke klarer å få levert dokumentasjon, hvor det er vanskelig å få til disse tingene. (...) Noen ganger har vi satt inn et miljøarbeidertiltak hvor det er en miljøarbeider som hjelper med de praktiske tingene inkludert kontakten med NAV. Hjelper de med å få på plass, forstå systemet og navigere seg i den jungelen. Det er også en måte å gjøre det på, og jeg tenker at det har hatt god effekt.

Imidlertid er det en av respondentene som også påpeker at dersom det er fremtredende i undersøkelsen kan saksbehandlerne gi økonomisk veiledning parallelt i undersøkelsesfasen, i tillegg til at de kan fatte vedtak om økonomisk veiledning ved undersøkelsens slutt.

I kjente utredningsmaler som Kvellomalen og BBIC skal strukturelle forhold rundt familiene alltid kartlegges. Det er ingen av respondentene som forteller at tjenestene de arbeider i benytter seg av slike maler. Derimot er det en av respondentene som forteller at i sin tidligere arbeidskommune ble Kvellomalen fast fulgt, og dermed var familiens økonomiske situasjon alltid et tema i undersøkelsen. Slik jeg tolker dette kan det tyde på at bruk av utredningsmaler ville bidratt til at tematikken ble en naturlig del av alt arbeid som gjøres i tjenesten.

Et annet tydelig funn er at barnevernet arbeider med familiens økonomi gjennom sitt mandat til å iverksette kompenserende tiltak. Dette fremhever alle respondentene selv.

(...) Også har vi jo tiltak som handler om økonomisk støtte og barnehageplass og lignende.

(...) Vi kan ikke være en barneverntjeneste som ikke har kompenserende tiltak.

Sitatene ovenfor er to av mange sitater om kompenserende tiltak. De kompenserende tiltakene som trekkes frem er avlastning, dekning av fritidsaktiviteter, medlemskap på treningssenter for ungdom og dekning av barnehageplass og SFO-plass for yngre barn.

En respondent forteller om en sak hvor helgeavlastning ble innvilget, hvor barnets diagnose medførte at foreldre sto i en krise som var i ferd med å ødelegge ekteskapet. Avlastningen

---

ble satt i gang for å gi foreldrene et pusterom. Respondenten beskriver at et argument for hvorfor det skulle innvilges var fordi familiens krise kunne endt i en akutt plassering, som ville kostet barnevernet mange tusen kroner mer enn de betaler for helgeavlastning.

Videre er det en respondent fra en av de minste kommunene som forteller at hun opplever at tjenesten har blitt flinkere til å ha et avklart forhold til hva slags type tiltak som iverksettes, om det er kompenserende tiltak eller endringstiltak. Videre poengterer hun at det er ryddig for tjenesten sin del, men også for familiene som mottar hjelpetiltakene.

Samtidig viser funn at de kompenserende tiltakene helst skal iverksettes sammen med andre endringstiltak som foreldreveiledning.

Vi har jo tiltak som handler om økonomisk støtte og barnehageplass og sånne ting, og det kan være at vi setter inn parallelt med andre tiltak.

Jeg opplever at man har veldig fokus på endringsarbeid, mer enn kompenserende tiltak. Dersom det skal være kompenserende skal de i hvert fall være i tillegg til endringstiltak.

På den andre siden er det respondenter som viser til at kompenserende tiltak også kan iverksettes uten endringstiltak, og at det kan være i saker hvor omsorgssituasjonen i seg selv ikke er så bekymringsfull. Blant annet beskriver en respondent de sakene som «listefyll», mens en annen respondent beskriver at det er tiltak som klassifiseres som grønne og som bare rusler og går. Videre samsvarer dette med en tredje respondent som forteller at de også har saker hvor det kun er kompenserende tiltak inne, men at det ofte er saker hvor barnevernet har vært inne i veldig mange år og situasjonen på en måte bare har blitt låst der.

Flertallet av respondentene trekker frem at kjennskap til lavterskel tilbud i kommunen og videreformidling av disse er en del av arbeidet deres, og dermed en form for arbeid med familiens økonomiske situasjon. Det vises til både kommunale lavterskel tilbud og tilbud som gis gjennom organisasjoner som Røde Kors. Blant annet får barneverntjenestene informasjon fra Røde Kors om ulike leirer, ferier og støtte til fritidsaktiviteter som tjenesten skal søke om for barn som er i behov. Av de kommunale tilbudene vil jeg trekke frem disse to:

Nå har Frivillighetssentralen en veldig fin utstyrsbank, som vi helt sikkert burde vært flinkere til å informere om. Vi har flere ganger kontaktet helsestasjonen, fordi de har

---

skrevet på Facebook at de har klær og utstyr. Så våre familier har arvet mye fra de, og det er positivt. Jeg skulle ønske at vi hadde hatt bedre lagringskapasitet, så vi også kunne hatt en sånn type kles- og utstyrsbank.

Det er et tilbud her hvor de deler ut gratis barneklær. Det er kanskje en gang i kvartalet hvor det er åpen dag med kafe, hvor man bare kan komme og plukke seg klær. Når det for eksempel er en Somalisk familie med fem barn, så kan arveklærene til femtemann være ganske utslitt. (...) Det er også et annet tilbud for familier med en vanskelig økonomi som holder til i tettstedet ved siden av, de kan man kontakte hvis for eksempel kjøleskapet har streika.

Slik jeg tolker funnene, viser de at det foreligger ulikheter vedrørende hvorvidt og hvordan familiens økonomi inkluderes og arbeid med i de ulike kommunene, men det vises også at økonomi er noe som inkluderes, om så i ulik grad. Dette kan tyde på at det ikke foreligger nasjonale retningslinjer for kartleggingen av dette i barnevernet.

6.2.3 Hva hindrer barneverntjenesten i å inkludere og arbeide med familiens økonomi?

Ettersom funn viser at barnevernet inkluderer familiens økonomi i sitt arbeid i noe grad både i undersøkelsesfasen og i tiltaksfasen, vil jeg nå se nærmere på hvilke begrensninger respondentene fremhever. Under intervjuene ble alle respondentene stilt direkte spørsmål om vedrørende om de ser noen begrensninger i barnevernssystemet knyttet til arbeid med denne tematikken. Respondentene viser at de har klare tanker om at det er begrensninger i selve barnevernssystemet, som forårsaker at de ikke inkluderer og arbeider med familiens økonomi i ønsket grad.

Alle respondentene peker på en og samme begrensning, nemlig at undersøkelsene skal ta utgangspunkt i bekymringsmeldingen, selv om jobben deres er å gjøre en helhetlig vurdering av omsorgssituasjonen til barnet. Dette er i tråd med Rutinehåndbok for barneverntjenesten i kommunene (2006, s. 41) hvor det står poengtert at undersøkelsen skal stå i forhold til innholdet i bekymringsmeldingen. Respondentene beskriver det blant annet slik:

Økonomi er et spørsmål som ofte ikke er med i undersøkelsen hvis ikke det er en del av bekymringsmeldingen, om meldingen kommer fra NAV for eksempel.

(...) Det kommer litt an på hva fokuset i bekymringsmeldingen er, for vi skal jo ikke gjøre det mer omfattende enn nødvendig.

Vi skal ikke gjøre det mer omfattende enn nødvendig.

En begrensning er at meldingen skal styre undersøkelsen. Ofte går det fint å komme inn på det, men det er ikke en selvfølge at det er et fokus. Man skal undersøke ut ifra meldingen.

En av respondentene stiller også spørsmål ved denne begrensningen og undrer seg over hvordan barneverntjenesten kan foreta en helhetsvurdering av situasjonen. Hun sier dette:

Jeg føler at før så innhentet vi opplysninger fra alt for å kunne undersøke mest mulig, men det har blitt mye strengere. Det skal være en helhetlig vurdering, men samtidig skal vi ikke innhente på alt. Det henger jo ikke helt sammen, for hvordan skal vi gjøre en helhetlig vurdering av familiens situasjon hvis vi ikke kan innhente alt? (...) Vi kan på en måte ikke få informasjon om økonomi hvis ikke bekymringsmeldingen er fra NAV.

En annen begrensning som trekkes frem er bruk av skjønn, som preger store deler av barnevernets arbeid. En respondent beskriver det slik:

Det blir kanskje litt skjønnbasert. (...) Hadde det vært en bredere kjennskap og fokus på hva barnefattigdom er, om det hadde sittet mer i en barneverntjeneste. Både hva er det, hvordan opplevd-fattigdom kan påvirke barns utvikling og lignende, (...), kunne kompenserende tiltak kanskje vært styrket og organisert bedre.

I tillegg til det som fremkommer av sitatet ovenfor, er det flere respondenter som fremhever at det handler om skjønn hos den enkelte saksbehandler. En respondent forteller om et eksempel fra en undersøkelse hun gjennomførte hvor det ble snakk om at familien hadde kjøpt leilighet som de hadde pusset opp. Siden hun hadde kunnskap om at en ny verdivurdering kunne gjøre så de havnet under et gitt antall prosent i lånegrense, som igjen kunne føre til at de kunne forhandle på rentene og spare flere tusen kroner i året, anbefalte hun familien å gjøre det. Dette er kunnskap respondenten kun satt på grunn av hennes personlige interessefelter, og ikke på grunn av utdanningen sin. Når hun forteller, legger hun til dette avslutningsvis:

Det er jo veldig avhengig av den de møter på, og det er ikke noe helhetlig at «dette er det dere skal snakke om i forhold til økonomi og dette er rådene dere skal gi». Det er veldig tilfeldig i forhold til hvem saksbehandler møter.

En annen respondent støtter ovennevnte utsagn om at saksbehandlerne har egne erfaringer som tas med inn i arbeidet som saksbehandler. Hun sier at hun alltid ler litt når hun får de sakene med vanskelig økonomi, fordi økonomi ikke er henne sterkeste side og overhodet ikke en oppgave hun har ansvar for på hjemmebane. Refleksjonene til disse to respondentene viser tydelig at den individuelle hjelpen familiene får kan avhenge av saksbehandleres personlige interesseområder.

To respondenter trekker dette også i retning av at det avhenger av lederen og kulturen på kontoret. En av respondentene beskriver dette:

Det er litt sånn hva saksbehandler, leder eller hva kulturen på kontoret er. (...) For eksempel skal kompenserende tiltak også evalueres, og det blir på en måte listefyll. Og så kan noen mene at det ikke skal ligge til barnevernet, siden det er såpass lavterskel og vi skal bruke ressursene på de mest sårbare.

Mens en annen sier dette: ‘

(...) Det er jo litt avhengig av barnevernleder. Om barnevernleder synes det er riktig at unger skal få delta på fritidsaktiviteter, og ligge på hotell som de andre på turninger, eller om de må ligge i telt.

En tredje respondent støtter de ovennevnte sitatene, samtidig som hun fremsnakker sin leder. Hun forteller at deres barnevernleder er opptatt av barnets beste, og dersom de ikke får gjennom et forslag til tiltak får man ikke blankt nei, men heller en å sparre- og tenke med.

En siste begrensning som trekkes frem er kommunens økonomi. En respondent med omkring syv års erfaring forteller at pengesekken er en begrensning fordi det til stadighet skal kuttes. Dersom hun ønsker å sette inn tiltak som koster mer penger, forbereder hun seg ekstra godt før hun går til leder og presenterer det.

6.2.4 Det er behov for hjelpetiltak knyttet til å bedre den økonomiske situasjonen til familien

I lys av barnevernsarbeiderne arbeid med fattigdom, ble de spurt om det var noen tiltak de savnet knyttet til denne tematikken. Selv om de ikke uttaler eksakt det samme, viser funn at de er samstemte om å ønske tiltak som går på hjelpe familiene som sliter økonomisk.

Burde hatt en type ekspertiseteam, et tverrfaglig team som kunne gått inn i det med økonomi i de sakene der det er en veldig fremtredende problematikk. Kanskje i komplekse saker hvor det er viktig å få flere instanser på banen. (...) Kunne få på stell med tanke på masse gjeld og kaos. Fordi i noen familier begrenser det fremgangen, så det ikke går an å jobbe med endring på mer enn makronivå med foreldreferdigheter. (...) Ofte tenker jeg det er nyttig å ha en miljøarbeider inne først, før man begynner å jobbe med konkrete ting. Men ja, et tverrfaglig team som jobber med dette.

Sitatet ovenfor er i tråd med annen respondent som ofte tenker at barnevernsfamilier trenger en husmorvikar. Hun sier det slik:

Det jeg tenker ofte er at barnevernsfamilier trenger en god gammeldags husmorvikar. For når alt hjemme, i forhold til inkassovarsler, det praktiske er vanskelig og alt dette her. At livet generelt er vanskelig å håndtere så tenker jeg at mennesker ikke er i posisjon til å drive endringsarbeid.

I likhet med de to respondentene ovenfor er det en som trekker frem Los, som benyttes i Sverige. Hun ønsker seg familiekontakter som er direkte tilknyttet familiene. Som for eksempel kan kjøre på trening, gå på en utviklingssamtale fordi mamma er nede og i en vanskelig situasjon. En person som kan hjelpe med primærbehov slik at foreldrene ikke gjør mer enn de mestrer, slik at de får tid til å jobbe med seg selv, strukturere, sortere og etter hvert klare å favne over alt.

Videre trekkes fritidskort frem. Det kan gi familiene muligheten til å gjøre aktiviteter uten at de må ordne med søknader, fakturaer og lignende. I tillegg blir det trukket frem at avlastningshjelp burde vært benyttet i større grad for familien med dårlig økonomi, der barna som følge av dette er fattig på opplevelser. En siste respondent trekker frem at den nye barnevernreformen gir kommunene ansvar for økonomien selv, og hun har et håp om at dette åpner for mer rom for kreativitet i arbeidet og i tiltakene som tilbys.

Disse ønskene om tiltak kan forstås som at saksbehandlerne forstår at økonomi er en relevant faktor i den helhetlige omsorgssituasjonen, men at dersom de ønsker å oppnå endring må de helt strukturelle forholdene på plass først.

6.3 I hvilken grad er fattigdomsproblematikk barnevernets oppgave?

I dette siste delkapittelet vil jeg belyse funn knyttet til i hvilken grad fattigdomsproblematikken anses som barnevernets oppgave. Først vil jeg se på hvilke familier barnevernet arbeider med og om det er noen fellestrekk mellom dem. Deretter ser jeg nærmere på ansvarsfordelingen mellom barnevernet og NAV. Avslutningsvis i kapitlet vil det legges frem funn som viser at respondentene har behov for mer kunnskap om NAV og deres arbeid.

6.3.1 Barnevernet arbeider med et vidt spekter av familier

For å kartlegge om barnevernsarbeidernes beskrivelser av en barnevernsfamilie samsvarer med forskning om barnevernets klienter og for å raskt kartlegge om fattigdom er relevant på deres arbeidsplass, ble respondentene innledningsvis spurt om de kunne beskrive en typisk barnevernsfamilie. Funnene viser at respondentene er svært samstemte når det gjelder deres klientell, og det beskrives et vidt spekter av familier.

Respondentene viser til at foreldrene ofte er skilt og enslig, samt at de har større belastninger enn andre familier. Gjentakende i beskrivelsene er at foreldrene ofte har lav sosioøkonomisk status, ikke har utdanning, har marginal eller ingen tilknytning til arbeidslivet og økonomiske vansker. Dette samsvarer med forskning på feltet (se kapittel 4.2).

I motsetning til de andre er det to av respondentene som er tydelig på at det ikke kun er foreldre med liten tilknytning til arbeidslivet og dårlig økonomi som er i barnevernet. Den ene sier dette:

Det er veldig stereotypisk at det er lavt utdanningsnivå og marginal tilknytning til arbeidslivet, men det trenger jo ikke å være det (...), selv om de kanskje er overrepresentert.

At foreldrene har psykiske vansker, er også repeterende i respondentene sine svar. Videre er det en som påpeker at i hennes saker er det en høy andel uføretrygdede, og en som peker på at alkohol er en faktor i flere av familiene. Samtidig er det kun en av respondentene, som jobber i en stor kommune som trekker frem at hun arbeider en god del med utenlandske familier.

Det påpekes at det ikke bare er familier med lavere sosioøkonomisk status i barnevernet, men funnene tyder samtidig på at fattigdom er relevant for barnevernet.

6.3.2 Familiens økonomi er ikke barnevernets primære oppgave

Et tema som ble sentralt under alle intervjuene er samarbeidet- og ansvarsfordelingen mellom barnevernet og NAV. Alle de seks respondentene problematiserer forskjellene mellom barnevern og NAV, og et hovedfunn i undersøkelsen er at det, fra barnevernets perspektiv, er et skille mellom mandatet til disse to instansene.

Funn viser at respondentene anser økonomi som NAV sin primæroppgave, og ikke deres. «*Det er NAV sitt bord*», «*Det er egentlig NAV sitt ansvar*» og «*Det er i utgangspunktet en NAV-sak*» er utsagn som går igjen under alle intervjuene.

Samtidig reflekterer respondentene i stor grad over at den økonomiske situasjonen kan påvirke omsorgssituasjonen, som gjør at de er pliktig til å bistå. En respondent beskriver det slik:

Jeg tror vi har en sånn tanke om at dette handler om økonomi og det er derfor NAV som skal ta det. (...) Samtidig så vet man jo at det er noe som påvirker barna i ganske stor grad, så man må jo se på hvordan lav inntekt eller økonomiske vansker igjen kan påvirke foreldre og barna. (...) Er det økonomiske forhold som gjør at barna trenger oss, at foreldrene trenger hjelp i foreldrerollen eller hva det måtte være.

Mens en annen fremmer det ved å si dette:

Om det viser seg at det er familier som får økonomien til å gå rundt, men de ikke har hatt noen opplevelser sammen de siste 5 årene. Så tenker jeg at vi gledelig gir ut noen tusenlapper, så de skal få en god opplevelse sammen. Hvis det er en familie som over tid ikke får nok penger inn til å få det til å gå rundt, så er det ikke vårt ansvar.

Ifølge en annen respondent arbeider barnevernet også med tematikken på en indirekte måte. Hun forklarer det slik:

Jeg tenker ikke vi arbeider direkte med endring, men at vi jobber indirekte ved å samarbeide med andre instanser, som for eksempel NAV.

Som jeg presenterte i kapittel 7.2.2 kan barneverntjenesten iverksette hjelpetiltak i form av for eksempel økonomisk bistand til fritidsaktiviteter og avlastning. Respondentene er samstemte når det gjelder at disse og alle andre hjelpetiltak må begrunnes ut ifra barnets behov og at hjelpetiltak ikke kan iverksettes på bakgrunn av familiens økonomi, men det kan være en faktor som spiller inn i vurderingene. Dersom det handler om foreldrenes omsorgsevne er det barnevernet sitt ansvar, men om det handler om økonomi og penger er det NAV sitt ansvarsområde. For å beskrive forskjellen mellom barnevernet og NAV beskriver en av respondentene det slik:

(...) i en familie som mistet barnehageplassen så var det først og fremst å finne ut om barnehage var et nødvendig tilbud for dette barnet. NAV kan si nei til dekning av barnehage dersom foreldrene er hjemme, for da trenger ikke barnet barnehage. NAV tar ikke en barnevernfaglig vurdering, det er det barneverntjenesten som må gjøre. Og da gjorde vi det, en barnevernfaglig vurdering på om det å gå i barnehage ville styrke barnets utvikling.

I forlengelse av dette er det en respondent som forteller at hun jobber i en sak hvor det er vedtak om dekning av barnehageplass, selv om tjenesten i utgangspunktet tenker det er NAV sitt ansvar. Hun sier dette:

(...) Det handler om at det er frykt for at de skal miste plassen. Vi kan se i en periode mens det må jobbes på sikt med at NAV skal dekke det. Så det dekkes i utgangspunktet i påvente av NAV.

Selv om barnevernet ikke er en fattigdomsinstans, viser respondentene at de ikke kan lukke øynene for familiens økonomi, og må bistå dersom det er behov. Respondentene er nokså samstemte når det gjelder at de gjerne bistår familiene med å komme i kontakt med NAV, slik at familien får den hjelpen de trenger. Det kommer frem at i noen saker handler det om å starte den første kontakten mellom foreldrene og NAV, mens i andre tilfeller har familiene kontakt med NAV fra før så foreldrene kan rådes til hva de skal ta opp med saksbehandler på

NAV. Samtidig uttrykker en respondent at de også forventer noe fra foreldrene. Hun sier dette:

Det tenker jeg er et minimum man kan forvente, at man skal klare å ringe NAV og si at ungen sin vil gå på fotball.

6.3.3 Barnevernet har behov for mer kunnskap om NAV og deres tilbud

En av respondentene påpeker at hun føler hun har for lite kjennskap til hvordan NAV jobber. Hun sier følgende:

Jeg tenker vi burde hatt et mye bedre samarbeid med NAV og kjennskap til hvordan NAV jobber, for det merker jeg for min egen del at jeg vet alt for lite om. Hvilke støtteordninger som finnes, hva de innebærer, hva NAV faktisk kan gjøre, hva begrensningene deres er og skjæringspunktet mellom oss og dem.

I likhet med respondenten ovenfor, er det en annen respondent som tidligere har arbeidet som saksbehandlere i NAV som forteller dette:

(...) jeg tenker at man ikke skjønner hverandre og vurderingene helt. Jeg tenker at et tettere samarbeid med NAV, enda tettere og lovpålagt, sånn at man kan diskutere sakene sammen. (...) For eksempel fortalt hverandre hvorfor man har vurdert det og hvordan man har tenkt.

Som en forlengelse av ovennevnte er det også en av respondentene som påpeker at det er en uklar linje mellom ansvarsfordelingen mellom barnevernet og NAV. Hun stiller spørsmålstegn knyttet til ansvarsfordelingen. Hva skal NAV gjøre, hva skal barnevernet gjøre, hva skal være på lavterskelnivå? Skal barnevernet jobbe forebyggende eller skal barnevernet kun jobbe med alvorlig omsorgssvikt? Dette kan tolkes i retning av at hun tenker det er behov for at tjeneste har mer kjennskap til NAV og deres lovverk.

En annen respondent viser til at forbedring av samarbeidet mellom instansene blir nedprioritert i en travel hverdag. Hun forklarer det slik:

Der forstår jeg at vi har en del å gå på, også vet jeg at det er snakka om en dag hvor man blir bedre kjent med hverandre, men i en hektisk hverdag så blir det litt bortprioritert eller flytta på.

Slik jeg forstår respondentene har barneverntjenesten for lite kunnskap om NAV, deres arbeidsform, lovverk og tilbud. Selv om en av respondentene forteller at en felles dag for tjenestene blir avtalt men nedprioritert, tolker jeg det dithen at det er en kjent problematikk i den tjenesten.

6.4 Oppsummering av funnene

Datamaterialet viser at saksbehandlerne beskriver og forståelse av fattigdom samsvarer med hverandre. Noe som går igjen gjennom alle intervjuene er at saksbehandlerne vrir svarene sine til å omhandle barna i familien. Dette kan vise at saksbehandlerne har fokus på barnet i situasjonen, noe som harmonerer med deres mandat som er å jobbe for barnet og deres trygge omsorgssituasjon.

Funn viser at barnevernet arbeider med familier fra alle klassesamfunn, men lav eller ingen tilknytning til arbeidslivet og vanskelig økonomi trekkes frem som en vesentlig faktor for majoriteten av familiene de er i kontakt med. Når det gjelder konsekvensene fattigdom har for familien, beskriver respondentene det på hver sin måte. Problemstillingen i min studie rettet seg mot å belyse hvorvidt familiens økonomi blir fremhevet som tema i barnevernets arbeid med undersøkelser og tiltak. Slik jeg ser det reflekterer respondentene i stor grad rundt at foreldrenes økonomiske situasjon går ut over barna i stor grad. Dette både ved at de ikke har mulighet til deltakelse på lik linje med andre i samfunnet, men også i form av at foreldrene påvirkes i en negativ retning ved at det skaper ekstra belastninger og preger deres omsorgsevne.

Funnene viser at familiens økonomi ikke inkluderes som en fast del av arbeidet, og ingen av respondentene arbeider i tjenester som benytter seg av utredningsmal som Kvellos kartleggingsmal eller BBIC. På den andre siden viser det seg at familiens økonomi inkluderes i noe grad, gjennom standardiserte spørsmål, men at det ikke utforskes på et dypere nivå. Dermed kan foreldrene lyve og si at økonomien er god, og barnevernet slipper derfor temaet. Funn tilsier at ettersom bekymringsmeldingen skal være utgangspunkt for undersøkelsen, setter det en stopper for inkludering av andre temaer både i form av hva som snakkes om, men også hvilke opplysninger barnevernet innhenter. Dette trekkes frem som en hovedbegrensning i arbeidet. Ettersom respondentene i stor grad evner å reflektere rundt hva fattigdom er og hvilke konsekvenser det kan ha for barn, kan det virke som at barnevernets mandat, retningslinjer og lovverk er et hinder for inkludering av familiens økonomi.

Videre viser funnene at fattigdomsproblematikk ikke er barnevernets oppgave. Respondentene er klare på at det er et stort skille mellom mandatene og arbeidsoppgavene deres og NAV, og at familiens økonomi primært er NAVs oppgave. Det fremgår av studien at barnevernet kan iverksette økonomiske tiltak når det er forhold i hjemmet som gir barnet særskilte behov og det vurderes at det er til *barnets beste*, selv om familien ikke oppfyller NAVs vilkår.

---

7 Drøfting av funn

Slik det fremgår av studiets problemstilling var formålet med denne undersøkelsen å finne ut hvorvidt familiens økonomi er et tema i barnevernets arbeid med undersøkelser og tiltak. Ønsket har vært å finne ut om det er en selvfølge eller en tilfeldighet at temaet inkluderes, og hva som er bakgrunnen for det. Med utgangspunkt i tidligere forskning og dataene jeg har samlet inn gjennom individuelle intervjuer som ble presentert i kapittelet ovenfor, vil jeg i dette kapitlet drøfte problemstillingen opp mot disse.

I første delkapittel vil jeg belyse hvorvidt barnevernsarbeidere har forståelse for hvordan fattigdom kan virke inn på hverdagslivet til familiene, samt om denne forståelsen er i tråd med foreliggende litteratur. I tillegg vil jeg drøfte funn som viser at barnevernsarbeidernes forståelse er preget av et *her og nå perspektiv*, og hvordan oppvekst i lavinntekt kan påvirke hele barnets liv.

Andre delkapittel to vil omhandle barnevernets samarbeide med NAV, der jeg vil drøfte om mine funn samsvarer med tidligere forskning. Det blir stilt spørsmål om samarbeidet fungerer godt nok i dag.

I siste delkapittel tar for seg Regjeringens samarbeidsstrategier for bekjempelse av barnefattigdom for perioden 2015-2017 og 2020-2023. I dette kapitlet vil jeg se nærmere på hvilken plass barnevernet og deres samarbeid med NAV har i bekjempelsen av barnefattigdom.

7.1 Barnevernsarbeidere har god kjennskap til fattigdom og har fokus på barnets mangel på aktiviteter og opplevelser

Når barnevernsarbeiderne forteller om fattigdom har de fokuset rettet mot barna, det trekker jeg i retning av at i instansen er barnet i fokus ettersom de arbeider for *barnets beste*. Mine funn viser at barnevernsarbeidere har nyanserte forståelser av fattigdom, har kjennskap til fattigdom og at de i stor grad evner å reflektere rundt fenomenet. De virker til å ha innsikt i at fattigdom i Norge handler om å ikke ha nok midler til å være fullt og helt en del av resten av samfunnet. Barnevernsarbeiderne sin forståelse av fattigdom ser ut til å samsvare med litteratur (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2015; Fløtten m.fl., 2011; Helgeland, 2008; Townsend, 1979)

Mine funn viste barnevernsarbeiderne at de erkjenner fattigdom som et problem og de viser at de har kjennskap til konsekvensene av det. De trekker frem marginalisering som en konsekvens av fattigdom, ved at barna blir stående utenfor samfunnet fordi de ikke har tilgang på de samme materielle godene eller aktivitetene som andre barn. Både en oppvekst i relativ fattigdom og der barna blir stående utenfor sentrale områder i samfunnet grunnet familiens økonomiske situasjon, er å anse som en risikofaktor som kan øke faren for at barnet utvikler vansker (Kvillo, 2015, s. 252). Barnevernet skal kartlegge barnets *helhetlige omsorgssituasjon* for å se om det foreligger forhold som kan gi grunnlag for tiltak etter barnevernloven., i tillegg til at barnevernet er pliktet til å *bidra til å gi det enkelte barn gode levekår og utviklingsmuligheter* (Barnevernloven, 1992, §4-4, 1. ledd). For at barnevernet skal oppfylle dette lovkravet, er det viktig at fattigdom anses som en risikofaktor. I mine øyne er det interessant at barnevernsarbeiderne i min studie har så god innsikt og kunnskap om fenomenet, samt konsekvensene det har for barnet, mens det likevel viser seg at det ikke er standard å kartlegge økonomi. En grunn til dette kan være at barnevernsarbeidere ikke klarer å aktivere forståelsen av fattigdom inn i sitt arbeid, og at de ikke klarer å formulere det som en risikofaktor som påvirker samspillet mellom barnet og foreldrene. En annen mulig forklaring kan være at barnevernsarbeiderne benytter forskningsbasert kunnskap i for liten grad. Dersom de hadde benyttet det kunne det vært enklere å inkludere og anse fattigdom som en risikofaktor. En tredje årsak kan være økonomiske begrensninger i kommunens budsjetter, der ledelsen nedprioriterer midler til kompenserende tiltak hvor ansvaret heller legges over på NAV. Sistnevnte er også i tråd med det Boye (2015) fant, om at saksbehandlernes store saksmengde, disponering av tid og restriksjoner rundt økonomiske tiltak begrenser barnevernets muligheter til å inkludere fattigdom i undersøkelser.

Som nevnt var barnevernsarbeiderne svært opptatt av barns muligheter for deltakelse i fritidsaktiviteter. Stefansen (2004, s. 111) viser i sin forskning at andelen barn som ikke deltok i organiserte fritidsaktiviteter er markant høyere blant barn fra lavinntektsgruppen. Dette harmoniserer med mine funn som viser at en oppvekst i lavinntekt kan medføre liten deltakelse i aktiviteter utenfor skolen. På den andre siden påpeker samme forskning (Stefansen, 2004, s. 111) at mer enn tre fjerdedeler av barna fra lavinntektsfamilier var aktive på den innen en organisert fritidsaktivitet. I tillegg finner Fløtten og Pedersen (2009) at de fleste barn og unge, hele 84 %, faktisk deltar i organiserte fritidsaktiviteter, samtidig som de finner at 32 % av barn i fattige familier ikke deltar i slike aktiviteter, sammenlignet med 14 % fra ikke-fattige familier. Hjelmtveit (2004) fant at barna som vokser opp i lav

---

inntekt, opplever det som sårt å ikke ha de samme tingene, klærne og feriene som andre barn. Videre inneholder Kirkens bymisjon (2019) sin rapport «*Snakk om fattigdom*» informanter i aldersgruppen 16 til 29 år sine beskrivelser om hvordan familiens lavinntekt påvirket deres deltakelse i fritidsaktiviteter. Deltakelse i fritidsaktiviteter og sosiale tilbud har flere opplevd som utfordrende. Særlig utfordrende viser det seg at betaling av medlemskontingenter, utstyr og arrangementer som cuper og turer vært vanskelig. Informanter har beskrevet at de har valgt å avstå ved å si de ikke har lyst, mens andre har deltatt frem til de har blitt kastet ut fordi regningen ikke blir betalt (2019, s. 25).

Konsekvensen av at barn blir stående utenfor samfunnet fordi de ikke deltar i de samme aktivitetene, og ikke er en del av det sosiale fellesskapet utenfor skolen eller har tilgang på de samme materielle godene som knytter barn sammen er mange. En direkte konsekvens er at deres mulighet til å opparbeide seg sosial kapital reduseres fordi det er en gode de som deltar i samhandlingene i samfunnet får (Jack & Jordan, 1999 gjengitt av Thorød, 2010, s. 66). Det kan være spesielt viktig for barnevernsbarn å opparbeide seg sosial kapital for å skape et positive nettverk utenfor hjemmet, der utvikling fremmes og den sosiale arven de besitter reduseres. Samtidig mister barnevernsarbeidernes flere andre viktige aspekter når fokuset i stor grad rettes mot deltakelse. Blant annet at foreldrenes livssituasjon og deres sosiale status i nærmiljøet kan ha betydning for barnets status og posisjon (Fløtten og Kavli, 2009, s. 95).

Barnevernsarbeidernes tanker rundt konsekvensene på dette området ser ut til å samsvare med forskning på feltet. De trekker frem at fattigdom kan påvirke individene i familien, familiedynamikken og omsorgsevnen til foreldrene. Ved at forelderens psykiske helse (Ennis, Hobfoll og Schroder, 2000) og deres forhold både som par og foreldre påvirkes negativt, påvirker det igjen barna negativt. Dette er kompatibelt med det som Hyggen, Brattbakk og Borgenaas (2018) beskriver i sin kunnskapsoppsummering, hvor de viser til *familiestress-hypotesen* som mener at økonomiske problemer genererer emosjonelt stress og foreldrekonflikt. Funn viser også at fattigdom kan påvirke omsorgsevnen til foreldrene, noe som kan resultere i at samspillet mellom foreldrene og barnet svekkes. Akee, Copeland, Keeler, Angold og Costello (2010) studerte sammenhengen mellom økt inntekt og samspill og relasjoner i familien og kom frem til at foreldrene som fikk økt inntekt hadde bedre kontakt med barna sine. De skriver at en mulig forklaring på dette er at økte husstandsinntekter fører til lavere nivåer av stress og forstyrrelser.

Videre finnes det forskning som viser at en oppvekst i fattigdom, kan ha betydning for prestasjon på skole og videre utdanning (Bakken, Frøyland og Sletten, 2016, s. 157; Torvik et al., 2020, s. 1016). Likevel er dette ikke noe respondentene trakk frem under intervjuene. Årsaken kan være at jeg ikke stilte direkte spørsmål knyttet til tematikken der respondentene kunne utdypet eller reflektert rundt temaet. Samtidig vurderes det at respondentene i større grad var opptatt av deltakelse og integrering i samfunnet, samt hvilke konsekvenser fattigdom har for barnet her og nå.

7.1.1 Barnevernsarbeidere ser på fattigdom med et «her og nå» perspektiv

Tidligere i oppgaven har jeg gjort rede for at foreldrene i barnevernet ofte har lav utdanning, står utenfor arbeidslivet og mottar trygdeytelser og sosialhjelp fra staten. I tillegg viser en rekke forskning at økonomiske levekår går i arv, samt at det er sammenheng mellom å være barnevernsbarn og ha lavinntekt, og å motta grunn- og hjelpestønad og uføretrygd (Clausen og Kristofersen, 2008; Backe-Hansen, Madsen, Kristofersen og Hvinden, 2014; Kristofersen, 2017; Lorentzen og Nielsen, 2008). Dette kan også kalles sosial arv, som ifølge Sæther (2009, s. 5) handler om at barn arver kunnskaper, karrieremuligheter og økonomisk posisjon gjennom generasjoner. Dersom alt dette settes i sammenheng med kjennetegnene ved barnevernsfamilier, fører det til at den sosiale arven blir et sentralt diskusjonstema knyttet til barnevern som fattigdomsinstans.

Gjennom å se nærmere på en levekårsundersøkelse gjennomført av Statistisk sentralbyrå i 2005, har Sæther (2009) forsøkt å belyse sosial arv i befolkningen generelt. Han finner at det er en klar forbindelse mellom utdanningsnivået til foreldrene, regnet i antall år, og utdanningsnivået til barna. Videre finner han at det er sammenheng mellom å ha vokst opp med økonomiske problemer, og å selv ha økonomiske problemer som voksen (s. 3). Når forskningen på familier som er i kontakt med barnevernet så tydelig demonstrer at en stor andel er fattige, og at dette ofte følger i generasjoner, kan en stille spørsmålstegn ved den tydelige «her og nå» forståelsen. Denne forståelsen lå til grunn når barnevernsarbeiderne i denne undersøkelsen snakket om konsekvensene av å vokse opp i fattige familier. Med alle forbehold om at dette kan skyldes tilfeldigheter, vil jeg likevel peke på dette kan medføre at barnevernsbarn selv kommer i systemet når de blir foreldre.

Videre er det slik at dagens kunnskapssamfunn stiller høye krav til utdanning. Det er nærmest en forutsetning for deltakelse i yrkeslivet. Å stå utenfor arbeidslivet kan ha negative følger, der blant annet er mottakere av økonomisk sosialhjelp en av gruppene som er overrepresentert blant lavinntektsgrupper (Arbeids- og velferdsdirektoratet, 2016, s. 3; Frønes, 2013) Dette sett sammen med den sosiale arv og forskning som viser at det er sammenheng mellom å være barnevernsbarn og å motta ulike stønader fra staten i voksen alder (Clausen og Kristofersen, 2008; Backe-Hansen, Madsen, Kristofersen og Hvinden, 2014; Lorentzen og Nielsen, 2008; Kristofersen, 2017), viser hvor viktig det er med fokus på barnets skoleprestasjoner og utdanningsmuligheter fra tidlig alder. En oppvekst i fattigdom kan påvirke barnets skoleprestasjoner, og siden kulturell kapital bygges under oppveksten og gjennom utdanning, er utdanning viktig for barns utvikling.

I en Ungdata-undersøkelse (2016, s. 59) vises det til at barn fra familier med høy sosioøkonomisk status langt oftere opplever at foreldrene interesserer seg for og støtter opp om skolearbeidet. Det er grunn til å tro at det er flere årsaker til at det er forskjell mellom foreldre med lav- og høy sosioøkonomisk status. For eksempel kan foreldre med lav sosioøkonomisk status ha manglende kunnskap om fagene på skolen og de kan ha fysiske- og psykiske plager som påvirker deres kapasitet og overskudd til å bistå barna på disse arenaene. Videre kan en forklaring være at foreldre med lav sosioøkonomisk status ikke har overskudd eller innehar kunnskap og informasjon om hvordan barnet kan få leksehjelp på skolen. På den andre siden viser Bakken et.al (2016, s. 58) til Lauglo (2000) som hevder at foreldre med lav utdanning likevel kan spille en viktig rolle når det gjelder å motivere ungdommen til å prestere, og at interessen de viser kan kompensere for de begrensede skolefaglige kunnskapene de har. Selv om jeg støtter Lauglo, er det samtidig viktig å ha med seg at foreldre selv kan slite med fysisk- og psykisk helse, og ikke ha den nødvendige kapasiteten til å være en motivator.

Videre er det slik at barn i lavinntektsfamilier flytter noe oftere enn andre barn (Grødem og Sandbæk, 2013). Flyttinger vil medføre at det blir manglende kontinuitet i utdanningen, brudd i relasjoner og at barnet sosialt må etablere seg på nytt. I tillegg kan det føre til at barnet skaper bånd til andre i samme situasjon som kan gi negativ sosial kapital. Vi vet at god sosial kapital er gunstig fordi det handler om å bygge relasjoner som gir ressurser og fordeler, og kanskje er det nettopp familiene som står utenfor samfunnet som trenger det mest?

Oppsummert viser min studie at barnevernsarbeiderne har kjennskap til fattigdom. Konsekvensene knyttes opp til situasjonen her og nå, og det er mye fokus på materielle verdier og deltakelse i fritidsaktiviteter. Derimot er det lite refleksjoner knyttet til den sosiale arven, og hvilken betydning skole og utdanning har for barnets utvikling. Barnevernet virker til å være opptatt av at barn ikke skal marginaliseres, men knytter ikke marginalisering opp mot et langtidsperspektiv. Barnevernet har et fremtidsperspektiv knyttet til tilknytning, men ikke så mye knyttet til levekår. Forskningen jeg la frem ovenfor kan tyde på at en oppvekst i fattigdom kan ha konsekvenser for barnets utvikling og fremtidige levekår. Videre skriver Frønes og Strømme (2014, s. 17) at levekår ikke bare refererer til mengden av materielle ressurser, men til et totalt ressurs- og utviklingsbilde, som inkluderer både barnets rettigheter som barn og hvordan livsvilkårene her og nå influerer på barnets utvikling og fremtidsmuligheter. Derfor er min forståelse at barns utviklingsmuligheter påvirkes av barnets levekår, og dermed kan barn som vokser opp i fattigdom ha et *særlig* behov for at foreldrene får hjelp til å legge til rette for god utvikling.

7.2 Gråsoner i samarbeidet mellom NAV og barnevern

Selv om barneverntjenesten og NAV arbeider etter ulike lovverk, viser forskning at barnevernet også er i møte med familier med lave husholdningsinntekter (Clifford et al, 2015; Christiansen et al., 2015) og begge instansene har som formål å ivareta barn og vanskeligstilte gruppers behov for en tilstrekkelig livssituasjon.

Det fremkommer av studien at barnevernsarbeiderne er samstemte når det gjelder holdningen til at fattigdom og familiens økonomi ikke tilhører deres fagfelt, men dernest tillegger dette NAV. Som jeg har gjort rede for tidligere kan barnevernet sette inn økonomiske, kompenserende tiltak. Funnene peker i retning av at hjelpetiltakene som iverksettes i liten grad er knyttet opp mot å bedre den økonomiske situasjon eller for å kjempe imot fattigdom. Mine funn sett i sammenheng med Hjelmtveit (2004) som fant at NAV i liten grad har fokuset på barnet, kan tyde på at det er uenighet om ansvarsfordelingen mellom instansene. I en ny Fafo-rapport poengterer Hansen, Jensen og Fløtten (2020, s. 11) at når instansene opplever at utfordringene til barnet eller ungdommen ikke ligger tydelig innenfor deres fagområde er det lett å vise til andre. Dette kan resultere i at ingen tar ansvaret, eller at instansene setter inn tiltak på hver sin kant som kan ødelegge for hverandre.

Barneverntjenesten er pålagt en plikt til å samarbeide med andre sektorer når det kan bidra til å løse barneverntjenestens oppgaver etter loven, for eksempel gjennom ansvarsgruppemøter som skal gi barnet et samordnet og koordinert tilbud (barnevernloven, 1992, § 1-7).

Barnevernsarbeiderne formidler at i den grad de samarbeider med andre instanser i undersøkelsen, er det som oftest i form av innhenting av opplysninger. Ettersom innhenting skal ta utgangspunkt i bekymringsmeldingen, er det ikke gitt at det anmodes om opplysninger fra NAV. I tiltaksarbeidet derimot, beskriver en barnevernsarbeider at de iverksetter ansvarsgruppemøter med NAV for å sortere og rydde i familiens økonomi, samt for å kartlegge hva NAV kan bistå med og hva barnevernet må gjøre.

I samarbeidsstrategien for barn og ungdom i lavinntektsfamilier (2020, s. 30) understrekes det at barnevernet arbeider med komplekse saker hvor lav inntekt ofte er en del av bildet, og at barnevernet kan bistå familien i å opprette kontakt med NAV. Akkurat dette poengteres av barnevernsarbeiderne, som påpeker at de kan bistå både under- og ved undersøkelsens slutt. Noen av familiene er allerede i kontakt med NAV, og da råder barnevernet familien å ta kontakt med saksbehandleren sin og ta opp den aktuelle problemstillingen.

Samtidig er det noen av barnevernsarbeiderne som reflekterer over faren ved at de overtar for mye av de oppgavene det er forventet at foreldrene skal greie selv. En av barnevernsarbeiderne sier at et minimum hun forventer av familiene, er at de skal klare å ringe til NAV og for eksempel si at barnet deres vil spille fotball. En mulig forklaring på dette er at barnevernet ikke ønsker å gjøre foreldrene avhengig av hjelpeinstanser, og ved at foreldrene selv mestrer slike oppgaver kan det øke deres mestringsfølelse og selvfølelse. Imidlertid kan en slik holdning medføre det Vasas (2005) beskriver om at mennesker som selv ikke er marginaliserte, undertrykker de marginaliseres behov.

En av barnevernsarbeiderne som tidligere hadde arbeidet i NAV, sier at det ville vært gunstig med et samarbeid hvor det var rom for å diskutere saker og gjøre rede for vurderingene bak beslutningene. En slik ordning kan bidra med økt kjennskap til hverandres kompetanse og samtidig føre til økt kjennskap til mulighetene som finnes innenfor hverandres lovverk. Dette mener jeg er et godt utgangspunkt for samordning og ivaretagelse av familiene.

Barnevernsarbeiderne i denne undersøkelsen beskriver stort sett et godt samarbeid med NAV, men det er ingen som formidler noe om konkrete ordninger og rutiner for et

---

tverrfaglig samarbeid de imellom. I Fafo-rapporten *Trøbbel i grenseflaten* (Hansen, Jensen og Fløtten, 2020) rettes fokuset mot nettopp dette, at manglende samhandling om oppfølgingen av utsatte barn og unge er et problem. En spørreundersøkelse som er gjennomført i forbindelse med rapporten viser at 40 av de 47 deltakende kommunene, hadde i løpet av de siste fem årene organisert seg på ny måter for å fremme bedre samarbeid mellom tjenester og etater (Hansen, Jensen og Fløtten, 2020, s. 55). Dette kan være et resultat av at tematikken er satt på dagsordenen.

Videre forteller en annen at det har vært noe vanskelig å komme i kontakt med rett person hos NAV, men at de nå har fått telefonliste med telefonnummer direkte til hver enkelt saksbehandler. Dette kan være små grep i nødvendig retning, særlig vil det å minste avstanden mellom instansene vil det være enklere å få til et samarbeid. Regjeringen har sendt forslag om regelverksendring knyttet til velferdstjenestenes plikt til å samarbeide for å gi helhetlig hjelp til barn og familier, hvor det er foreslått av barn med ekstra stort behov skal få sin egen barnekoordinator (2020, s. 147). I den nest største kommunen som blir representert i studien, fremkommer det at de benytter seg av koordinatorene. Barnevernsarbeideren forteller at koordinatoren er for familier som har kontakt med to-tre eller flere instanser, og skal gjøre så familien kun har en person å forholde seg til. I stedet for at foreldrene skal ringe rundt til alle de ulike instansene hele tiden, er det koordinatoren som skal ta ringerundene. En annen barnevernsarbeider viser til at barneverntjenesten kan innta en koordinerende rolle i komplekse saker hvor mange instanser er involvert. Å ha en slik koordinator kan forebygge av familier faller mellom to etater, samt føre til bedre samarbeid mellom barnevernet og NAV siden det ikke blir «en etat mot en annen».

Oppsummert er politiske dokumenter tydelig på at barnevernet er pliktet til å samarbeide med NAV og andre instanser. Det virker til at samarbeidet mellom instansene er til stede i saker hvor familiens økonomi er svært fremtredende, men at det er mangel på tydelige retningslinjer innad i kontorene og nasjonale retningslinjer for samarbeidet. Dette kan være til hinder i samarbeidet og for hjelpen familiene får. Dette til tross for at forskning hevder at barnevernet og NAV arbeider med den samme klientgruppen, og dermed møter mange av de samme familiene. I lys av dette stiller jeg spørsmålstegn ved om barnevernet og deres samarbeid med NAV blir løftet frem av regjeringen som viktig i bekjempelsen av barnefattigdom?

7.3 Barnevernet og deres samarbeid med NAV har liten plass i den politiske forståelsen av barnefattigdom i Norge

I dette delkapittelet går jeg bort fra eget datamateriale, og ser nærmere på Regjeringens strategier mot barnefattigdom. Et interessant spørsmål i denne forbindelse er i hvilken grad barnevernet og deres samarbeid med NAV knyttes opp mot bekjempelsen av fattigdom?

Som presentert innledningsvis i oppgaven, er regjeringens strategi *Barn som lever i fattigdom* den første statlige strategien knyttet til barnefattigdom (Barne-, likestillings og inkluderingsdepartementet, 2015, s. 14). Strategien bygger på at barnefattigdom er et sammensatt problem, og at det er helt fundamentalt at innsatsen er bred og samordnet for å bekjempe fenomenet (s. 15). Strategien deles inn i syv innsatsområder, som jeg anser det relevant å ta med. Strategien omhandler å forebygge ved å styrke utsatte barnefamilier, gjennomføre utdanningsløp – barnehage og skole, deltakelse og inkludering – fritid, kultur og idrett, et godt helsetilbud til barn og unge, tilgang til arbeidslivet for ungdom og foreldre, forskning og statistikk og ansvars- og kompetansedeling – stat, kommune og frivillig sektor. Til sammen i disse innsatsområdene er det 65 tiltak. Etter en gjennomgang av strategien, finner jeg at av de 65 tiltakene er det kun to tiltak som omhandler tverrfaglig samarbeid. Første tiltak er nummer 25, som skildrer *0-24-samarbeidet*. Det er et samarbeidsprosjekt mellom Helsedirektoratet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, Arbeids- og velferdsdirektoratet, Integrerings- og mangfoldsdirektoratet og Utdanningsdirektoratet, som har som mål å gi utsatte barn, unge og deres familier bedre koordinert og mer helhelhetlig tjenestetilbud (0-24, u.å). Det fremgår av strategien at prosjektet skal sørge for at flere barn og unge utvikler god helse, gjennomfører utdanning og gis det nødvendige grunnlaget for god tilknytning til arbeidslivet. Målet skal gjennomføres gjennom tidlig innsats og bedre samarbeid mellom helsestasjon, barnehage, skole, barnevern og NAV for å tilby bedre tverrfaglig tjenester. Tiltak nummer 62 i strategien er det andre tiltaket som omhandler tverrfaglig samarbeid. Dette tiltaket angår samarbeidet mellom barnevern og NAV helt konkret. Det fremheves at Riksrevisjonens undersøkelse viste at det er en gråsoner mellom det å gi økonomisk støtte til fritidsaktiviteter for barn og unge som er under barnevernet og familier som mottar støtte fra NAV. På bakgrunn av det skal det utarbeides felles retningslinjer for samarbeidet og ansvarsfordelingen, som skal bidra til bedre koordinering av tjenestene ovenfor de familiene som er i kontakt med begge tjenestene. I lys av at

---

utarbeidelse av felles retningslinjer ble poengtert allerede i Prop. 106 L som ble utgitt i 2013, men ikke ble publisert før i 2016 i etterkant av utgivelsen av strategien, kan det virke som at samarbeidet mellom barnevernet og NAV ikke har stått høyest på regjeringens liste når det gjelder bekjempelse av barnefattigdom. Samtidig som det har vært på dagsordenen ettersom det har er eget tiltak i denne strategien.

I 2020 ble det utgitt en ny samarbeidsstrategi som går under navnet *Like muligheter i oppveksten* (Barne-, likestillings og inkluderingsdepartementet, 2020). Denne strategien er forbedret og videreutviklet siden forgjengeren, og er inndelt i ni innsatsområder. God omsorg i oppveksten, stabil bosituasjon og trygge nabolag, tidlig innsats i barnehage og grunnopplæring, økt deltakelse og inkludering i fritidsaktiviteter, redusere sosial ulikhet i barn og unges helse, inkludering og mestring i ungdomstiden, tilknytning til arbeidslivet for ungdom og foreldre, forskning og statistikk og et felles løft for barn i lavinntektsfamilier. Også i denne utgaven pekes det innledningsvis på at tjenestene rundt barn og unge må jobbe sammen for å gi mer helhetlig hjelp, og under sistnevnte innsatsområde er et mål *en mer samordnet innsats fra offentlige myndigheter og tjenester*. I dette kapitlet er det syv tiltak, hvorav ett av dem, tiltak nummer 60, går konkret på tverrfaglig samarbeid. I det tiltaket fremkommer det at for å styrke samarbeidet mellom barnevern, helsetjenesten, skole og NAV har regjeringen sendt forslag om regelverksendring til høring. Forslaget går konkret instansenes deres plikt til å samarbeide, og det er foreslått å innføre en tydelig plikt for kommunen til å samordne tjenestetilbudet til det enkelte barn og unge. Det innebærer at kommunen skal avklare hvilke tjenester som har ansvaret for å koordinere tjenestetilbudet. Forslaget fremkommer i høringsnotatet *Bedre velferdstjenester for barn og unge som har behov for et sammensatt tjenestetilbud* (Arbeids- og sosialdepartementet et al., 2020).

Både Lov om barneverntjenester § 3-2 og Lov om sosiale tjenester § 13 fordrer at tjenestene skal samarbeide med andre sektorer og forvaltningsnivåer. Etter en gjennomgang av de to strategiene, er det tydelig at helhetlig koordinering og samarbeid mellom velferdstjenestene står sentralt i bekjempelsen av fattigdom i Norge. I mine øyne er det likevel problematisk at strategien omfatter tverrfaglig samarbeid i sin helhet, og ikke går mer spesifikt inn på samarbeidet mellom barnevernet og NAV. Dette på bakgrunn av Fafo-rapporten (Hansen, Jensen og Fløtten, 2020) som fant at det kan bli utfordringer i grenseflatene mellom tjenester som har ulike ansvarsområder vedrørende oppfølging av utsatte barn, unge og deres familier. Videre virker det til at den største utfordringen virker til å bunne i manglende kjennskap til hva andre tjenester kan bistå med og hvilken kompetanse de innehar. Ved å konkretisere

---

samarbeidet ytterligere kan det bli mer forpliktende å følge opp for begge partene. I tillegg er det grunn til å tro at en ytterligere konkretisering vil gi politikerne noe å strekke seg etter, slik jeg mener det ikke er gjort tidligere da det tok omkring tre år å utarbeide retningslinjer for samarbeidet mellom barnevernet og NAV.

For øvrig virker det til å være at tiltakene i *Like muligheter i oppveksten* (Barne-, likestillings og inkluderingsdepartementet, 2020) i noe større grad konkretiserer samarbeidet mellom barnevernet og NAV, enn i første strategi. Dette anser jeg som utelukkende positivt. En mulig årsak til dette kan være at tverrfaglig samarbeid er satt på dagsordenen de siste årene. Blant annet ettersom flere tilsynsrapporter og tilsynssaker (NOU 2017:12; Fylkesmannen i Hordaland, 2016; Helsetilsynet, 2019; Helsetilsynet; 2020) har funnet at samarbeidet mellom barnevernet og andre instanser er mangelfullt. Selv om rapportene ikke kun går på samarbeidet mellom barnevern og NAV, tyder det på at tverrfaglig samarbeid er noe som er vanskelig for tjenestene å få til i praksis. I mine øyne vil en slik konkretisering kunne avhjelpe det jeg har påpekt tidligere, om at det er gråsoner mellom samarbeidet deres.

I forkant av gjennomgangen var min oppfatning at barnevernet er en sentral instans for å forebygge fattigdom, blant annet fordi instansen har mandat til å iverksette hjelpetiltak i form av økonomisk stønad og dekning SFO og barnehageplass. Likevel viser det seg at barnevernet ikke inkluderes på bakgrunn av tilgangen til hjelpetiltak, noe jeg ikke kan se at samsvarer med Bufdir (u.å) sin veileder *Fattigdom - veileder for tverrsektorielt arbeid for barn som lever i fattigdom*. I den fremheves det nemlig at barnevernets hjelpetiltak i form av økonomisk stønad, er et virkemiddel for å bidra til å redusere konsekvenser av fattigdom for barn og ungdom. I tillegg strider det imot forskning som peker på at barns kognitive og ikke-kognitive evner tidlig i barndommen har avgjørende betydning for deres utvikling (Shonkoff og Phillips, 2000; Heckman, 2006; Cunha og Heckman, 2007), samt forskning som viser at barnehage og førskole har gunstige effekter for barn fra vanskeligstilte familier (Loeb, Bridges, Bassok, Fuller og Rumberger, 2007; Magnuson, Ruhm og Waldfogel, 2007; Schjølberg, Lekhal, Wang, Zambrana, Mathiesen, Magnus og Roth, 2008; Havnes og Mogstad, 2008). Ettersom forskning viser at deltakelse i barnehage er et virkemiddel som kan forebygge fattigdom og sosial arv, og mener jeg barnevernet i større grad bør være en sentral del av regjeringens strategier og handlingsplaner.

Tidligere i oppgaven har jeg pekt på at fattige barn har større sjanse for å selv bli fattige som voksne (Corak, 2006; Lorentzen og Nielsen, 2008; Stenberg, 2000), noe som tyder på at

---

forebygging av sosial arv er svært viktig i bekjempelsen av barnefattigdom. Siden det hovedsakelig er NAV som skal ivareta barns økonomiske rettigheter, kan det være årsaken til at det ikke rettes mer fokus på barnevernet og deres mulighet til å bistå økonomisk. Noe som forøvrig er i tråd med det som fremkommer i retningslinjene for samarbeidet mellom de to instansene (NAV, 2016).

Det som imidlertid fremkommer etter gjennomgangen av strategiene er at det er et stort fokus på lavterskel tilbud, frivillige organisasjoner og deres rolle i bekjempelsen, samt barns deltakelse i idrett og fritidsaktiviteter. De frivillige organisasjonene er viktige for å ha et godt spekter av lavterskel tilbud, men uten instanser som er tett på målgruppen kan en konsekvens være at tilbudene ikke hadde hatt samme effekt. Som barnevernsarbeiderne i denne studien informerte om, formidler og rekrutterer de barn og unge til de tilbudene som finnes, og dermed er det grunn til å tenke at det ville vært naturlig at barnevernets rolle kom noe tydeligere frem i strategiene. Videre samsvarer strategiernes fokus med barnevernsarbeiderne som i stor grad forstår fattigdom som å ikke kunne delta på aktiviteter på lik linje med andre barn.

Sammenfattet mener jeg at strategiene er viktige politiske dokumenter i arbeidet for å bekjempe barnefattigdom i Norge, og at de omfattende strategiene viser til at det er fokus på barnefattigdom hos politikere. Etter gjennomgangen mener jeg at de få satsningsområdene som omhandler tverrfaglig samarbeid generelt og spesifikt samarbeidet mellom barnevernet og NAV, kan avhjelpe et lite formelt samarbeid de imellom. Imidlertid mener jeg at strategiene i alt for liten grad inkluderer barnevernet som instans, og at det er nødvendig med ytterligere konkretiseringer knyttet til deres innsats. For når forskning peker i retning av at barnevernsfamilier ofte har lav utdanning og lave husholdningsinntekter, er det ikke da naturlig at barnevernet er en sentral instans i bekjempelsen? Barnevern og barnevernsbarn ofte er negativt ladede ord, og en grunn til at politikere ikke spesifiserer barnevernets rolle i større grad kan handle om at de er redde for å i tillegg stemple fattige som barnevernsbarn. I mine øyne sender strategiene ut signaler om at barnevernet har en utydelig rolle, noe som kan bunne i at regjeringen selv synes det er vanskelig å stadfeste barnevernets rolle og mandat. Dette kan blant annet handle om den evige debatten om hvorvidt barnevernet også skal jobbe forebyggende eller kun med den mest alvorlige omsorgssvikten.

I lys av den økende andelen barn som vokser opp i fattigdom i Norge, har denne studien, gjennom en fenomenologisk- og hermeneutisk tilnærming rettet fokuset mot hvordan og i

---

hvilken grad barnevernet inkluderer familiens økonomi i deres arbeid. Studien viser at barnevernet er en instans som er i direkte kontakt med barn fra lavinntektsfamilier. Dette trekker jeg i retning av at deres arbeid er viktig for forebyggingen og bekjempelsen av barnefattigdom, og dermed burde instansen vært inkludert i strategiene i større grad.

---

8 Avslutning

Resultatet viser at barnevernet har innsikt i og kunnskap om hva fattigdom er, og hvilke konsekvenser det kan medføre for barna å leve og vokse opp i fattigdom.

Barnevernsarbeiderne er opptatt av at fattigdom har innvirkning på foreldrenes omsorgsevne, men de virker ikke til å ha noen tanker om å bryte sosial arv og bryte den neste generasjonens barnevernsbarn. Resultatene viser at familiens økonomi inkluderes i noe grad, der barnevernet har mandat til å iverksette hjelpetiltak som angår familiens økonomiske situasjon. Denne type hjelpetiltak benyttes, men det er ønskelig at det iverksettes parallelt med endringstiltak. Dette samsvarer med at barnevernsarbeiderne mener at familiens økonomi ikke er deres primæroppgave. Studien viser samtidig at det ikke er tvil om at barnevernet mener at familiens økonomiske situasjon ligger til mandatet og lovverket til NAV.

Studien forsøker å fremheve at selv om det økonomiske ansvar ligger hos NAV, har barnevernet likevel et ansvar overfor disse barna. Barnevernet må inkludere familiens økonomiske situasjon i større grad i sitt arbeid og vektlegge den som en eventuell risikofaktor som kan påvirke omsorgssituasjon og barnets utviklingsmuligheter frem i tid. Dette for å hjelpe de barna som lever under levekår som ikke legger til rette for en positiv utvikling.

Gjennom arbeidet med studien har jeg også blitt gjort oppmerksom på hvor viktig skoleårene og utdanning er i dagens kunnskapssamfunn, og da spesielt for de barna som vokser opp i lavinntekt. Dette ettersom forskningen peker på at fattigdom kan gå i arv. Arenaer som barnehage og skole legger til rette for at barna skal bli en del av et inkluderende og ordinært arbeidsliv. Dette kan tolkes i retning av at barnevernet må forstå marginalisering i et fremtidsperspektiv og i større grad ha fokus på et tverrfaglig samarbeid med disse arenaene.

Arbeidet med denne studien har for meg gjort det tydelig at det er helt nødvendig med et tett samarbeid med NAV for å kunne fange opp familiene som er i behov av slik hjelp slik at de kan ivaretas på best mulig måte. Ved at de to lovverkene jobber sammen, og ikke imot hverandre, kan instansene i større grad sikre at familiene får samordnet og koordinert hjelp som er til *barnets beste*. Det er derfor gledelig at flere partier inkluderer nettopp dette i deres partiprogram før stortingsvalget til høsten.

Som oppfølging av studien kan det være formålstjenlig å gjennomføre en kvantitativ studie hvor omfanget respondenter er betraktelig større. Dette for å få etterprøve studien, samt få et enda bredere syn på tematikken. Videre ville det vært interessant å følge opp studien med en ny studie som ser på perspektivet fra NAV sitt ståsted. Disse to studiene sammen vil kunne danne kunnskap som er nyttig for samarbeidet mellom instansene og for Norges bekjempelse av fattigdom. Avslutningsvis vil jeg trekke frem forskningsprosjektet *Fattigdom, barnas omsorgsbetingelser og levekår – barnevernets ansvar* (NTNU, u.å) som foregår i perioden 2017 til 2021. Dette prosjektet skal se på barnevernets arbeid med barn og familier som lever med vedvarende lav sosioøkonomisk status, og søker kunnskap som kan si noe hvilken hjelp som kan være virksom for disse familiene. Det vil bli svært spennende å lese rapporten fra dette prosjektet, da resultatene herfra vil være viktig for arbeidet til barnevernet og deres rolle i bekjempelsen av barnefattigdom.

Litteraturliste

- Andenæs, A. (2000). *Et barnevern med lydhørhet for barnet: fra generelle risikofaktorer og globale modeller til forståelse av spesifikke, tilrettelagte dagliglivserfaringer*. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. NOVA Skriftserie 5/00.
[https://www.nb.no/items/962f72491ced606448ecbb72d1a6440c?page=0&searchText=oaiid:
"oai:nb.bibsys.no:990105374304702202](https://www.nb.no/items/962f72491ced606448ecbb72d1a6440c?page=0&searchText=oaiid:%22oai:nb.bibsys.no:990105374304702202)
- Andenæs, A. (2004). *Hvorfor ser vi ikke fattigdommen? Fra en undersøkelse om barn som blir plassert utenfor hjemmet*.
https://www.idunn.no/file/pdf/33196379/hvorfor_ser_vi_ikke_fattigdommen_fra_en_undersokelse_om_barn_som_blir_plass.pdf
- Andreassen, T. A og Aars, J. (2015). *Den store reformen. Da NAV ble til*. Universitetsforlaget.
- Backe-Hansen, E., Madsen, C., Kristofersen, L. B. & Hvinden, B. (2014). *Barnevern i Norge 1990–2010. En longitudinell studie* (Nova Rapport 9/2014).
https://bibliotek.bufdir.no/BUF/101/Barnevern_i_Norge_1990_2010_NOVA.pdf
- Bakken, A. (2016). *Ungdata 2016. Nasjonale resultater*. https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/20.500.12199/5106/Ungdata-Nasjonale-resultater-2016-web_korrigert_9.8..pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Bakken, A., Frøyland, L. R., & Sletten, M. A. (2016). *Sosiale forskjeller i unges liv. Hva sier Ungdata-undersøkelsene?* <https://bufdir.no/bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00003483>
- Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (2015). *Barn som lever i fattigdom. Regjeringens strategi (2015-2017)*.
https://www.regjeringen.no/contentassets/ff601d1ab03d4f2dad1e86e706dc4fd3/barn-som-lever-i-fattigdom_q-1230-b.pdf
- Barne- og familiedepartementet (2003). *FNs konvensjon om barnets rettigheter*.
https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/ddd/pdfv/178931-fns_barnekonvensjon.pdf
- Barne- og familiedepartementet (2020). *Like muligheter i oppveksten. Regjeringens samarbeidsstrategi for barn og ungdom i lavinntektsfamilier (2020–2023)*.

---

https://www.regjeringen.no/contentassets/bb45eed3479549719fb14c78eba35bd4/strategi-mot-barnefattigdom_web.pdf

Barnelova. (1981). *Lov om barn og foreldre* (LOV-1981-04-08-7). Lovdata.

<https://lovdata.no/NL/lov/1981-04-08-7>

Barne- og likestillingsdepartemenet (2006). *Rutinehåndbok for barneverntjenesten i*

kommunene. <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bld/bro/2006/0007/ddd/pdfv/284439-q-1101.pdf>

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (2016). *Kunnskapsgrunnlag barnefattigdom*.

https://bibliotek.bufdir.no/BUF/101/Kunnskapsgrunnlag_barnefattigdom_Digital_2016.pdf

Barne-, - ungdoms- og familiedirektoratet (2019). *Utredning av kompetansehevingstiltak i*

barnevernet. <https://bufdir.no/globalassets/bufdirs-kompetanseutredning-endelig.pdf>

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (2020). *Regelverk for nasjonal tilskuddsordning for å inkludere barn og unge*. (Nr. 01/2020) [Rundskriv]. Bufdir.

<https://bufdir.no/globalassets/global/tilskudd-bruk-denno/barnefattigdom/revidert-regelverk-tilskudd-til-a-inkludere-barn-og-unge-2020.pdf>

Barnevernloven. (1992). *Lov om barneverntjenester* (LOV-1992-07-17-100). Lovdata.

<https://lovdata.no/NL/lov/1992-07-17-100>

Bekken, W., Dahl, E. & van der Wel, K. A. (2018). *Barnefattigdom, helse og livssjanser. Hva kan kommunene gjøre? Noen tilnærminger* (Oslomet Rapport 2018 nr 2).

<https://skriftserien.oslomet.no/index.php/skriftserien/article/view/91/90>

Bennin, C. (2020). Barnets beste som juridisk argument i begrunnelser og beslutninger i

barnevernet. I Nordby, H. & Halså, A. (red). *Verdier i barnevern* (s. 25- 48). Cappelen Damm akademisk. <https://press.nordicopenaccess.no/index.php/noasp/catalog/book/103>

Boye, A. O. (2015). *Fattigdom i barnevernsfaglig perspektiv. Hvilke faktorer begrenser*

barnevernets muligheter til å inkludere fattigdom i undersøkelser, og hvilken betydning har det for tiltak som iverksettes? [Masteroppgave]. Universitetet i Nordland.

-
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101.
https://www.researchgate.net/publication/235356393_Using_thematic_analysis_in_psychology
- Bufdir (2017). *Oppvekstrapporten 2017*.
https://bufdir.no/contentassets/e9df3a5c5087465eb09083d1be77ba10/oppvekstrapporten_2017.pdf
- Bufdir (2018a). *Barnevern*.
https://bufdir.no/Familie/Fattigdom/Veileder/Samarbeid_pa_tvers_av_sektorer/Utvalgte_tjenesters_arbeid_mot_fattigdom2/Barnevern/
- Bufdir (2018b). *Konsekvenser av fattigdom*.
https://www.bufdir.no/Familie/Fattigdom/Veileder/Om_fattigdom1/Konsekvenser_av_fattigdom_pa_ulike_omrader/
- Bufdir (2019). *Saksbehandlerrundskrivet*.
<https://bufdir.no/Barnevern/Fagstotte/saksbehandlingsrundskrivet/>
- Bufdir (2020). *Retningslinjer for barnevernets ansvar for barn som begår lovbrudd*.
https://bufdir.no/Barnevern/Fagstotte/retningslinjer_for_barnevernets_ansvar_for_barn_som_begar_lovbrudd/
- Bufdir (2021). *Barn med hjelpetiltak*.
https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/Barn_og_unge_med_tiltak_fra_barn_evernet/barn_med_hjelpetiltak/
- Bufdir (u.å). *Fattigdom - veileder for tverrsektorielt arbeid for barn som lever i fattigdom*.
https://www.bufdir.no/fagstotte/produkter/fattigdom_veileder_for_tverrsektorielt_arbeid_for_barn_som_lever_i_fattigdom/
- Christiansen, Ø. (2015). *Hvilken hjelp til hvilke problemer? : en nærstudie av barnevernets hjelpetiltak (Forskningsskunnskap om barnevernets hjelpetiltak)*. Uni Research Helse, Regionalt kunnskapssenter for barn og unge (RKBU Vest).
https://bibliotek.bufdir.no/BUF/101/Forskningsskunnskap_om_barnevernets_hjelpetiltak_Christiansen_mfl.pdf

-
- Christiansen, Ø. & Kojan, B. H. (2016). Å fatte beslutninger i barnevernet. I Christiansen, Ø. & Kojan, H. B (red). *Beslutninger i barnevernet* (s. 19-33). Universitetsforlaget.
- Christiansen, Ø. & Kojan, B. H. (2016). Beslutninger om hjelpetiltak i hjemmet. I Christiansen, Ø. & Kojan, B. H (red). *Beslutninger i barnevernet* (s. 92-107). Universitetsforlaget.
- Clausen, S-E. & Kristofersen, L. B. (2008). *Barnevernsklinter i Norge 1990–2005. En longitudinell studie*. NOVA-Rapport 3:2008. https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/20.500.12199/5156/3236_1.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Clifford, G., Fauske, H., Lichtwarck, W. & Marthinsen, E. (2015). *Minst hjelp til dem som trenger det mest? Sluttrapport fra forsknings- og utviklingsprosjektet «Det nye barnevernet»* (NF rapport nr: 6/2015).
https://nordlandsforskning.no/sites/default/files/files/Rapport_06_2015.pdf
- Cloitre, M., Stolbach, B., Herman, J. L, van der Kolk, B., Pynoos, R., Wang, J. & Petkova, E. (2009). *A developmental approach to complex PTSD: childhood and adult cumulative trauma as predictors of symptom complexity*. Journal of Traumatic Stress, 22.
https://www.researchgate.net/publication/26861871_A_developmental_approach_to_complex PTSD_Childhood_and_adult_cumulative_trauma_as_predictors_of_symptom_complexity
- Corak, M. (2006). *Do Poor Children become Poor Adults? Lessons from a Cross Country Comparison of Generational Earnings Mobility*. IZA DP No. 1993.
<https://ftp.iza.org/dp1993.pdf>
- Creswell, J. W. & Creswell, J. D. (2018). *Research design*. Sage publications inc.
- Det kongelige barne-, likestillings og inkluderingsdepartementet (2012). *Endring i barnevernloven*. (Prop. 106 L (2012-2013)). Regjeringen.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/7d0ea1b89cc54939b17e69a20d5f7b48/no/pdfs/prp201220130106000dddpdfs.pdf>
- Det kongelige barne- og likestillingsdepartementet. (2016). *Retningslinjer om hjelpetiltak, jf. barnevernloven § 4-4*. (Nr. Q-0982) [Rundskriv]. Regjeringen.
https://www.regjeringen.no/contentassets/8d3be0078d4d496e8f7a64d55b10ec0f/no/pdfs/2016_05-retningslinjer-om-hjelpetiltak.pdf

-
- Duncan, G. J., Morris, P. A. & Rodrigues, C. (2011). *Does money really matter? Estimating impacts of family income on young children's achievement with data from random-assignment experiments*. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3208322/pdf/nihms-330900.pdf>
- Engelstad, F. (2016). Makt og demokrati. To utkast til samfunnsforståelse. I Frønes, I. & Kjølsvold, L. (red.). *Det norske samfunn, bind 2* (s. 87-111). Gyldendal Akademisk.
- Epland, J. & Kirkeberg, M. I. (2009). Barn i lavinntektsfamilier – omfang og utvikling. I Fløtten, T (red.). *Barnefattigdom* (s. 48–70). Gyldendal akademisk.
- Fauske, H., Lichtwarck, W., Marthinsen, E., Willumsen, E. Clifford, G. & Kojan, B. H. (2009). *Barnevernet på ny kurs? Det nye Barnevernet, et forsknings- og utviklingsprosjekt i barnevernet* (NF-rapport nr. 8/2009).
https://bibliotek.bufdir.no/BUF/101/Det_nye_barnevernet_Fase_1_nf_rapport82009.pdf
- Fløtten, T., Hansen, I. L. S, Grødem, A. S, Grønningsæter, A. B. & Nielsen, R. A. (2011). *Kunnskap om fattigdom i Norge. En oppsummering* (Fafø-rapport 2011:21).
https://www.fafø.no/media/com_netsukii/20212.pdf
- FN (2020). *FNs verdenserklæring om menneskerettigheter*.
<https://www.fn.no/om-fn/avtaler/menneskerettigheter/fns-verdenserklæring-om-menneskerettigheter>
- FN (2021). *Norge*. <https://www.fn.no/Land/norge>
- Frønes, I. (2013) *Å forstå sosialisering*. Gyldendal Akademisk.
- Frønes, I. & Strømme, H. (2014). *Risiko og marginalisering. Norske barns levekår i kunnskapssamfunnet*. Gyldendal Akademisk.
- Grunnlova. (1814). *Kongerikets Noregs grunnlov* (LOV-1814-05-17). Lovdata.
<https://lovdata.no/NL/lov/1814-05-17-nn>
- Grødem, A. S & Sandbæk, M. L. (2013). *Helt bakerst i køen. Barnefamilier med ustabile boforhold* (Fafø-rapport 2013:45). <https://www.fafø.no/images/pub/2013/20335.pdf>

-
- Grødem, A. S (2017). Farvel til den barnevennlige velferdsstaten? I Bendiksen, S. C, Helseth, S., & Lundgren, C. (red). *Oppvekstrappen 2017. Økte forskjeller – gjør det noe?* (s. 184-201). Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.
https://www.bufdir.no/contentassets/e9df3a5c5087465eb09083d1be77ba10/oppvekstrappen_2017.pdf
- Hammer, T. & Hyggen, C. (2013). *Ung voksen og utenfor*. Gyldendal akademisk.
- Harsløf, I. & Malmberg-Heimonen, I. (2013), «Tiltak mot marginalisering i livsfasen fra ung til voksen». I Hammer, T. & Hyggen, C. (red.), *Ung voksen og utenfor. Mestring og marginalisering på vei til voksenliv*. Gyldendal Akademisk.
- Havnen, K. J. S. (2016). *Familieråd som beslutningsmodell i barnevernet*. I Christiansen, Ø. & Kojan, B. H (red), *Beslutninger i barnevernet* (s. 162-177). Universitetsforlaget.
- Heggedalsvik, I. K., Rød, P.A., & Heggen, K. (2018). *Decision-making in child welfare services: Professional discretion versus standardized templates*. *Child & Family Social Work*. 2018; 23:522-529. <https://doi.org/10.1111/cfs.12444>
- Helgeland, I. M. (2008). «Det handler. Ikke bare om penger» Barnevernsbarn og fattigdom. I Harsløf, I. & Seim, S. (red). *Fattigdommens dynamikk. Perspektiver på marginalisering i det norske samfunnet*. Universitetsforlaget.
- Helsetilsynet (2013). Kartlegging og individuell vurdering av barns livssituasjon og behov ved søknader om økonomisk stønad. *Oppsummering av landsomfattende tilsyn 2012. Glemmer kommunene barn og unge i møte med økonomisk vanskeligstilte familier?*
https://www.helsetilsynet.no/globalassets/opplastinger/Publikasjoner/rapporter2013/helsetilsynetrapport2_2013.pdf/
- Helsetilsynet (2019). *Rapport fra tilsyn med ettervern og samarbeid mellom barneverntjenesten og sosiale tjenester i Nav ved Lørenskog kommune 2019*.
<https://www.helsetilsynet.no/tilsyn/tilsynsrapporter/oslo-og-viken/2019/lorenskog-kommune-tilsyn-med-ettervern-og-samarbeid-mellom-barneverntjenesten-og-sosiale-tjenester-i-nav-2019/>
- Helsetilsynet (2020). *Rapport fra tilsyn ved Nav Lillehammer-Gausdal og barneverntjenesten i Lillehammer kommune 2019*.

<https://www.helsetilsynet.no/tilsyn/tilsynsrapporter/innlandet/2019/lillehammer-kommune-ettervern-og-samarbeid-mellom-barneverntjenesten-og-sosiale-tjenester-i-nav-lillehammer-gausdal-2019/>

Hjelmtveit, V. (2004). *Barn og unge i familier med langvarig økonomisk sosialhjelp.*

Sammendragsrapport. <https://docplayer.me/7928607-Barn-og-unge-i-familier-med-langvarig-okonomisk-sosialhjelp-sammendragsrapport.html>

Håkonsen, K. M. (2015). *Psykologi og psykiske lidelser.* Gyldendal Akademisk.

Jacobsen, D. I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? – innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (3. utg). Cappelen Damm akademisk.

Johannessen, L. E. F, Rafoss, T. W., & Rasmussen, E. B. (2018). *Hvordan bruke teori? Nyttige verktøy i kvalitativ analyse.* Universitetsforlaget.

Juul, R. (2010). *Barnevernets undersøkelser av bekymringsmeldinger: Diskursive praksisformer og barneperspektiver i den kommunale barneverntjeneste, og konsekvenser i forhold til barna.*

<https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/handle/11250/267778>

Kayed, N. S, Jozefiak, T., Rimehaug, T., Tjelflaat, T., Brubakk, A-M. & Wichstrøm, L. (2015).

Resultater fra forskningsprosjektet Psykisk helse hos barn og unge i barneverninstitusjoner.

RKBU Midt. [https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-](https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/bitstream/handle/11250/2392635/Barnevernrapport%2bRKBU_web.pdf?sequence=3)

[xmlui/bitstream/handle/11250/2392635/Barnevernrapport%2bRKBU_web.pdf?sequence=3](https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/bitstream/handle/11250/2392635/Barnevernrapport%2bRKBU_web.pdf?sequence=3)

[&isAllowed=y](https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/bitstream/handle/11250/2392635/Barnevernrapport%2bRKBU_web.pdf?sequence=3)

Kirkens Bymisjon (2019). *Snakk om fattigdom.*

<https://fra1.digitaloceanspaces.com/kirkensbymisjon/content/uploads/2019/11/19144830/Snakk-om-fattigdom.pdf>

Kjær, A-K. B. (2019). *Risikovurderinger i barnevernet – hva innebærer det og når trengs det?*

Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål, årgang 17, nr. 2-2019, 131-

149. [https://www-idunn-](https://www-idunn-no.ezproxy.inn.no/file/pdf/67130829/risikovurderinger_i_barnevernet_hva_innebaerer_det_og_naar_.pdf)

[no.ezproxy.inn.no/file/pdf/67130829/risikovurderinger_i_barnevernet_hva_innebaerer_det_og_naar_.pdf](https://www-idunn-no.ezproxy.inn.no/file/pdf/67130829/risikovurderinger_i_barnevernet_hva_innebaerer_det_og_naar_.pdf)

-
- Kristofersen, L. B. (2017). [Sosial ulikhet og tilknytning til barnevernet](https://bufdir.no/contentassets/e9df3a5c5087465eb09083d1be77ba10/oppvekstrapporten_2017.pdf). I Bendiksen, C. S., Helseth, S., & Lundgren, C. (red). *Oppvekstrapporten 2017. Økte forskjeller – gjør det noe?* (s. 90-109). Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.
- https://bufdir.no/contentassets/e9df3a5c5087465eb09083d1be77ba10/oppvekstrapporten_2017.pdf
- KS (2020). *Antall barnevernsansatte nesten doblet på 11 år*.
- <https://www.ks.no/fagomrader/statistikk-og-analyse/sysselsettingsstatistikk/antall-barnevernsansatte-doblet-pa-11-ar/>
- Kvale, S. og Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. Gyldendal akademisk.
- Kvillo, Ø. (2015). *Barn i risiko* (2. utg). Gyldendal.
- Langsrud, E. (2020). *Usikkerheten i barnevernsarbeidet. En begrepsliggjøring av barneverntjenestens strategier overfor uforutsigbarhet, usikkerhet og tvetydighet ved beslutninger om hjelpetiltak*. [Doktorgradsavhandling]. Høgskolen i Innlandet.
- Lauglo, J. (2010). *Unge fra innvandrerfamilier og sosial kapital for utdanning* (NOVA Notat 6/2010). https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/20.500.12199/5166/4331_1.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Lorentzen, P. (2019). *Mentalisering og barnevernet. En kritisk drøfting*. Universitetsforlaget.
- Lorentzen, T. & Nielsen, R. A. (2008). *Går fattigdom i arv? Langtidseffekter av å vokse opp i familier som mottar sosialhjelp* (Fafo-rapport 2008:14).
- https://www.fafo.no/media/com_netsukii/20056.pdf
- Læret, O. K. & Skivenes, M. (2016). Kvalitet og legitimitet i barnevernets beslutninger. I Christiansen, Ø. & Kojan, H. B (red). *Beslutninger i barnevernet* (s. 34-47). Universitetsforlaget.
- Løvgren, M., Mossige, S., Huang, L. & Stefansen, K. (2016). Seksuell vold i og utenfor hjemmet. I Mossige, S. & Stefansen, K. (red.) *Vold og overgrep mot barn og unge. Omfang og utviklingstrekk 2007-2015* (s. 75-91). NOVA Rapport 5/2016.
- https://www.researchgate.net/publication/305769008_Vold_og_overgrep_mot_barn_og_unge_Omfang_og_utviklingstrekk_2007_-_2015

-
- Marthinsen, E. (2003). *Sosialt arbeid og symbolsk kapital i et senmoderne barnevern*. [Doktorgradsavhandling]. Barnevernets utviklingssenter i Midt-Norge.
- Meld. St. 13 (2018-2019). *Muligheter for alle. Fordeling og sosial bærekraft*. Finansdepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/472d31ff815d4ce7909f5593bf7d79b8/no/pdfs/stm201820190013000dddpdfs.pdf>
- Menneskerettsloven (1999). Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (LOV-1999-05-21-30). Lovdata. <https://lovdata.no/pro/NL/lov/1999-05-21-30>
- Midjo, P. (2018). *Barnevernets vurdering av bekymringsmeldinger. Med fokus på barn av foreldre med rusproblemer*. [Masteroppgave]. Høgskolen i Innlandet.
- Mossige, S. & Stefansen, K. (2016). Vold og overgrep mot barn og unge. Omfang og utviklingstrekk 2007-2015. NOVA Rapport 5/2016. https://www.researchgate.net/publication/305769008_Vold_og_overgrep_mot_barn_og_unge_Omfang_og_utviklingstrekk_2007_-_2015
- NAV (2016). *Retningslinjer for samarbeid mellom barneverntjenesten og NAV-kontoret*. <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/samarbeid/for-kommunen/barn-og-unge2/retningslinjer-for-samarbeid-mellom-barneverntjenesten-og-nav-kontoret>
- NAV (2020). *Organisering av NAV*. <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/om-nav/fakta-om-nav/organisering-av-nav>
- Netland, G. (2020). Å balansere mellom barnevernets prinsipper. I Nordby, H. & Halså, A. (red). *Verdier i barnevern* (s. 49.65). Cappelen Damm Akademisk. <https://press.nordicopenaccess.no/index.php/noasp/catalog/book/103>
- Nordanger, D. Ø og Braarud, H. C. (2017). *Utviklingstraumer. Regulering som nøkkelbegrep i en ny traumepsykologi*. Fagbokforlaget.
- NOU 2000:12. (2000). *Barnevernet i Norge. Tilstandsvurderinger, nye perspektiver og forslag til reformer*. Barne- og familiedepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/051e391fbb3d4ef2be97a4478dd62e86/no/pdfa/nu200020000012000dddpdfa.pdf>

-
- NOU 2012:5. (2012). *Bedre beskyttelse av barns utvikling. Ekspertutvalgets utredning om det biologiske prinsipp i barnevernet*. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.
<https://lovdata.no/static/NOU/nou-2012-05.pdf>
- NSD (u.å). *Norsk senter for forskningsdata*. <https://www.nsd.no/>
- NTNU (u.å). *Forskningsprosjekt. Fattigdom, barnas omsorgsbetingelser og levekår – barnevernets ansvar?* <https://www.ntnu.no/barnevernsforskning/fattigdom-omsorgsbetingelser-levekar>
- Ofstad, K. & Skar, R. (2015). *Barnevernloven – med kommentar*. Gyldendal.
- Park, R.E (1928). *Human Migration and the Marginal Man*. https://www-jstor-org.ezproxy.inn.no/stable/2765982?sid=primo&seq=8#metadata_info_tab_contents
- Prop. 106 L (2012-2013). *Endring i barnevernloven*. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/7d0ea1b89cc54939b17e69a20d5f7b48/no/pdfs/prp201220130106000dddpdfs.pdf>
- Prop. 72 L (2014-2015). *Endringer i barnevernloven (utvidet adgang til å pålegge hjelpetiltak)*. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/b727c1523d6a47fbb46ab946f3fe156b/no/pdfs/prp201420150072000dddpdfs.pdf>
- Regjeringen (2020). *Etikk*. <https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/kommunereform/Verktoy/lokaldemokrativeilederen/del-a/etikk/id2424157/>
- Regjeringen (2020). *Gi innspill til samarbeidsstrategien for barn i lavinntektsfamilier*.
<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/gi-innspill-til-samarbeidsstrategien-for-barn-i-lavinntektsfamilier/id2689294/>
- Regjeringen (u.å) *Arbeids- og velferdsetaten (NAV)*. https://www.regjeringen.no/no/dep/asd/om-arbeids--og-sosialdepartementet/etatstyring/underliggende-etater/arbeids_og_velferdsetaten/id1511/
- Repstad, P. (2007). *Mellom nærhet og distanse – kvalitative metoder i samfunnsfag*. Universitetsforlaget.

-
- Revolv, M. K. (2016) *Økende sosiale forskjeller mellom utdanningsgrupper*. Statistisk sentralbyrå.
<https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/okende-sosiale-forskjeller-mellom-utdanningsgrupper>
- Rubin, H. J. og Rubin, I. S. (2012). *Qualitative Interviewing – The art of hearing data* (3. Utg.). SAGE, Thousand Oaks.
- Rugkåsa, M., Ylvisaker, S. & Eide, K. (2017). *Barnevern i et minoritetsperspektiv*. Gyldendal akademisk.
- Rugkåsa, M. og Bergheim, B. (2020). *Betydningen av barns deltakelse i bekjempelse av fattigdom*.
https://www.idunn.no/file/pdf/67237882/betydningen_av_barns_deltakelse_i_bekjempelse_av_fattigdom.pdf
- Røde kors (u.å). *Støtte til fritidsaktiviteter*. <https://www.rodekors.no/tilbudene/ferie-for-alle/stotte-til-fritidsaktiviteter/>
- Røsdal, T. Nesje, K., Aamodt, P.O., Larsen, E. og Tellmann, S. M. (2017). *Kompetanse i den kommunale barneverntjenesten. Kompetansekartlegging og gjennomgang av relevante utdanninger*.
https://www.bufdir.no/globalassets/global/Kompetanse_i_den_kommunale_barnevernstjenesten_Kompetansekartlegging_og_gjennomgang_av_relevante_utdanninger.pdf
- Seim, S. og Larsen, H. (2011). *Barnefattigdom i et rikt land. Kunnskapsoppsummering om fattigdom og eksklusjon blant barn i Norge* (HiO-rapport 2011 nr 10).
<https://skriftserien.oslomet.no/index.php/skriftserien/article/view/560/193>
- Skilbred, D. & Havnen, K. J. S. (2015). *Råd og veiledning som hjelpetiltak*. I Christiansen, Ø., Bakketeig, E., Skilbred, D., Madsen, C., Havnen, K. J. S, Aarland, K. & Backe-Hansen, E. (red). *Forskningsskunnkap om barnevernets hjelpetiltak*. (s. 124-171).
https://bibliotek.bufdir.no/BUF/101/Forskningsskunnkap_om_barnevernets_hjelpetiltak_Christiansen_mfl.pdf
- Skivenes, M. og Skramstad, H. (2013). *The Emotional Dimension in Risk Assessment: A Cross-Country Study of the Perceptions of Child Welfare Workers in England, Norway and California (United States)*. <https://www.jstor.org/stable/43687870>

-
- Sletten, M.A. & Hyggen, C. (2013) *Ungdom, frafall og marginalisering. Temanotat*.
<https://www.forskningsradet.no/siteassets/publikasjoner/1254000811978.pdf>
- Staer, T. (2016). Risk and Marginalization in Norwegian Welfare Society: a National Cohort Study of Child Welfare Involment. *The official Journal of the International Society of Child Indicators*, 9(2), 445-470. <https://link-springer-com.ezproxy.inn.no/article/10.1007/s12187-015-9319-1>
- Staksrud, E. (2017). Digital sosial kapital. I Bendiksen, C. S., Helseth, S., & Lundgren, C. (red). *Oppvekstrapporten 2017. Økte forskjeller – gjør det noe?* (s. 76-89). Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.
https://bufdir.no/contentassets/e9df3a5c5087465eb09083d1be77ba10/oppvekstrapporten_2017.pdf
- Statistisk sentralbyrå. (u.å). *10675: Meldingar til barnevernet, etter konklusjon, kven som melde saka, statistikkvariabel og år*. <https://data.ssb.no/api/v0/no/table/10675/>
- Statistisk sentralbyrå (u.å). *Definisjonsforskjell i EU og OECD*.
https://www.ssb.no/a/magasinet/slik_lever_vi/lenker.html
- Statistisk sentralbyrå (2019). *10674: Meldingar til barnevernet, etter konklusjon, innhald i meldinga, kven som melde saka, alder, statistikkvariabel og år*.
<https://www.ssb.no/statbank/table/10674/tableViewLayout1/>
- Statistisk sentralbyrå (2020a). *Nesten 111 000 barn vokser opp med vedvarende lave husholdningsinntekter*. <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/nesten-111-000-barn-vokser-opp-med-vedvarende-lave-husholdningsinntekter>
- Statistisk sentralbyrå (2020b). *Barnevern*. <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/barneverng>
- Statistisk sentralbyrå (2021). *Fattigdomsproblemer, levekårsundersøkelsen*.
<https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/fattigdom/aar>
- Stefansen, K. (2004). Fritid og sosial deltakelse. I Sandbæk, M. (red). *Barns levekår: Hva betyr familiens inntekt?* (s. 109-127) (NOVA Rapport 11/2004). <https://docplayer.me/27010638-Barns-levekar-hva-betyr-familiens-inntekt-mona-sandbaek-red.html>

-
- Stefansen, K. og Løvgren, M. (2016). Fysisk vold fra foreldre. I Mossige, S. & Stefansen, K. (red). *Vold og overgrep mot barn og unge. Omfang og utviklingstrekk 2007-2015* (NOVA Rapport 5/2016) (s. 35-56).
https://www.researchgate.net/publication/305769008_Vold_og_overgrep_mot_barn_og_unge_Omfang_og_utviklingstrekk_2007_-_2015
- Stenberg, S-Å. (2000). *Inheritance of Welfare Reciprocity: An Intergenerational Study of Social Assistance Reciprocity in Postwar Sweden*. *Journal of Marriage and Family* 6, 228-239.
<https://www.jstor.org/stable/1566700>
- Sosialtjenesteloven. (2009). *Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen* (LOV-2009-12-18-131). Lovdata. <https://lovdata.no/NL/lov/2009-12-18-131>
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitative metoder* (5. utg.). Fagforlaget.
- Thomassen, M. (2006). *Vitenskap, kunnskap og praksis. Innføring i vitenskapsfilosofi for helse- og sosialfag*. Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Thorød (2010). *Sosial kapital mellom generasjoner og nærmiljø – en kunnskapsoversikt*. I Backe-Hansen, E. & Hydle, I. (red). *Sosial kapital og andre kapitaler hos barn og unge i Norge. Flervitenskapelige politikk- og forskningsutfordringer* (s. 25-75).
https://oda.oslomet.no/odaxmlui/bitstream/handle/20.500.12199/4999/4609_1.pdf?sequence=1
- Townsend, P. (1979). *Poverty in the United Kingdom. A survey of household resources and standards of living*. Penguin Books.
- Trommald, M. (2017). Økte forskjeller – gjør det noe? I Bendiksen, C. S., Helseth, S., & Lundgren, C. (red). *Oppvekstrapporten 2017. Økte forskjeller – gjør det noe?* (s. 6-27). Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.
https://www.bufdir.no/contentassets/e9df3a5c5087465eb09083d1be77ba10/oppvekstrapporten_2017.pdf
- Unicef (2020). *Worlds of Influence, understanding what shapes child well-being in rich countries*.
<https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/Report-Card-16-Worlds-of-Influence-child-wellbeing.pdf>

United Nations Human Rights (1976). *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights*. United Nations Human Rights.

<https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CESCR.aspx>

Vasas, E.B (2005). *Examining the Margins. A Concept Analysis of Marginalization*.

<https://web-b-ebsohost->

[com.ezproxy.inn.no/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=1&sid=5bdad445-1f81-47a7-8d3a-453bba7714c3%40pdc-v-sessmgr02](https://web-b-ebsohost-com.ezproxy.inn.no/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=1&sid=5bdad445-1f81-47a7-8d3a-453bba7714c3%40pdc-v-sessmgr02)

Ytrehus, S. (2004). *Fattige barn i Norge Hvem er de og hvor bor de?* (Fafo-rapport 445).

https://fafo.no/media/com_netsukii/445.pdf

Westby, L. C. L. (2021). *Sårbare barnefamiliers erfaringer fra møter med norsk barnevern*.

[Doktorgradsavhandling]. Høgskolen i Innlandet.

Vedlegg 1

7.9.2021

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

NSD sin vurdering

Prosjekttittel

Barnevernets møte med fattigdom i undersøkelser

Referansenummer

327498

Registrert

28.09.2020 av Ida Lang Haugen - 238454@stud.inn.no

Behandlingsansvarlig institusjon

Høgskolen i Innlandet / Fakultet for helse- og sosialvitenskap / Institutt for sosialfag og veiledning

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Astrid Halså, astrid.halsa@inn.no, tlf: 61288338

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Ida Lang Haugen

Prosjektperiode

25.09.2020 - 25.09.2021

Status

16.10.2020 - Vurdert

Vurdering (1)

16.10.2020 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 16.10.2020, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde:

https://nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 25.9.2021.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1 f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Håkon J. Tranvåg

Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

Vedlegg 2

Vil du delta i forskningsprosjektet

” Barnevernsarbeideres møte med fattigdom”

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å se nærmere på barnevernets møte med fattigdom. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Forskningsprosjektet er en del av en masteroppgave i Sosialfaglig arbeid med barn og unge, ved Høgskolen i Innlandet. Problemstillingen er «*hvordan og i hvor stor grad inkluderes temaet økonomi i barnevernets undersøkelser?*».

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Ansvarlig for prosjektet er Høgskolen i Innlandet. Veileder på masteroppgaven er Astrid Halså, førsteamanuensis.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

For å finne ut hvordan barneverntjenester forholder seg til fattigdomsproblematikk ønsker jeg å foreta fem individuelle intervjuer med saksbehandlere fra fem barneverntjenester.

Jeg har sett på innbyggertall i kommunene for å inkludere ulike størrelser, men utover det er utvalget tilfeldig truffet.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du deltar på et individuelt intervju. Intervjuet vil ha varighet på ca. 1 time og bli gjennomført i november/desember 2020. Intervjuet vil bli tatt opp og transkribert i etterkant.

Under intervjuet vil du bli stilt generelle spørsmål om din arbeidsplass, for eksempel størrelse og antall saker per saksbehandler, samt spørsmål om barnevernssaker generelt og fattigdom.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

-
- Det er kun forsker og veileder som vil ha tilgang på opplysninger
  - Lydopptaker vil bli låst inn i ett skap, og slettet umiddelbart etter transkribering
  - Deltakere vil ikke kunne gjenkjennes i publikasjonen

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene slettes når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er i juni 2021.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra *Høgskolen i Innlandet* har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Student og forsker Ida Lang Haugen, i.l.h.96@hotmail.com
- Astrid Halså ved Høgskolen i Innlandet, astrid.halsa@inn.no
- Vårt personvernombud: Hans Petter Nyberg, hans.nyberg@inn.no.

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17

Med vennlig hilsen

Ida Lang Haugen

Forsker

Astrid Halså

Veileder

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Barnevernsarbeideres møte med fattigdom* og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

å delta i et individuelt intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

---

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 3

Intervjuguide

Problemstilling «Hvordan og i hvor stor grad inkluderer barnevernet temaet økonomi i deres undersøkelser?»

1. Bakgrunnsinformasjon om respondenten

- Alder, kjønn
- Utdanning
- Yrkeserfaring
- Arbeidsoppgaver

2. Arbeidsplassen

- Antall ansatte
- Befolkningsgrunnlag i kommunen
- Antall saker pr. saksbehandler
- Kurs og videreutdanning: Tema og problematikk kontoret vektlegger

3. Undersøkelsessaker

- Fordeling av undersøkelser: stedsområder, tema, interesse, kapasitet?
- Ta utgangspunkt i en sak du har jobbet med nylig, tenker over hva som skjedde i undersøkelsesfasen? Snakk generelt om det.
- Er det noe du synes er mer spennende å jobbe med enn annet?
- Er det noen områder som legges større vekt på i undersøkelser?
- Er det noen tiltak du savner, som du tenker kunne hjulpet flere familier?

4. Faglige utfordringer

- Kan du beskrive en typisk barnevernsfamilie
- Er det noe som er vanskeligere å jobbe med enn annet? I så fall hvorfor?
- Har familiene noen fellestrekk?
- Hvordan opplever du at samarbeid med andre instanser fungerer?